

MANUAL DE BUNE PRACTICI INTERNAȚIONALE CU PRIVIRE LA METODE DE PARTICIPARE ȘI INFLUENȚARE A POLITICILOR PUBLICE

Perioada de elaborare: Ianuarie 2019 - Aprilie 2019

FUNDAȚIA PAEM ALBA

ACE-ES BUCUREȘTI

2019

Acest *Manual de bune practici* este elaborat de către FUNDAȚIA PAEM ALBA și ASOCIAȚIA CONSULTANȚILOR ȘI EXPERTILOR ÎN ECONOMIE SOCIALĂ ROMÂNIA în cadrul proiectului „**PRO Dezvoltare - ONG-uri PRO - active în politicile publice vizând dezvoltarea economică și socială**”, în cadrul ACTIVITĂȚII A6. Dezvoltarea de mecanisme/instrumente inovative de consolidare a dialogului social și civic, Subactivitatea A6.1 Manual de bune practici internaționale cu privire la metode de participare și influențare a politicilor publice.

Proiectul sus amintit este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020, Axa prioritară 1 - Administrație publică și sistem judiciar eficient, Obiectiv Specific 1.1: Dezvoltarea și introducerea de sisteme și standarde comune în administrația publică ce optimizează procesele decizionale orientate către cetățeni și mediul de afaceri în concordanță cu SCAP, Cod SIPOCA 252 / MySMIS 111113.

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a uniunii Europene sau a Guvernului României.

Alba Iulia
Aprilie 2019

CUPRINS:

I. Introducere

- Descriere a programului POCA
- Descrierea proiectului
- Scopul realizării acestui manual

II. Politici publice

1. Concept și accepțiuni ale conceptului
2. Tipologii
3. Fazele politicilor publice
4. Procesul de elaborare a politicilor publice - etape & “actori sociali” care elaborează și influențează politicile
5. Etape
6. “Actorii sociali” care elaborează și influențează politicile publice
7. Noțiuni teoretice privind Procesul decizional în UE și în România
8. Procesul decizional în Uniunea Europeană
9. Legislația comunitară
10. Procedura legislativă la nivelul Uniunii Europene
11. VI.
12. Procesul decizional în România
13. Dialogul social în România
14. Definiții
15. Cadrul legislativ
16. Tipuri de dialog social
17. Reprezentativitatea partenerilor sociali
18. Structuri și instituții ale Dialogului Social în România

III. Cadrul legislativ internațional, european & național - privind participarea și influențarea politicilor publice în domeniul economiei sociale, a ocupării forței de muncă

1. Cadru legislativ internațional și european
2. ACTE NORMATIVE INTERNATIONALE
3. Documente europene în domeniul economiei sociale
4. Legislație națională - cu privire la participarea la elaborarea politicilor publice și posibilitatea influențării acestora

IV. Exemple de bună practică în influențarea politicilor publice în domeniile antreprenoriat, economie socială, ocupare din diverse țări

V. Exemple de bună practică în influențarea politicilor publice în domeniile antreprenoriat, economie socială, ocupare din România

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a uniunii Europene sau a Guvernului României

INTRODUCERE:

1. Descrierea programului POCA:

Programul Operațional Capacitate Administrativă - Competența face diferența! - POCA 2014-2020 se adresează tuturor celor 8 regiuni de dezvoltare ale României. În cadrul Programului pot obține finanțare următoarele tipuri de beneficiari: autorități și instituții publice centrale, autorități administrative autonome, ONG-uri, parteneri sociali, instituțiile de învățământ superior acreditate și de cercetare, Academia Română, autorități și instituții publice locale de la nivelul județelor și municipiilor, autorități și instituții publice locale beneficiare ITI, instituțiile din sistemul judiciar.

Alocarea financiară a programului din Fondul Social European pentru perioada 2014-2020 este de 553,19 milioane de euro.

Bugetul POCA 2014-2020 este structurat pe 3 axe prioritare, după cum urmează:

- Administrație publică și sistem judiciar eficiente, cu o alocare financiară de 326,38 de milioane de euro (59%);
- Administrație publică și sistem judiciar accesibile și transparente, cu o alocare financiară de 187,70 de milioane de euro FSE (33,93%);
- Asistență tehnică, cu o alocare financiară de 39,11 de milioane de euro (7,07%).

POCA promovează crearea unei administrații publice moderne, capabilă să faciliteze dezvoltarea socio-economică, prin intermediul unor servicii publice competitive, investiții și reglementări de calitate, contribuind astfel la atingerea obiectivelor Strategiei Europa 2020. Pentru a putea îndeplini acest rol, administrația publică are nevoie de resurse umane competente și bine gestionate, un management eficient și transparent al utilizării resurselor, o structură instituțional-administrativă adecvată, precum și de proceduri clare, simple și predictibile de funcționare. O astfel de administrație trebuie să fie capabilă să ofere decidenților politici instrumentele necesare fundamentării și implementării unor politici publice în interesul cetățenilor. Optimizarea administrației este o condiție importantă pentru punerea în aplicare a oricărei schimbări structurale către o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii.

Axa prioritară 1 - Administrație publică și sistem judiciar eficiente

Obiectivele specifice ale axei prioritare 1 sprijină măsuri ce vizează adaptarea structurilor, optimizarea proceselor și pregătirea resurselor umane pentru realizarea și punerea în aplicare a politicilor publice bazate pe dovezi, corelarea planificării strategice cu bugetarea pe programe, simplificarea legislației și reducerea sarcinilor administrative, consolidarea capacității autorităților și instituțiilor publice pentru implementarea transparentă și eficientă a achizițiilor publice precum și îmbunătățirea eficienței sistemului judiciar. POCA susține

eliminarea principalelor puncte slabe din administrația publică și sistemul judiciar și creează premisele pentru implementarea cu succes a reformelor.

Obiectivul specific 1.1 - Dezvoltarea și introducerea de sisteme și standarde comune în administrația publică ce optimizează procesele decizionale orientate către cetățeni și mediul de afaceri în concordanță cu SCAP;

Obiectivul Specific 1.2 - Dezvoltarea și implementarea de politici și instrumente unitare și moderne de management al resurselor umane;

Obiectivul Specific 1.3 - Dezvoltarea și implementarea de sisteme standard și instrumente moderne și eficiente de management la nivelul instituțiilor din sistemului judiciar;

Obiectivul Specific 1.4 - Creșterea transparenței și responsabilității sistemului de achiziții publice în vederea aplicării unitare a normelor și procedurilor de achiziții publice și reducerea neregulilor în acest domeniu;

Axa prioritară 2 - Administrație publică și sistem judiciar accesibile și transparente

Obiectivele specifice ale axei prioritare 2 vor sprijini susținerea unui management performant la nivelul autorităților și instituțiilor publice locale, creșterea transparenței, eticii și integrității la nivelul autorităților și instituțiilor publice, precum și îmbunătățirea accesului și a calității serviciilor furnizate de sistemul judiciar, inclusiv prin asigurarea unei transparențe și integrități sporite la nivelul acestuia.

Obiectivul Specific 2.1 - Introducerea de sisteme și standarde comune în administrația publică locală ce optimizează procesele orientate către beneficiari în concordanță cu SCAP;

Obiectivul Specific 2.2 - Creșterea transparenței, eticii și integrității în cadrul autorităților și instituțiilor publice;

Obiectivul Specific 2.3 - Asigurarea unei transparențe și integrități sporite la nivelul sistemului judiciar în vederea îmbunătățirii accesului și a calității serviciilor furnizate la nivelul acestuia;

Axa prioritară 3 - Asistență tehnică

Scopul măsurilor vizate prin intermediul axei prioritare 3 este de a sprijini punerea în aplicare a structurilor necesare și a capacității administrative care sunt esențiale pentru atingerea obiectivelor definite, fiind condiții prelabile pentru implementarea eficientă și cu succes a POCA. Asistența tehnică va avea ca scop, de asemenea, să sprijine continuu procesele de management, pregătirea, punerea în aplicare, monitorizarea, evaluarea, managementul financiar, publicitatea, controlul și protejarea intereselor financiare ale Uniunii Europene și cele naționale, urmărind atingerea obiectivelor programului operațional.

În ceea ce privește lansarea cererilor de proiecte în cadrul POCA, acestea sunt prezentate în **Calendarul orientativ privind lansările de apeluri de proiecte**, document publicat pe site-ul autorității de management, www.poca.ro, și care se actualizează trimestrial. Calendarul poate fi consultat la acest link: <http://poca.ro/calendar-lansari/>.

2. Descrierea proiectului:

Titlu proiect: „PRO Dezvoltare - ONG-uri PRO - active în politicile publice vizând dezvoltarea economică și socială”

FUNDAȚIA PAEM ALBA, în parteneriat cu **ASOCIAȚIA CONSULTANȚILOR ȘI EXPERTILOR ÎN ECONOMIE SOCIALĂ ROMÂNIA** implementează în perioada 24.04.2018 - 23.04.2019 proiectul „**PRO Dezvoltare - ONG - uri PRO - active în politicile publice vizând dezvoltarea economică și socială**”.

Proiectul este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020, Axa prioritară 1 - Administrație publică și sistem judiciar eficient, Obiectiv Specific 1.1: Dezvoltarea și introducerea de sisteme și standarde comune în administrația publică ce optimizează procesele decizionale orientate către cetățeni și mediul de afaceri în concordanță cu SCAP, Cod SIPOCA 252 / MySMIS 111113.

Obiectivul general al proiectului/ Scopul proiectului

Creșterea capacității de dezvoltare strategică și implicare a organizațiilor neguvernamentale, care activează în domeniul dezvoltării economice și sociale, atât în regiunea mai dezvoltată (B-II), cât și în regiunile mai puțin dezvoltate (Centru și Sud - Est), în a formula și promova propuneri alternative cu impact național, la politicile publice în aria cheie ocupare și antreprenoriat/economie socială și a coopera cu autorități/instituții publice, pentru optimizarea proceselor decizionale orientate către cetățeni, în concordanță cu SCAP.

Prin atingerea acestui obiectiv, precum și a obiectivelor specifice proiectului, se facilitează, pe termen lung:

- capacitatea organizațiilor neguvernamentale cu focus pe dezvoltare economică și socială de a înțelege, utiliza și adapta diferite mecanisme și instrumente, pentru a fi pro active și pentru a stabili un cadru permanent de dialog și cooperare cu administrația publică, în ceea ce privește formularea și promovarea de propuneri alternative cu impact național la politicile publice inițiate de Guvern, conform SCAP.
- creșterea ”puterii” acestor ONG-uri în a influența modul în care se gândesc și se implementează politicile publice cu impact național, care au influență directă asupra persoanelor, grupurilor și comunităților dezavantajate, asupra respectării și manifestării depline a drepturilor beneficiarilor vulnerabili, prin dezvoltarea socio-economică, bazată pe ocupare și antreprenoriat/economie socială.
- mobilizarea tuturor părților interesate și creșterea nivelului de cooperare între ONG-uri și autoritățile publice, astfel ca aceste părți interesate devin mai răspunzătoare și mai

responsabile față de rezultatele politicilor și strategiilor inițiate. Obiectivul general corespunde priorităților strategice POCA, Axa 1, și contribuie direct, în mod concret, la atingerea OS 1.1: Dezvoltarea și introducerea de sisteme și standarde comune în administrația publică, ce optimizează procesele decizionale orientate către cetățeni și mediul de afaceri în concordanță cu SCAP.

Obiectivele specifice ale proiectului

O1. Dezvoltarea abilităților și competențelor practice a cel puțin 60 reprezentanți ai ONG -urilor cu focus pe dezvoltarea economică și socială, în a-și reprezenta interesele, în a interveni profesional în dialogul social și procesul decizional, pe diferite nivele ierarhice, în aria cheie ocupare și antreprenariat/economie socială.

O2. Facilitarea dezvoltării de acțiuni de formulare și promovare a unei propuneri alternative la politicile publice, cu impact național, în aria cheie vizată, de către ONGuri cu focus pe dezvoltarea economică și socială, în parteneriat cu autorități/instituții publice, prin oferirea de suport integrat.

Valoarea totală a proiectului este de 963.980,35 lei, din care:

1. 944.700,75 lei valoare eligibilă nerambursabilă, din care 793.396,18 lei reprezintă valoarea nerambursabilă din FSE și 151.304,57 lei reprezintă valoarea eligibilă din bugetul național.
2. 19.279,60 lei cofinanțare eligibilă a beneficiarului

Activități previzionate / Rezultate previzionate:

✚ **Activitate: A1** Managementul proiectului

Managementul general al proiectului se va realiza pe 2 niveluri:

- 1) Nivelul de coordonare asigurat prin Managerul proiectului și experții suport.
- 2) Nivelul operațional asigurat prin responsabilii de activități.

Activități suport pentru managementul de proiect :

- activitatea financiară;
- activitatea de raportare;
- activitatea de achiziții;
- activitatea de informare și publicitate;
- activitatea de audit.

✚ **Activitate: A2.** Integrarea grupului țintă în proiect

Rezultat program 1- Capacitate crescută a ONG-urilor și partenerilor sociali de a se implica în formularea și promovarea de propuneri alternative la politicile publice inițiate de Guvern atins prin:

Rezultat proiect 1 - nivel crescut de integrare a grupului țintă în proiect:

- 3 evenimente de informare - câte unul în fiecare regiune vizată.
- 2 anunțuri publicate periodic, în cadrul a diverse portaluri on-line.
- 1 metodologie selecție grup țintă, ce va participa la activitățile proiectului.

- 100 de persoane înregistrate în GT, astfel - 60 reprezentanți ONG-uri și 30 reprezentanți
- autorități/instituții publice + 10 persoane rezervă.
- 1 proces verbal de selecție.

✚ **Activitate: A3.** Dezvoltarea capacității ONG-uri prin instruire - în programul de formare "Lobby și Advocacy"

Rezultat program 1- Capacitate crescută a ONG-urilor și partenerilor sociali de a se implica în formularea și promovarea de propuneri alternative la politicile publice inițiate de Guvern; atins prin:

Rezultat proiect 2 - nivel de instruire ridicat al grupului țintă vizat:

- 60 reprezentanți ai ONG - uri instruiți în "Lobby și Advocacy".
- 3 serii ale programului de formare, organizate în regiuni.
- 1 Biblioteca Online de Resurse cu privire la Politicile Publice BOR-PP, cu acte legislative, inițiative, ghiduri etc. în domeniul politicilor publice, constituită și îmbogățită continuu.

✚ **Activitate: A4.** Organizarea și dezvoltarea Bibliotecii Online de Resurse cu privire la Politicile Publice BOR-PP

Rezultat program 1- Capacitate crescută a ONG-urilor și partenerilor sociali de a se implica în formularea și promovarea de propuneri alternative la politicile publice inițiate de Guvern; atins prin:

Rezultat proiect 2 - nivel de instruire ridicat al grupului țintă vizat:

- 60 reprezentanți ai ONG-uri instruiți în "Lobby și Advocacy".
- 3 serii ale programului de formare, organizate în regiuni.
- 1 Biblioteca Online de Resurse cu privire la Politicile Publice BOR-PP, cu acte legislative.
- inițiative, ghiduri etc. în domeniul politicilor publice, constituită și îmbogățită continuu.

✚ **Activitate: A5.** Dezvoltarea de acțiuni de formulare și promovare de propuneri alternative la politicile publice inițiate de Guvern, conform SCAP.

Rezultat program 1- Capacitate crescută a ONG-urilor și partenerilor sociali de a se implica în formularea și promovarea de propuneri alternative la politicile publice inițiate de Guvern; atins prin:

Rezultat proiect 3 - nivel crescut de interacțiune și acțiuni în comun (ONG-uri+autorități/instituții publice):

- 3 ateliere de lucru regionale (câte 1 în fiecare regiune).
- cel puțin 75 de participanți la cele 3 ateliere regionale (reprezentanți ONG-uri și reprezentanți ai autorităților/instituțiilor publice).
- 3 rapoarte de lucru cu propuneri pentru aria vizată - ocupare și antreprenariat/ economie socială.
- 3 grupuri virtuale colaborative, constituite și funcționale.

✚ **Activitate: A6.** Dezvoltarea de mecanisme/instrumente inovative de consolidare a dialogului social și civic.

Rezultat program 1- Capacitate crescută a ONG-urilor și partenerilor sociali de a se implica în formularea și promovarea de propuneri alternative la politicile publice inițiate de Guvern; atins prin:

Rezultat proiect 4 - mecanisme/instrumente de consolidare a dialogului social și civic dezvoltate:

- 1 Manual de bune practici internaționale, ce vizează metode și instrumente de participare și influențare a politicilor publice, elaborat și diseminat.
- 1 Îndrumar practic - "Mișcăm lucrurile împreună!" (Cum dezvoltăm Rețele și Parteneriate în formularea și promovarea de politici alternative), elaborat și diseminat.

Grupul țintă al acestui proiect este reprezentat de persoane din cele 3 regiuni, astfel:

- reprezentanți ai ONG-urilor cu focus pe dezvoltare economică și socială - 60 persoane.
- personal din autoritățile și instituțiile publice (personal de conducere și de execuție) - 30 persoane.

Cele 90 de persoane sunt implicate direct și activ, într-o manieră participativă, dar în mod diferit, în activitățile specifice ale proiectului:

- program de formare în "Lobby și Advocacy";
- ateliere de lucru, regionale, cu tema: "Alternative la puterea PROdezvoltare" ;
- grupuri virtuale colaborative, de lucru, pe aria vizată de politici publice;
- activitate de formulare a unei propuneri alternative în aria vizată și promovarea ei către factorii decidenți.

De asemenea, aceste 90 persoane din GT sunt primii beneficiari ai mecanismelor/procedurilor/instrumentelor metodologice create în proiect: 1 Manual de bune practici internaționale, ce vizează metode și instrumente de participare și influențare a politicilor publice; 1 Îndrumar practic - "Mișcăm lucrurile împreună!" (Cum dezvoltăm Rețele și Parteneriate în formularea și promovarea de politici alternative); precum și ai Bibliotecii Online de Resurse cu privire la Politicile Publice - BOR-PP - colecție digitală cu acte legislative, inițiative, ghiduri, proceduri etc. în domeniul politicilor publice, constituită și îmbogățită continuu.

În perioada de implementare, proiectul prevede activități și măsuri de asigurare, după finalizarea acestuia, a **sustenabilității rezultatelor obținute**, precum și de valorificare și

transfer. Acestea au rolul de a sprijini reprezentanții ONG - urilor și autorităților/instituțiilor publice implicate în proiect, astfel încât aceștia să fie apți să inițieze, formuleze și promoveze propuneri alternative la politicile publice, propuneri care pot avea impact la diferite niveluri (local, regional, național, sectorial).

Fiecare ONG implicat în proiect participă direct și activ în dezvoltarea/aplicarea instrumentelor și a modurilor de acțiune, putând să dezvolte acțiuni similare cu alte organizații partenere sau cu acele organizații care derulează programe/proiecte în aceeași comunitate/sector de activitate și de intervenție, permițându-se, în acest fel, transferul de învățare organizațională către terțe părți.

Proiectul este o sursă de informații relevante, metodologii, modele de teorie și acțiune, care pot fi utilizate de către orice specialist/instituție cu focus în inițiere/formulare de politici publice alternative și dialog social.

Caracterul de replicare este asigurat și prin diseminarea intensă a celor 2 instrumente create - Manual de bune practici internaționale și Îndrumar practic - "Mișcam lucrurile împreună!", ele constituindu-se ca modele concrete de analiză, decizie și acțiune și pentru alte organizații. Acestea se pot consulta de către orice persoană sau organizație interesată și cu preocupări în domeniu, prin accesarea paginii dedicată proiectului din cadrul website-ului FUNDAȚIEI PAEM ALBA, devenind astfel "factori de diseminare" a rezultatelor proiectului.

Sustenabilitatea proiectului se realizează prin continuarea acestui tip de intervenție multi-participativă și colaborativă și după finalizarea propriu-zisă a proiectului. Acțiunea poate fi extinsă și către alte ONG-uri interesate să își dezvolte capacitatea organizațională de a influența modul în care se gândesc și se implementează politicile publice cu impact local, regional și național.

În elaborarea/implementarea proiectului se ține cont de prevederile legislației naționale, privind egalitatea de gen și cele ale Directivei 76/207/CE. Principiul e respectat, atât la nivelul procesului de recrutare și selecție a echipei de management și implementare, cât și la nivelul beneficiarilor din GT.

Toate activitățile propuse și rezultatele preconizate ale proiectului propus iau în considerare Ordonanța de Guvern nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de **discriminare**, Art. 2.1. Astfel, proiectul promovează ca principiu general egalitatea de șanse și non-discriminare, permițând recrutarea și implicarea în echipa proiectului a tuturor persoanelor, indiferent de naționalitate, sex, rasa sau origine etnică, religie sau credință, handicap, vârsta, mediu de proveniență sau orice alt criteriu discriminatoriu.

Se asigura acces nediscriminatoriu al **persoanelor cu dizabilități** la toate activitățile derulate. Toți partenerii asigură tratament egal și condiții optime pentru deplina exercitare a drepturilor/libertăților cetățenești de către acestea, în condiții de nediscriminare în raport cu ceilalți participanți. Atât din punct de vedere al accesului fizic (infrastructura, spații speciale de acces) cât și din punct de vedere mijloace de comunicare, în implementarea activităților, se ține cont de aspectele tehnice pt. ca persoane cu dizabilități să poată beneficia de măsurile proiectului. Se va urmări ca obstacolele fizice să fie înlăturate, vor fi prevăzute spații speciale de acces, îndeplinind prevederile legislației cu privire la accesul în clădiri utilitate publică.

Din punct de vedere al **protecției mediului**, atât FUNDAȚIA PAEM ALBA, cât și partenerul, folosesc resurse materiale prietenoase față de mediul înconjurător, acordând prioritate produselor reciclabile, respectiv reciclate, utilizate cu respectarea recomandărilor privind eficiența energetică. De asemenea, ambele organizații sunt conștientizate asupra unui mod de lucru bazat pe utilizarea de echipamente și materiale prietenoase cu mediul (de ex. echipamente cu consum energetic mic, hârtie reciclabilă etc.) și proceduri care încurajează limitarea consumului energetic, reciclarea și utilizarea materialelor reciclate. În cadrul proiectului, principiul "poluatorul plătește" se va respecta prin îndeplinirea tuturor diligențelor pentru a **preveni poluarea** în oricare formă a ei cu respectarea prevederilor Directivelor Parlamentului și Consiliului European 2002/96/CE privind deșeurile de echipamente electrice și electronice, transpusă în HG 448/2005, privind deșeurile de echipamente electrice și electronice, acestea fiind printre puținele surse posibile de poluare.

Proiectul promovează principiile și cerințele exprese ale UE privind **dezvoltarea durabilă** prin activitățile specifice (evenimente de informare, întâlniri de lucru, programul de formare,

atelierele regionale, conferința finală etc.) Se oferă informații menite să explice și să promoveze conceptul de dezvoltare durabilă, legislația națională, acquis-ul comunitar cu privire la inovare, protecția mediului și eficiența energetică. De asemenea, se va aplica principiul **utilizării eficiente a resurselor**. Beneficiarii sunt informați și îndrumați, în sensul utilizării eficiente a resurselor în propria organizație - ONG sau autoritate/instituție publică.

Proiectul promovează activități inovative, tehnologii curate prin excelență și servicii nepoluante prin utilizarea de instrumente virtuale IT/online: Biblioteca Online de Resurse, grupuri virtuale colaborative, fără efecte nocive asupra mediului, astfel se promovează concret sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de CO₂.

Date contact beneficiar:

FUNDAȚIA PAEM ALBA, Sediul: Alba Iulia, Calea Moșilor, Nr.30, tel. 0258-817995
E-mail: prodezvoltareong@gmail.com, Web: www.paemalba.ro

Date contact partener:

ASOCIAȚIA CONSULTANȚILOR ȘI EXPERTILOR ÎN ECONOMIE SOCIALĂ ROMÂNIA - ACE-ES
Sediul: București, str. Aleea Valea Viilor, nr. 2, cod poștal 062018, tel. 0741199855,
E-mail: ace_economiesociala@yahoo.com, Web: www.ace-economiesociala.ro

Scopul realizării acestui manual:

ACTIVITATE A6. Dezvoltarea de mecanisme/instrumente inovative de consolidare a dialogului social și civic.

Subactivitate A6.1 Manual de bune practici internaționale cu privire la metode de participare și influențare a politicilor publice.

Acest manual de bune practici internaționale elaborat în cadrul proiectului finanțat din fonduri venite de la Uniunea Europeană are ca și scop crearea și diseminarea de mecanisme/proceduri specifice, aplicative, pe care cei doi mari actori instituționali (ONG-uri și autorități publice) să le utilizeze în activitatea curentă, pe diferite paliere. Cei ce au elaborat acest material au căutat să înțeleagă și să informeze asupra procesului de elaborare al politici publice prin efectuarea unui studiu primar asupra problemelor specifice, precum și prin identificarea de exemple de bune practici relevante în domeniu toate aceste informații venind în sprijinul și pentru interesul grupurilor de cercetători de politici publice sau academicieni, ONG, autorități publice, administrație etc.

În proiect se elaborează două instrumente metodologice: un manual de bune practici internaționale, cu metode și mijloace de participare și influențare a politicilor publice, pentru

ONG/administrație publică și un îndrumar practic - ”Mișcăm lucrurile împreună!” (“Cum dezvoltăm Rețele și Parteneriate în formularea și promovarea de politici alternative”). Elementul inovativ e dat de faptul că aceste mecanisme facilitează reformarea modurilor de lucru, atât ale ONG-urilor, cât și ale administrației publice, precum și interacțiunea și dialogul civic, bazat pe moduri de lucru colaborative. În plus, se aduce și o dimensiune internațională, pentru a înțelege, prin comparație, ce moduri de lucru și mecanisme pot fi aplicate eficient la nivel de regiune sau țară. Proiectul de față are o abordare multidimensională, iar prin obiectivele asumate, activ propuse și rezultatele planificate, corespunde priorităților strategice POCA, Axa 1, și contribuie direct, concret, la atingerea OS1.1: Dezvoltarea și introducerea de sisteme și standarde comune în administrația publică ce optimizează procesele decizionale orientate către cetățeni și mediul de afaceri în concordanță cu SCAP.

Prin structura propusă, *Manualul de bune practice internaționale* vine în întâmpinarea grupului țintă, atât cu concepte teoretice fundamentale din teoria politicilor publice, cât și cu exemple concrete din practica românească și a altor state, punând la dispoziția celor interesați un material bibliografic sintetic conținând repere reprezentative în domeniu. Manualul vizează metode și instrumente de participare și influențare a politicilor publice, fiind destinat organizațiilor non-guvernamentale și administrației publice. Manualul se focalizează pe exemple și studii de caz din diferite țări, astfel încât să aducă o perspectivă comparativă și să constituie o resursă practică, un mecanism de facilitare și consolidare a unui dialog social și civic constructiv, la îndemâna organizațiilor neguvernamentale care activează în domeniul dezvoltării economice și sociale, precum și autorităților publice, cu privire la politicile publice.

II. POLITICI PUBLICE

I. 1. Concept și accepțiuni ale conceptului:

În ultimii ani, țara noastră a fost preocupată (și este și în acest moment) de modernizarea și dezvoltarea sistemului administrației publice la toate nivelurile (autoritățile centrale și locale, instituționale și al serviciilor publice), fiind un proces dinamic și complex care a necesitat eforturi susținute pe toate planurile. Scopul final al guvernării și al politicilor publice este să asigure prosperitatea și competitivitatea într-un mod sustenabil din punct de vedere economic, bunăstarea socială, ordinea și siguranța publică și protecția mediului înconjurător. Calitatea politicilor publice, poate fi evaluată prin raportarea la eficiență, la capacitatea de a răspunde nevoilor identificate la nivelul unei comunități. Politicile publice trebuie să fie accesibile, inteligibile și legitime din punct de vedere social. Îmbunătățirea eficienței politicilor publice este un obiectiv cu atât mai important în contextul recesiunii economice, concurenței sporite atât la nivel internațional, cât și intern, precum și constrângerilor bugetare severe. Autoritățile administrației publice locale din România trebuie în aceste condiții să-și stabilească o viziune și să adopte un demers strategic atotcuprinzător. Existența unei viziuni strategice este impusă de diversitatea dimensiunilor abordate în politicile publice dezvoltate la nivelul administrației publice locale și centrale. Prezenta Strategie urmărește să sprijine autoritățile locale în cadrul acestui demers.

Apariția politicilor publice - subdomeniu al științelor politice

Politicile publice s-au conturat ca domeniu de studiu în perioada de după cel de-al doilea război mondial, odată cu acordarea unei atenții sporite activității structurilor guvernamentale. Mare

parte a studiilor de specialitate în domeniul politicilor publice sunt de proveniență americană, experiența europeană în materie fiind de actualitate. Ideea că instituțiile guvernamentale au ca obiect principal de activitate formarea și aplicarea politicilor publice a pătruns cu dificultate la noi în țară în conștiința comună; astăzi însă ea este luată, de cele mai multe ori, ca evidentă: auzim de politicile de integrare europeană, de politicile sectoriale (privind, de pildă, restructurarea unor domenii economice sau reforma învățământului).¹ Primul autor care a încercat să diferențieze într-un sens pozitiv noul domeniu al politicilor publice de cel al științelor politice clasice este Harold Lasswell². El a identificat trei trăsături definitorii ale domeniului vizat de către studiul politicilor publice (policy science), și anume:

- Multidisciplinaritatea - trebuie să abandonăm studiul exclusiv din punct de vedere politic al structurilor și instituțiilor guvernamentale și să folosim instrumente și din alte domenii cum ar fi: sociologia dreptul, științele economice
- Orientarea spre rezolvarea problemelor - domeniul politicilor publice trebuie să renunțe la discuțiile academice și să se orienteze spre rezolvarea unor probleme globale concrete.
- Normativitatea - domeniul de politică publică nu trebuie să se deghizeze în mantia „obiectivității științifice”, ci trebuie să recunoască imposibilitatea separării scopurilor de mijloace sau a valorilor de tehnici.

Termenul "politici publice" își are originea în diferențierea existentă în limba engleză între *politics* și *policy* (în limba română am avea aceeași traducere: științe politice, dar sensul celor două expresii este foarte diferit). Aceste concepte s-au dezvoltat din grecescul polis definit de Aristotel ca o comunitate de oameni egali care acționează în vederea unei vieți potențial mai bune. În limba engleză, termenul de *politics* semnifică politica în ansamblul ei, activitățile variate din cadrul sferei politicului, de la organizarea cetățenilor în funcție de orientarea ideologică și căutarea activă de a obține prin mijloace legale și legitime a puterii politice în stat până la participarea mai largă la viața politică prin vot sau manifestații de protest. Termenul de *policy* se referă la măsuri concrete luate de structurile guvernamentale în vederea oferirii de soluții la problemele cu care se confruntă societatea. În cadrul universităților din țara noastră există specializarea științe politice. În contextual dat mai sus, această expresie are sensul de "political science" și vizează următoarele probleme (putem întâlni cursuri pe aceste subiecte oferite studenților în științe politice - Goodin, R.E., Klingemann, H.-D., 1996): instituții politice, comportamentul politic, politică comparată, relații internaționale, teorie politică, politici publice și administrație, economie politică, metodologie politică. Științele politice în sens de "policy sciences" înseamnă altceva: ele sunt disciplinele care studiază metodele utilizate în formularea și aplicarea politicilor publice, precum și rezultatele lor. Așadar, aici termenul "politică" este traducerea lui "policy". Studiul politicilor este așadar un subdomeniu al științelor politice.³ Diferențierea a fost preluată și în limba franceză, prin distincția propusă tot mai des între *la politique* (cu sens de politică în ansamblu) și *politiques publiques* (cu sens de politici publice). *Politicele publice* sunt diferite de *politică*, care reprezintă ansamblul activităților desfășurate pentru dobândirea și exercitarea puterii. Politica se referă în special la activitatea partidelor politice, a parlamentului, a guvernului și a aparatului său de lucru și a tuturor instituțiilor legitimate prin alegeri democratice, campanii electorale, declarații politice etc. Termenul de "politici" este unul general, care se referă mai

1 Miroiu, A., Introducere în analiza politicilor publice, Editura Paideia, București, 2001, pag. 16.

2 Harold Lawell, The Policy Orientations, în D.Lerner și H.D.Lasswell (red.) The policy Science Recent Developments in Scope and Methode Stanford University Press. Stanford, 1951 p. 3-15.

³ Ibidem, p17.

puțin la concepte concrete, pe când cel de "politici publice" nu doar că sugerează o varietate de opțiuni de răspuns într-un domeniu sau referitoare la o problemă dată, dar și accentuează faptul că preocuparea ține în mod nemijlocit de temele de interes public. Astfel, utilizarea acestui termen ar orienta discursul specialiștilor, al oficialilor și al publicului larg dinspre discuții posibil ineficace legate de politică (în sens general) spre dezbaterăa unor opțiuni concrete pe domenii specifice, obligând, astfel, la formulări mai clare ale opțiunilor posibile.

În țara noastră termenul de politică publică a apărut în studii de specialitate și în limbajul curent la sfârșitul anilor 90 și există în continuare numeroase ambiguități la nivelul simțului comun asupra sferei de cuprindere a acestei noțiuni.⁴ În țara noastră termenul a fost împrumutat din limba engleză - *policy*. Neexistând o traducere specifică în limba română, alta decât aceea de *politică* (în mod tradițional, politica înseamnă cu precădere activitatea partidelor politice, a instituțiilor legitimate prin mecanisme democratice - Parlament, Guvern și aparatele proprii de lucru ale acestora - declarații politice, campanii electorale etc.), au apărut multiple confuzii la nivel terminologic. Pentru a clarifica aceste ambiguități, România a preferat utilizarea termenului din literatura franceză, și anume cel de politică publică (*politiques publiques*).

Definiții și înțelesuri ale termenului de politică publică:

De-a lungul timpului au fost oferite mai multe **definiții** ale termenului de politici publice care au variat de la exemple vaste, precum „Orice activitate pe care Guvernul alege sau nu să o îndeplinească”⁵, la altele care ofereau unele caracteristici mai specifice, precum „O anumită direcție de acțiune urmată de un actor sau grup de actori în soluționarea unei probleme sau sarcini”⁶. În aceeași direcție, principalele elemente (concepte - cheie) care definesc o politică publică (din perspectiva autorului american James Anderson) sunt:

- politica publică este o acțiune guvernamentală (acțiuni implementate de o instituție guvernamentală care are autoritatea legislativă, politică și financiară de a realiza această acțiune)
- politica publică este o reacție la necesitățile sau problemele lumii reale (caută să reacționeze la necesitățile sau problemele concrete ale unei societăți sau grupurilor dintr-o societate, spre exemplu, a cetățenilor, a organizațiilor neguvernamentale, instituții guvernamentale);
- politica publică are diferite Direcții de acțiune (în general, politicile publice nu reprezintă doar o singură decizie, acțiune sau reacție, ci o abordare sau strategie elaborată în acest sens);
- politica publică se manifestă prin decizia de a face ceva sau de a nu face (Politica publică identificată se poate manifesta în încercarea de a soluționa o problemă sau poate fi bazată pe părerea că problema va fi soluționată în cadrul politicii publice curente, astfel, lipsind necesitatea unei acțiuni.);
- politica publică implică existența unui singur actor sau a unui grup de actori (Politica publică poate fi implementată de un singur reprezentant al Guvernului sau al instituției sau de multipli actori);

⁴ Manual de Politici publice, Institutul pentru Politici Publice, București, 2009, p

⁵ Thomas Dye, *Understanding Public Policy* (7th ed.), Englewood Cliffs, NJ, Prentice Hall, 1992, p. 4.

⁶ James Anderson, *Public policy making* (2nd ed.), Princeton, NJ, Houghton Mifflin, 1994, p. 5.

- politica publică impune justificarea acțiunii (O politică publică identificată include, de obicei, o afirmație care stă la baza politicii.);
- politica publică presupune decizii luate (Politicile publice sunt, de regulă, decizii deja luate, și nu sunt intenții sau promisiuni.)

O definiție generală a politicilor publice poate fi aceea prin care le identificăm cu acel domeniu de studiu al unor acțiuni întreprinse sau nu de către structurile guvernamentale pentru îndeplinirea unor obiective și scopuri stabilite urmare activității legitime de obținere a puterii în stat.

Alte definiții extrase din diferite texte:

- Politici publice - în sensul folosit în cadrul Strategiei privind dezvoltarea politicilor publice la nivelul administrației publice locale 2011 -2016⁷, ca inițiative ale administrației publice locale, sunt reprezentate de măsuri care produc rezultate identificabile în plan economic, social și de mediu la nivelul comunității în care sunt inițiate. Politicile publice pot fi implementate prin intermediul diferitelor tipuri de documente cu caracter formal inițiate la nivelul administrației publice locale.
- „O politică publică este o rețea de decizii legate între ele privind alegerea obiectivelor, a mijloacelor și a resurselor alocate pentru atingerea lor (n.n. - a obiectivelor) în situații specifice”⁸.
- Politica publică reprezintă ceea ce guvernele aleg să facă sau să nu facă⁹.
- "Politicile publice reprezintă tot ceea ce structurile guvernamentale¹⁰ hotărăsc să facă sau să nu facă"¹¹.
- "Alocarea de către o autoritate a valorilor pentru întreaga societate"¹².
- "Un program pentru proiectarea obiectivelor, valorilor și practicilor".¹³
- Pentru conceptul de politici publice este esențial să fie prezente un scop și obiective"¹⁴.
- "Politicile publice se referă la un set de decizii conectate între ele luate de un actor politic sau de un set de actori referitoare la selectarea de obiective și de mijloace pentru atingerea acestora într-o situație specifică în care aceeași actori ar trebui în principiu, să aibă puterea de a lua aceste decizii"¹⁵ (William Jenkins).
- "Politicile publice reprezintă un curs de acțiuni orientate în vederea atingerii unui anumit scop urmat de către un actor în abordarea unei probleme de interes"
- Politică publică reprezintă un ansamblu de măsuri luate de către o autoritate legală și responsabilă care vizează îmbunătățirea condițiilor de viață ale cetățenilor sau conceperea unor măsuri de stimulare a creșterii economice. Ea prevede, în general, o concertare a diferiților actori și o corelare a învățămintelor trase din experiențele lor instituționale și personale. Ea poate lua deseori forma reglementărilor sau stimulentele care determină mediul social și economic.¹⁶

⁷ Material elaborat de Ministerul Administrației și Internelor Unitatea de Politici Publice

⁸ Miroiu, A., Introducere în analiza politicilor publice, Editura Paideia, București, 2001, pag. 9.

⁹ Thomas Dye, Understanding Public Policy (7TH ed.), Englewood Cliffs, NJ, Prentice Hall, 1992, p.4

¹⁰ Traducere pentru termenul *governments* din limba engleză. În limba engleză cuvântul *governments* include instituțiile centrale și instituțiile locale.

¹¹ Dye. T., Understanding Public Policy, Prentice Hall, NJ 1998, p.2.

¹² Definiție data de David Easton

¹³ Definiție edată de Harold Lasswell și Alexander Kaplan

¹⁴ (Dye, T. 1998, p. 3).

¹⁵ Howlett, M. & Ramesh, M., Studying Public Policy. Policy Cycles and Policy Decisions, Oxford University press, 1995, p. 5-6).

¹⁶ M. Profiroiu și E Iorga, manual de politici publice, Editura Economică, București, 2009, p. 17 Manual de Politici Publice, Institutul pentru Politici Publice, București, 2009, p.17.

Componentele definiției date politicii publice ce reies prin analiza definițiilor enumerate mai sus și formulate de-a lungul timpului sunt: acțiunea (alocare, decizie, non-decizie), scopul, obiectivul, valoarea, actorii sau grupul de actori (instituții guvernamentale întrucât doar acestea pot lua măsuri pentru întreaga societate).

Termenul de politici publice este utilizat având multiple înțelesuri. C. Hodgwood și W. Gunn au realizat chiar un studiu în acest sens, identificând zece sensuri diferite în care este utilizat termenul de "politici publice":

1. Afirmații care exprimă înțelesuri ale politicii publice (scopuri generale), precum cele de tipul "politica noastră este de a dezvolta economic regiunea";
2. Afirmații cu sens specific, precum afirmația "politica noastră va scădea inflația cu 10%";
3. Afirmații prin care se fac referiri la domenii sectoriale specifice "Politica noastră în domeniul sănătății va fi să creștem numărul medicamentelor compensate";
4. Enunțuri în care se prezintă produse ale politicii "Ca urmare a politicii noastre de dezvoltare locală s-au înființat 500 de noi locuri de muncă";
5. Enunțuri în care se prezintă rezultate "Urmare politicii noastre în domeniul educațional a scăzut rata abandonului școlar în județul nostru";
6. Enunțuri care prezintă politicile publice drept decizii "politica noastră de reformă în domeniul apărării a inclus măsuri referitoare la scurtarea serviciului militar, restructurarea corpului de ofițeri și noi modalități de realizare a achizițiilor".
7. Enunțuri referitoare la autorizarea oficială a unor măsuri. Politicile sunt de obicei autorizate oficial printr-o lege, hotărâre, ordonanță etc.
8. Enunțuri care prezintă politicile drept programe, de exemplu "Programul de privatizare cuprinde un pachet diversificat de măsuri";
9. Enunțuri care prezintă politicile publice bazate pe anumite modele sau teorii cauzale, de exemplu "Politica noastră de a atrage investitori va duce la crearea de noi locuri de muncă și astfel la reducerea șomajului în zonă";
10. Enunțuri care prezintă politicile publice drept procese care au loc în timp, de exemplu politicile de privatizare în ultimii doisprezece ani au dus la obținerea unor rezultate care pot fi discutate din diverse perspective";¹⁷

Politicile publice sunt acțiunile realizate de către autoritățile publice la nivel central sau local ca răspuns la problemele semnalate la nivelul societății. Astfel, prin acțiuni coordonate se poate interveni la nivel național sau local pentru a realiza modificări în mediul economic, social, medical, educațional, antreprenorial, cultural etc.

Conform Strategiei privind dezvoltarea politicilor publice la nivelul administrației publice locale 2011 -2016 **inițiatori de politici publice** - la nivelul administrației publice locale pot aparține autorităților locale de tipul primăriilor sau consiliilor județene. Inițiativele de politici publice pot fi reprezentate de documente de politici publice specifice, rapoarte sau referate de specialitate care fundamentează deciziile de politici publice luate la nivelul acestor autorități. Consultarea publică - La fel ca și în cazul administrației publice centrale, procesul de consultare este reprezentat de un set de acțiuni inițiate nu atât în vederea comunicării și aducerii la cunoștința publicului a inițiativelor de politici publice, cât mai ales ca o modalitate de identificare a unor soluții de politici publice viabile.

¹⁷ Suport de curs Politici Publice, Universitatea BB, Cluj-Napoca, Facultatea de științe politice, administrative și ale comunicării, 2008, p.6-7.

II. 2. Tipologii:

Literatura de specialitate sugerează o varietate mare de clasificări posibile. Astfel, *în funcție de criteriile formale sau instituționale politicile publice pot fi clasificate în: politici naționale, politici locale și politici interguvernamentale sau în funcție de grupurile de cetățeni cărora le sunt adresate*. Nu există nicio tipologie bună în sine. Totul depinde de utilizarea dată de analist. *Tipologiile utilizate cel mai frecvent sunt cele care clasifică acțiunea publică în funcție de teoria schimbării sociale care o structurează*. O astfel de clasificare este cea elaborată de Lowi¹⁸ și completată de Ripley și Franklin (1991) și care se bazează pe un parametru, și anume *natura coerciției pe care o politică publică o induce între stat și destinatarii politicii respective*.

Din punctul de vedere al constrângerii, o politică publică poate fi calificată în două moduri:

- Pe de o parte, *această constrângere se exercită în mod direct sau constrângător asupra cetățeanului sau, din contră, în mod indirect sau lejer*.
- Pe de altă parte, *această constrângere îi afectează pe cei către care este îndreptată, modificându-le comportamentul acestora și limitându-le autonomia sau, din contră, se exercită printr-o presiune asupra mediului în care trăiesc aceștia*.

Intersectarea acestor parametri ne permite să facem distincția între patru tipuri de politici publice. Tipologia politicilor publice, bazată pe coerciție (după Lowi), se prezintă astfel:

O politică reglementară este o acțiune publică ce constă în adoptarea de norme autoritare care afectează comportamentul destinatarilor - libertățile individuale ale destinatarilor politicilor sunt limitate, interesele lor sunt transformate prin decret.

(Mai târziu, Ripley și Franklin au completat această tipologie prin împărțirea politicilor de reglementare în două categorii: politici de reglementare *protective și competitive*¹⁹.

Astfel, *politicile de reglementare competitive* presupun ca politicile elaborate să limiteze furnizarea de bunuri și servicii de către una sau câteva categorii desemnate de furnizori, care sunt aleși dintr-un mare număr de furnizori potențiali care concurează între ei.

Politicile de reglementare protective sunt cele care încearcă să protejeze publicul în general de efectele negative ale activității private, cum ar fi: poluare, consumul de produse falsificate, fraudarea tranzacțiilor comerciale.

O politică distributivă reprezintă o acțiune prin care puterea publică autorizează cazuri speciale desemnate nominal.

O politică redistributivă constă în adoptarea de către puterea publică a unor criterii care conferă acces la anumite avantaje, acest acces nefiind acordat unor cazuri sau unor destinatari desemnați nominal, ci anumitor grupuri de destinatari neindividualizați.

Politica redistributivă este caracterizată prin acțiuni care intenționează să modifice alocarea bunăstării, proprietatea, drepturile personale și civile etc.²⁰

¹⁸ Theodore Lowi, American Business, Public Policy, Case Studies and Political Theory, World Politics (July 1964), p 667-715.

¹⁹ Randal Ripley, Grace Franklin, Congress, Bureaucracy and Public Policy, 5th ed., Calif: Books -Cole, 1991.

²⁰ Ibidem, p 91.

O politică constitutivă se traduce prin faptul că acțiunea publică definește reguli privind puterea; de exemplu, prin revizuirea constituției unei țări, prin realizarea de reforme instituționale sau administrative. Într-un astfel de caz, coerciția îi afectează pe destinatari în mod slab și indirect.

Reforma politicilor publice în România - formularea politicilor publice la nivel central

La nivel central, introducerea unor proceduri privind formularea politicilor publice anterior elaborării actelor normative a fost însoțită de înființarea unor unități de politici publice la nivelul ministerelor. Procedurile au fost adoptate prin H.G. 775/2005 pentru aprobarea Regulamentului privind procedurile de elaborare, monitorizare și evaluare a politicilor publice la nivel central. Prin această hotărâre, precum și prin actele normative care au fost adoptate în continuare, Guvernul a introdus instrumente moderne de evaluare a impactului ce îmbunătățesc calitatea deciziilor la nivel central. Această hotărâre, prima de acest gen formulată la nivelul administrației publice centrale din România, impune elaborarea propunerii de politici publice anterior elaborării propunerilor de acte normative inițiate de Guvern. La nivelul fiecărui minister au fost create unități omoloage Direcției de Politici Publice de la nivelul Secretariatului General al Guvernului cu rol în creșterea capacității instituțiilor de a pregăti, adopta, monitoriza și evalua politici publice. Ulterior, cadrul legal a fost completat prin H.G. 870/2006 privind aprobarea Strategiei pentru îmbunătățirea sistemului de elaborare, coordonare și planificare a politicilor publice la nivelul administrației publice centrale, strategie ce a urmărit să stabilească nevoile, obiectivele, direcțiile de acțiune și să clarifice structura și procedurile instituționale cu privire la elaborarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea politicilor publice. H.G. 1.361/2006 privind conținutul instrumentului de prezentare și motivare a proiectelor de acte normative supuse aprobării Guvernului a reprezentat un pas înainte în clarificarea modalităților de fundamentare a impactului prin intermediul instrumentelor prevăzute de lege. Toate aceste acte normative au dus la crearea unei experiențe de reglementare la nivelul administrației publice centrale referitoare la domeniul politicilor publice dar și al evaluării impactului reglementărilor. La nivelul autorităților locale, această experiență este limitată datorită faptului că legislația inițiată până în prezent nu a vizat nivelul administrației publice locale, dar există totuși prin transfer de expertiză de la nivelul central la cel local, un stimulent reprezentat de realizarea de proiecte de investiții finanțate cu ajutorul finanțărilor nerambursabile.²¹

VI. 4. Fazele politicilor publice - Procesul de elaborare al politicilor publice - etape și actori sociali care elaborează și influențează politicile

O propunere legislativă poate fi făcută de către deputații, senatori, membrii ai guvernului sau un grup de inițiativă format din minimum 100.000 de cetățeni (articolul 74 din Constituția României).

Potrivit Ghidului privind elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor publice la nivel central (realizat în cadrul Unității de Politici Publice, sub coordonarea Secretariatului General al Guvernului în mai 2004), procesul politicilor publice constă într-o succesiune de activități

²¹ Strategia privind dezvoltarea politicilor publice la nivelul administrației publice locale 2011 -2016, p. 10-11

specifice a căror finalitate este elaborarea unor acte normative adoptate în ședință de guvern.

Acest proces cuprinde **trei faze**:

- Elaborarea
- Implementarea
- Evaluarea

Fiecărei faze îi corespunde o serie de etape specifice. Stabilirea acestor etapelor este utilă întrucât este mult mai simplu de identificat acele cauze care au contribuit la un eventual eșec/blocaj al politicii publice sau la obținerea unor rezultate nesatisfăcătoare în raport cu obiectivele stabilite.

Categoriile de politici publice pot fi :

- legi sau alte reglementari (măsurile de schimbare instituțională)
- măsuri de schimbare organizațională
- măsuri de întărire a capacității instituționale, fără a antrena o schimbare organizațională
- programe și proiecte
- inovații la programe și proiecte

Politicile publice trebuie să fie elaborate în următoarele condiții:

- să corespundă nevoilor și obiectivelor formulate în strategia în care se integrează
- să fie aplicate de către persoane cu roluri și atribuții clare
- să fie în concordanță cu resursele financiare, cerințele de investiții și prioritățile fixate în strategia în care se integrează
- să se aplice în termenul fixat în strategie (potrivit planului de acțiune în care sunt incorporate)
- să fie corelate cu alte programe și proiecte

Etapele unei politici publice

Procesul de creare a unei noi politici publice urmează, în principiu, trei etape esențiale: stabilirea agendei, formularea opțiunilor, implementarea politicii publice.

Conform normativelor din țara noastră etapele înfăptuirii unei politici publice sunt:

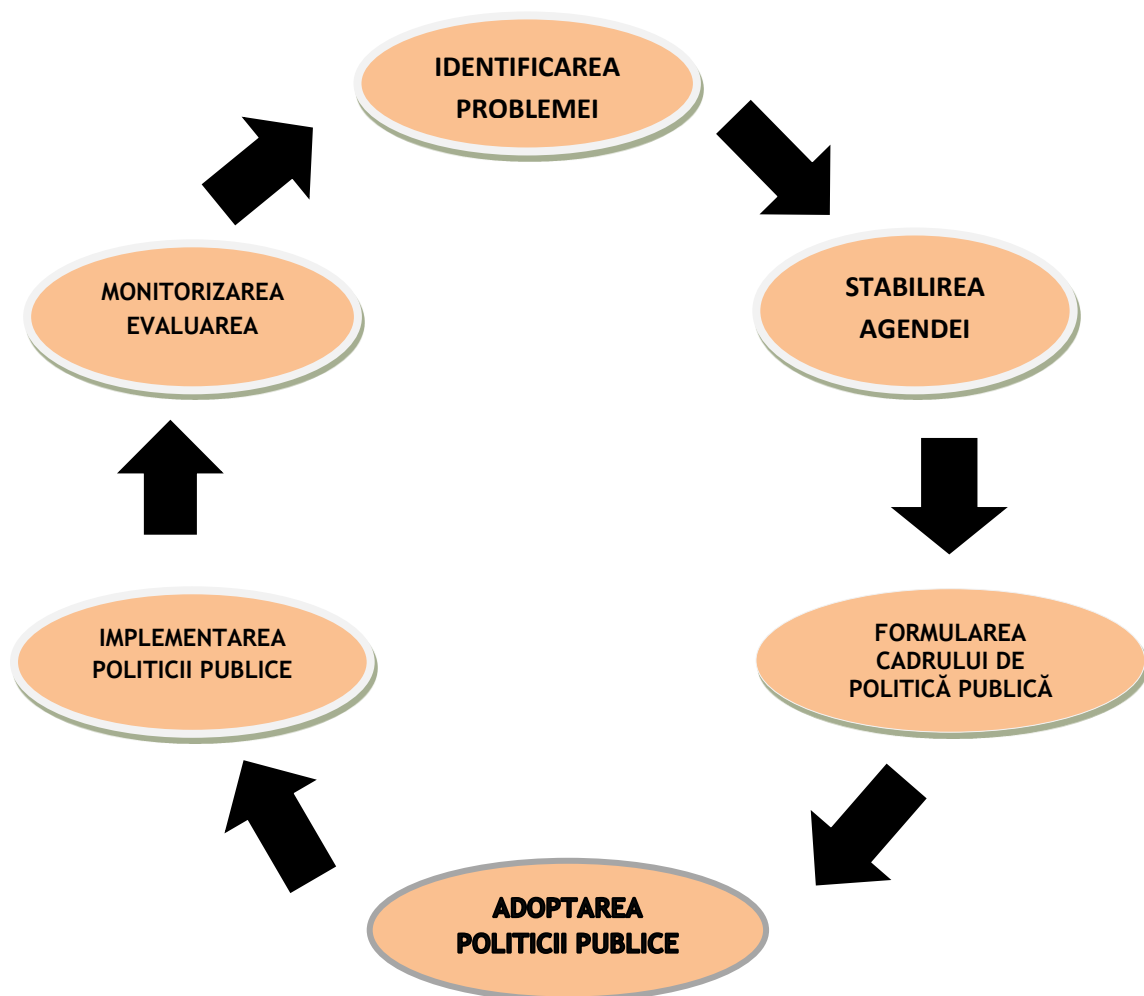
- Anunțarea propunerii de politică publică
- Consultarea
- Avizarea
- Adoptarea propunerii de politică publică în cadrul ședinței de Guvern
- Implementarea politicii publice
- Monitorizarea implementării politicii publice
- Evaluarea politicii publice

Capacitatea de a *face politici publice (policy making)* poate aparține mai multor categorii de actori din sfera publică sau privată care trebuie să dezvolte o serie de aptitudini specific în acest sens. Pentru a fi specialist în domeniul politicilor publice este necesar ca acea persoană sau entitate să aibă capacitatea de a propune soluții viabile la probleme reale din societate. De asemenea, este obligatoriu să urmărească ca aceste soluții să fie puse în aplicare și să evalueze impactul (efectele) pe care măsura/măsurile propuse îl au la nivelul societății/segmentului social, economic etc. asupra căruia acționează.

Procesul de realizare al politicii publice urmărește în mod consecvent aceleași etape, aceeași secvențialitate indiferent de natura și domeniul în care urmează a fi implementată respectiva politică. În literatura de specialitate, acest model de construcție este cunoscut sub denumirea de *ciclul politicii publice*. Acest proces de înfăptuire a politicilor publice (ciclul al politicii publice) este complex și implică dimensiuni, mecanisme și actori într-o rețea de interrelații.

Secvențialitatea pașilor acestui ciclu (modelul stadial) este utilă din perspectiva înțelegerii procedurilor de elaborare și de implementare a politicii publice, dar întregul mecanism trebuie internalizat ca un proces continuu, care odată ce atinge etapa finală, intră de fapt într-o nouă fază, în care se reia întreg ciclul.

Ciclul politicii publice:

Ciclul politicilor publice reprezintă în fapt un proces logic deductiv, unde actorul decizional urmărește un parcurs etapizat pentru a găsi soluția la o problemă reală din societate. *Procesul politicii publice este un ciclu mai mult sau mai puțin închis*. Evaluarea rezultatelor, oricare ar fi forma pe care o ia, precede faza de rezolvare a problemei. Dar și sfârșitul poate fi un început. Evaluarea, mai degrabă decât să ducă la terminare, poate declanșa o întoarcere înapoi:

problema este considerată nerezolvată și se fac ajustări prin retroacțiuni, fie printr-o nouă formulare a problemei inițiale, fie printr-o gestionare mai satisfăcătoare a fazei de implementare a programului. *Procesul este deschis oricăror tipuri de retroacțiune.* Pe de altă parte, *o fază nu urmează neapărat fazei precedente: fazele pot fi intercalate, ordinea lor cronologică poate fi inversată sau chiar anumite activități funcționale pot să nu mai apară deloc în cadrul procesului.* De exemplu, o politică poate dispărea, deoarece nu este niciodată implementată sau poate fi desfășurată, fără ca nimeni să nu se gândească să o lege de rezultate. Apoi, există decizii luate de o autoritate publică și care nu au fost precedate de nicio activitate de formulare a soluțiilor sau care nici nu răspund unei solicitări politice sau unei probleme identificate anterior: abia *ex post*, după luarea unei decizii, se identifică sau se raționalizează problema și se elaborează studii pentru justificarea alegerii. *Procesul este deci caracterizat de fenomene care merg în diferite sensuri: o activitate care din punct de vedere logic este anterioară o condiționează pe următoarea, o fază care din punct de vedere logic este posterioară condiționează și precede o fază care în mod normal ar trebui să fie anterioară. Se poate chiar să nu existe relații semnificative între diversele faze care se succed, ceea ce se întâmplă la un moment dat, neavând nicio legătură cu ceea ce se petrece la un alt moment. Acest lucru este valabil atât pentru actori, cât și pentru activități.* Faptul că fiecărei faze îi corespunde un sistem de acțiune specific este o ipoteză care trebuie verificată pas cu pas, prin confruntarea cu situația de pe teren și nu prin emiterea unor postulate teoretice. Anumite sisteme de acțiune pot fi identice pentru toate fazele, aceiași actori fiind absenți sau prezenți, rapoartele de putere și structurile ducând la aceleași rezultate. Modul în care actorii își distribuie sarcinile în diferitele faze de activitate guvernamentală este un lucru foarte important. Intrarea pe scenă a actorilor într-o fază sau alta, intrare aleasă sau impusă, condiționează natura programelor de acțiune. Această intrare este posibilă în diferite momente, înainte de luarea deciziei - ceea ce știința politică a subliniat în repetate rânduri -, dar și în faza de implementare și evaluare - lucrul cel mai original introdus de analiza politicilor publice. *Actorii, problemele, soluțiile, deciziile nu sunt neapărat stabile: se pot schimba pe parcurs, se pot ajusta și redefini, pot dispărea sau reapărea, pe măsura evoluției acțiunii politice.*

Identificarea problemei și înscrierea pe Agendă

Prima etapă în procesul de realizare a politicilor publice este identificarea problemei. În această etapă, publicul larg (o persoană sau un grup de oameni, o entitate juridică sau o instituție/autoritate publică) poate semnală o situație care provoacă probleme la nivelul comunității, sau pot atrage atenția asupra unor soluții care ar putea ridica nivelul de trai, ar putea îmbunătăți calitatea vieții. Problemele trebuie să fie controversate, să aibă impact asupra unui număr mare de persoane, să fie reale și serioase. Ele pot rezulta din evenimente care afectează oamenii în mod diferit. Este important modul în care sunt percepute la nivelul comunității, la nivelul autorităților aceste evenimente. Astfel, nu orice situație poate constitui o problemă publică. Uneori autoritățile pot ignora o problemă dacă aceasta nu este dublată de o soluție.

Pentru ca o problemă să necesite intervenție publică și implicit rezolvarea printr-o măsură de politică publică (să intre pe Agenda instituțională) este necesar să îndeplinească trei condiții cumulative:

- Să fie suficient de semnificativă (întrunește această condiție atunci când un număr semnificativ de persoane sau persoane sunt afectate)
- Are intensitate - magnitudinea impactului este ridicată

- Are durabilitate în timp.

Larry Gerston (2002, p.32) a formulat un set de patru factori care au o putere mare de a prezice dacă o problemă are șanse să devină o problemă de politică publică:

- Amploarea (câte persoane au fost afectate de problemă)
- Intensitatea (cât de mult sunt preocupate persoanele afectate de problemă)
- Durata (de cât timp durează o problemă)

- Resursele problemei (costuri financiare și materiale, valori personale, idealuri loialitate)

Cu cât o problemă îndeplinește mai mulți factori cu atât există șanse să devină o problemă de politică publică.

După ce autoritățile au fost informate și conștientizate despre problema identificată și semnalată, acestea sunt nevoite să formuleze un răspuns: pot sau nu să o introducă în agenda de politică publică. Tipul de răspuns va depinde de natura problemei: *caracterul mai mult sau mai puțin stringent al problemei, complexitatea sa, noutatea sa, gradul său de formalizare, intensitatea opoziției pe care o suscită.*²²

Procesul de stabilire a agendei este unul selectiv, întrucât nu orice problemă poate să primească rezolvare printr-o politică publică. Există mai multe feluri de agendă:

- Agendă publică (sunt însumate toate problemele percepute de membrii comunității)
- Agenda instituțională (sunt însumate toate acele probleme pe care factorii decizionali își propun să le soluționeze într-un anumit interval de timp)
- Agenda media (acționează ca un facilitator între cele două agende, uneori putând avansa propriile priorități).

În viziunea lui *Cobb, Ross și Ross*, există *patru faze principale ale procesului de stabilire a agendei*, pe măsură ce problemele trec din agenda sistemică, în agenda instituțională: problemele sunt mai întâi *inițiate*, sunt *specificate* apoi soluțiile lor, *sunt dezvoltate* argumente în sprijinul problemelor propuse, și dacă au succes, problema *intră* în agenda instituțională. În activitatea politică putem distinge două stadii:

- faza de definire a unei probleme, de formulare a cererilor;
- înscrierea în agendă, ce presupune analiza cererilor, stimulilor și problemelor, și formularea propunerilor de răspuns la problemele identificate.

Formularea cadrului de politică publică

În această etapă, după ce a fost selectată o propunere, se construiește suport politic pentru rezolvarea acesteia. Când o anumită problema ajunge în atenția unei anumite autorități nu înseamnă neapărat că această problemă este și rezolvată sau transpusă într-o politică publică. O instituție, o autoritate publică trebuie să preia problema și să aloce resurse pentru un program în vederea transunerii ei într-o politică publică.

Categoriile de politici publice pot fi:

- legi sau alte reglementari (măsuri de schimbare instituțională)
- masuri de schimbare organizațională
- masuri de întărire a capacitații instituționale, fără a antrena o schimbare organizațională
- programe și proiecte

²² Manualul de politici publice p 53

- inovații la programe și proiecte

Politicile publice trebuie să fie elaborate în următoarele condiții:

- să corespundă nevoilor și obiectivelor formulate în strategia în care se integrează
- să fie aplicate de către persoane cu roluri și atribuții clare
- să fie în concordanță cu resursele financiare, cerințele de investiții și prioritățile fixate în strategia în care se integrează
- să se aplice în termenul fixat în strategie (potrivit planului de acțiune în care sunt incorporate)
- să fie corelate cu alte programe și proiecte

Adoptarea unei politici publice

Reprezintă toate eforturile ce vor fi făcute pentru ca un program să fie acceptat ca program guvernamental. Aceasta etapa cuprinde faza de negociere care este bazată pe interesele părților. Acesta este un moment important în care se poate schimba viziunea inițială a politicii publice.

Implementarea unei politici publice

Este un stadiu critic de realizare a unei politici publice și cea mai importantă etapă. Aici rolul administrației este decisiv. Scopul final al guvernării și al politicilor publice este să asigure prosperitatea și competitivitatea într-un mod sustenabil din punct de vedere economic, bunăstarea socială, ordinea și siguranța publică și protecția mediului înconjurător. Politicile publice trebuie să fie accesibile, inteligibile și legitime din punct de vedere social.

Implementarea este strâns legat de relațiile dintre organizațiile guvernamentale, centrale și locale. În plus, deoarece implementarea unei politici publice este o problema care depășește granițele sectorului public, reușita acesteia materializând-se în bunăstarea socială la nivel național, o atenție deosebită se impune a fi acordată relațiilor dintre instituțiile guvernamentale, neguvernamentale și private. Printre factorii care determina eșecul unei politici publice pot fi enumerați: rezistența locală la liniile directe centrale, condițiile financiar-economice, situația defavorabilă a pieței pe termen scurt, obiective clare ale politicii respective și lipsa de coordonare dintre diferitele politici publice. Implementarea politicilor publice este un proces dinamic care are ca punct central o multitudine de actori, fiecare având propriile scopuri, informații și mijloace de exercitare a puterii²³.

O anumită politică publică poate eșua din cauza unui complex de factori. Ca exemple enumerăm:

- municipalitățile responsabile cu implementarea nu au fost suficient motivate;
- numărul funcționarilor publice s-a dovedit insuficient;
- normele de aplicare au apărut cu întârziere;
- solicitanții nu au înțeles aranjamentele de subvenționare;
- societatea nu o sprijină suficient politica elaborată;
- declarațiile funcționarilor publici superiori au creat confuzii în mass-media.

²³ Maarse, 1983; Bressers, 1983

Monitorizarea și Evaluarea de politici publice

Scopul acestei etape îl reprezintă determinarea eficienței unei politici publice. Astfel, în această etapă se analizează modul în care diversele acțiuni întreprinse au condus la realizarea scopurilor propuse inițial. Calitatea politicilor publice, poate fi evaluată prin raportarea la eficiență, la capacitatea de a răspunde nevoilor identificate la nivelul unei comunități.

Actori sociali care elaborează și influențează politicile publice:

Procesul de elaborare a politicilor publice are impact direct asupra societății și de aceea, oamenii implicați în proces la diferite nivele sunt, de regulă, numeroși și diverși. Acești indivizi sau grupuri, care au un interes direct sau indirect în rezultatele deciziei politicii publice, spre exemplu participanții, pot fi agențiile guvernamentale, consilierii de politici publice și o varietate mare de grupuri ne-guvernamentale sau comunități și indivizi. În centrul acestei comunități stă agenția guvernamentală relevantă sau agenții care au menirea de a soluționa problema sau chestiunea în discuție. În unele cazuri, analistul de politici publice, centrul de politici publice sau think tankul poate intra într-o relație directă de consiliere cu agenția guvernamentală în calitate de clientul său. Toți participanții se străduiesc să susțină opțiunea de politică publică preferată prin orice metode efective, spre exemplu, prin intermediul agențiilor guvernamentale responsabile. Unul dintre cei mai tentanți termeni în studiul politicilor este cel al autorilor acestora (policy - makers). Acesta are rezonanța clară și se referă la un grup cunoscut de decidenți care determină cursul unei acțiuni în mod intenționat și urmărind anumite finalități. Dar aceasta nu este, în mod necesar și maniera în care văd lucrurile cei care sunt considerați ca fiind autori ai politicii.

Prin actorii ai unei politici publice se înțelege indivizii, organizațiile și instituțiile care participă în procesul de elaborare a politicilor publice, chiar dacă unii au o participare mai activă decât alții. Participanții pot aparține atât instituțiilor statului, organizațiilor societății civile, cât și organizațiilor internaționale. Actorii pot fi atât indivizi: cetățenii, Președintele, Primul-ministru sau pot fi organe colective: Parlamentul, Guvernul. J. Kingdon (1984) grupează participanții la elaborarea politicilor publice în actorii din interiorul sistemului politico-administrativ (Președintele, oficialii numiți politic, funcționarii publici, Parlamentul) și în actorii din afara sistemului politico-administrativ (grupurile de interese, cercetătorii, experții, profesorii, mass-media, participanții în campaniile electorale). Acești participanți pot fi și ONG-urile. Unii actorii pot juca un rol mai important decât ceilalți în anumite situații. În mare, datorită varietății imense a acestora, îi putem grupa în cinci mari categorii de actorii: oficialii aleși, oficialii numiți (funcționarii publici), grupurile de interese, organizațiile de cercetare și mass media. Primele două categorii se regăsesc în structurile statului, în timp ce ultimele trei în cele ale societății, împreună formând elementele principale din care apar membrii unui subsistem specific de politică publică. Nu trebuie însă pierdut din vedere faptul că aceste grupuri sunt doar aproximări: ele nu sunt omogene, indivizii care le compun sunt diferiți și pot avea interese diferite. Diferitele categorii de actorii au propriile interese, iar mijloacele prin care urmăresc să și le atingă sunt influențate de rolul și cultura instituției căreia îi aparțin.

- Oficialii aleși

Oficialii aleși (politicienii) care participă la procesul politicilor publice pot să fie împărțiți în două categorii mari: executivul și legislativul.

Executivul, cabinetul sau Guvernul la nivel național, este unul din jucătorii cheie din subsistemele politicilor publice. Rolul său central derivă din autoritatea sa conferită de constituție de a administra țara. Deși există și alți actori implicați în proces, autoritatea de a face și de a implementa politici este a executivului. Alături de prerogativa sa constituțională, executivul posedă o sumă de alte resurse care îi întănesc poziția: controlul asupra informațiilor, țara. Deși există și alți actori care sunt implicați în proces, autoritatea de a face și de a implementa politici este a executivului.

Legislativul: În sistemele parlamentare sarcina dată de electorat legislativului este de a supraveghea acțiunile executivului, sarcină care îi permite să influențeze politicile respective. Tot cu ajutorul legislativului se pot introduce o serie de probleme publice în agenda guvernului. Un instrument eficient de control este aprobarea bugetului, deși dacă executivul se bucură de sprijinul majorității parlamentare, acest instrument poate fi inoperabil. Separația executiv/legislativ nu se regăsește doar la nivelul administrației centrale, ci și în administrația locală. Deși diferența de resurse politice nu este poate tot atât de marcantă, și aici executivul este actorul principal.

- Funcționarii publici

Oficialii numiți au ca sarcină sprijinirea executivului în îndeplinirea sarcinilor sale, însă, în realitate, ei pot să joace un rol cheie în procesul politic. Multe din funcțiile de luare a deciziilor și de implementare au fost preluate de acești funcționari de la executiv. De multe ori se întâmplă ca executivul sau legislativul să apeleze la expertiza acestor funcționari pentru a-și transpune în practică propriile opțiuni în ceea ce privește politicile publice, care evident le pot influența opiniile.

- Grupurile de interese

Un rol important în procesul politicilor publice este jucat de către grupurile de presiune. Una din cele mai importante resurse ale acestora este cunoașterea, sau mai precis, acele informații care s-ar putea să fie mai puțin sau deloc la îndemâna altor actori. De cele mai multe ori, membrii unui asemenea grup cunosc în detaliu ce se întâmplă în domeniul lor de interes. Și pentru că procesul politicilor publice este unul care rulează și procesează foarte multă informație, este de așteptat ca cei care dețin această informație să joace un rol important. Alte resurse deținute de grupurile de interes sau de presiune sunt de tip politic și organizațional. De multe ori aceste grupuri contribuie financiar în campaniile partidelor sau candidaților care ajung la putere. În funcție de resursele lor organizaționale, impactul asupra formulării și implementării politicilor publice variază considerabil. Prima diferență este introdusă de numărul membrilor - cu cât numărul membrilor este mai mare cu atât ne așteptăm ca organizația să aibă o influență mai mare asupra deciziilor administrației. Pe de altă parte, grupurile care au interese similare se pot asocia, putând avea mai multă putere decât dacă ar acționa individual. În al treilea rând, grupurile care dispun de resurse financiare mai bogate își permit să angajeze profesioniști și să contribuie în campaniile partidelor. De cele mai multe ori, diferențele dintre resursele financiare au o importanță deosebită.

- Grupurile de universitari, cercetători și consultanți (Organizațiile de cercetare)

O altă categorie importantă de actori din cadrul societății sunt organizațiile de cercetare care pot fi localizate în cadrul universităților sau a think tank - urilor. Un „think tank” poate fi definit ca o organizație independentă angajată în cercetare multi-disciplinară cu scopul de a influența politicile publice. Cercetările lor oferă, de obicei, soluții practice la multe din problemele publice sau caută argumente, dovezi pentru sprijinul unor poziții. Faptul că cercetările lor au o finalitate practică și practicarea partizanatului imediat deosebesc fundamental aceste organizații de centrele de cercetare din cadrul universităților.

- Mass media

Rolul presei în cadrul politicilor publice este unul controversat, opiniile variind de la a-i acorda un rol esențial până la unul marginal. Ceea ce este sigur însă este că presa constituie legătura primordială dintre stat și societate, poziție care îi permite influențarea agendei administrației și a opiniei publice. Rolul presei în cadrul politicilor publice rezidă în faptul că semnalând probleme aceasta combină rolul reporterului (pasiv, care relatează și descrie o problemă) cu cel al unui analist (activ, care analizează și oferă soluții pentru o problemă). Tot de aici rezultă o altă caracteristică: semnalarea și introducerea anumitor probleme publice în cadrul agendei administrației.

Rolurile pe care actorii de politici publice le joacă variază în funcție de modul în care aceștia privesc procesul de politici publice și ce urmăresc să câștige din aceasta. Conform lui Jones (1984) pot fi identificate patru tipuri de actori: raționalist, tehnician, incrementalist și reformist. Tipurile de actori variază în rolurile pe care le joacă în procesul de elaborare a politicilor publice, în funcție de valorile pe care le urmăresc și le promovează, de scopurile pe care urmăresc să le atingă și stilul de operare al fiecăruia în diferite momente. În procesul de elaborare al unei politici publice, unul sau mai multe tipuri de actori pot domina procesul. De asemenea, actorii pot varia și în funcție de problema de politici publice dezbătute. Nu trebuie însă pierdut din vedere faptul că aceste grupuri sunt doar aproximări: ele nu sunt omogene, indivizii care le compun sunt diferiți și pot avea interese diferite. Deși această simplificare prin care privim un ansamblu de indivizi drept un actor unic poate ușura efortul nostru de a înțelege modul de desfășurare a procesului politic, ea rămâne o simplificare.

Factorii care influențează implementarea unei politici publice

Procesul de implementare al unei politici este, în general, caracterizat de interacțiunile dintre guvern și spațiul țintă al politicii respective. De cele mai multe ori, aplicarea anumitor instrumente politice ocupă un loc mai puțin important în acest proces comparativ cu cel declarat în procedurile oficiale.

Sunt destul de frecvente situațiile în care atât membrii spațiului țintă al politicii, cât și organismele guvernamentale responsabile cu implementarea acordă o atenție insuficientă aplicării instrumentelor. Actorii care intervin în procesul de implementare al unei politici publice au propriile interese care, deseori, nu coincid cu activitățile în care sunt implicați sau chiar cu politica în sine.

Primul set de factori care favorizează aplicarea instrumentelor politice este construit din obiectivele celor care implementează politica și cele ale membrilor spațiului țintă al politicii.

Mai concret, problema principală este în ce măsură aplicarea concretă a instrumentului politicii va contribui la atingerea propriilor scopuri a părților implicate în implementare.

Al doilea grup de factori de care depinde aplicarea cu succes a instrumentului politicii este exprimat de cantitatea de informații de care dispun entitățile implicate. În acest sens, este important ca managerii procesului de implementare să cunoască îndeaproape spațiul țintă al politicii. Sunt, de exemplu, cunoscute societățile sau activitățile sectorului care se califică pentru subvenționare. În cazul în care spațiul țintă are de câștigat prin aplicarea instrumentarului politicii (de exemplu în cazul subvențiilor), atunci informațiile disponibile membrilor spațiului țintă pot duce la creșterea considerabilă a posibilităților de aplicare.

Cel de al treilea grup de factori determinant pentru desfășurarea procesului de implementare este distribuția puterii între cei care fac implementarea și membrii spațiului țintă. În cazul subvențiilor, de exemplu, dacă membrii grupul țintă solicită acest tip de susținere, puterea aparține în exclusivitate celor ce implementează politica respectivă.

Noțiuni teoretice privind Procesul decizional în UE și în România

Noile provocări globale: eliminarea sărăciei, protecția mediului înconjurător, repartizarea neuniformă a cunoștințelor științifice, presiunea exercitată asupra economiilor țărilor slab dezvoltate, conflictele religioase, eradicarea terorismului internațional, eficientizarea controlului armamentului nuclear, internaționalizarea tehnologiei informației etc. impun cu stringență creșterea importanței administrației centrale și locale.

Guvernele naționale sunt singurele care datorită legitimității lor pot domina actuale probleme globale, guvernarea trebuie să-și redefinească politicile, strategiile, programele și proiectele în scopul dinamizării capacității de performanță. Viabilitatea performanțelor este, însă, direct condiționată de succesul reformei sistemului administrativ. Politica Uniunii Europene este focalizată prioritar asupra constituirii unui cadru favorabil creșterii competitive a companiilor europene pe piața globală.

Noile comenzi politice și sociale impun descoperirea și exploatarea eficienței și eficacității unor abordări și soluții noi, cunoașterea, definirea, elaborarea, implementarea și monitorizarea activă a unor politici, obiective, strategii, decizii și acțiuni care pot rezolva problemele cu care se confruntă diferitele segmente societale. Este nevoie de un uriaș potențial intelectual și de experiență care să participe la alegerea priorităților reformei și la stabilirea direcțiilor de implementare a acesteia.

Nu întreaga societate este în egală măsură implicată în procesul de decizie. Politicile publice sunt realizate de către subsistemele politicilor, care sunt alcătuite din toți actorii care au legătură cu o anumită problemă publică. Termenul de actor include atât actorii din cadrul statului (ministere, comisii, agenții descentralizate etc.), cât și pe cei din cadrul societății (sindicate, ONG - uri, grupuri de presiune etc.), implicați direct sau marginal în procesul politicilor publice. O abordare susține că cei care participă direct în procesul politicilor publice pot fi considerați ca membri ai unei rețele a politicii respective, în timp ce actorii implicați doar marginal pot fi considerați ca făcând parte dintr-o mai largă comunitate a politicii publice respective. Subsistemele sunt forumuri în care acești actori discută problemele publice, negociază și încearcă să ajungă la soluții cât mai bune pentru interesele lor.

Procesul decizional în Uniunea Europeană

Uniunea Europeană este uniune economică și politică formată din 28 de state care își delegă o parte din decizie la nivelul instituțiilor europene dar își păstrează în același timp independența și specificitatea. Delegarea deciziei semnifică faptul că instituțiile europene se ocupă de rezolvarea problemelor comune adoptând politici publice și legi care se aplică în toate țările membre.

Activitatea Uniunii Europene este realizată de un sistem instituții supranaționale, independente și interguvernamentale în care sunt reprezentanți din toate statele membre iar deciziile se iau prin negociere²⁴.

Cele mai importante instituții ale UE care au putere de decizie sunt Comisia Europeană, Consiliul European, Consiliul Uniunii Europene, Parlamentul European. Parlamentul European este ales la fiecare 5 ani de cetățenii europeni.

Comisia Europeană este o componentă a executivului european (un echivalent al guvernului european) și are rolul de a aplica și monitoriza politicile Uniunii Europene. Comisia Europeană este formată din comisari reprezentând toate statele membre având fiecare un domeniu de responsabilitate.

Consiliul European este o altă componentă a executivului european reprezentând un echivalent al prezidenției colective a Uniunii Europene. În conformitate cu decizia Tratatului de la Lisabona, Consiliul European are rolul de a stabili "direcțiile și priorităților politicilor generale" ale Uniunii și acționează ca un organism strategic cu rol în rezolvarea crizelor²⁵. Consiliul European este format din șefii de stat și guvern din statele membre ale uniunii alături de Președinte și de Președintele Comisiei (fără drept de vot).

Consiliul Uniunii Europene este cel mai important for decizional al Uniunii Europene. El are rolul de a negocia și adopta legislația Uniunii Europene, de a coordona politicile statelor membre, de a dezvolta politica externă și de securitate a Uniunii, de a încheia acorduri internaționale și de a adopta bugetul. Consiliul este compus în diferite componente în funcție de domeniul de discuție din 28 de miniștri naționali, unul din fiecare stat.

Parlamentul European reprezintă puterea legislativă alături de Consiliul Uniunii Europene fiind compus din 751 de deputați aleși în mod direct de către cetățenii europeni. Prin decizia Tratatului de la Maastricht completată de Tratatul de la Lisabona, Parlamentul European a primit dreptul la inițiativă legislativă având dreptul să ceară Comisiei să-i fie prezentată o propunere. Parlamentul European exercită rolul de colegiator, având, împreună cu Consiliul, competența de a adopta și modifica propunerile legislative și de a adopta bugetul Uniunii. De asemenea, el supraveghează activitatea Comisiei și a celorlalte organisme europene și cooperează cu parlamentele naționale din țările UE, care își aduc și ele contribuția.

Legislația comunitară

Legislația comunitară cuprinde:

²⁴ Diego Varela (2008) Guvernarea Uniunii Europene, Editura Institutul European, Iași.

²⁵ Gilbert, Mark (2003). Depășind realismul - Politică integrării europene, p.219, Rowman & Littlefield.

1. **Regulamente:** reprezintă legislația europeană care se aplică obligatoriu în toate statele membre;
2. **Directive:** stabilesc principiile de bază care trebuie urmărite de către statele membre dar lasă la nivelul acestora punerea în aplicare prin legi naționale;
3. **Decizii:** reprezintă hotărâri în anumite domenii care se aplică exclusiv anumitor persoane sau organizații menționate în textul deciziei.

Parlamentul European împarte competența legislativă cu Consiliul Uniunii Europene prin procedura de codecizie care a fost introdusă prin tratatul de la Maastricht privind Uniunea Europeană (1992) și a fost extinsă și eficientizată prin Tratatul de la Amsterdam (1999). Prin intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona la 1 decembrie 2009, procedura legislativă ordinară a devenit principala procedură legislativă a sistemului decizional al Uniunii Europene. Astfel Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene prin procedura legislativă ordinară au aceeași importanță într-o gamă largă de domenii (guvernarea economică, imigrare, energie, transport, mediu, protecția consumatorilor).

Procedura legislativă la nivelul Uniunii Europene cuprinde următorii pași:

1. Comisia trimite propunerea sa Parlamentului și Consiliului;
2. Cele două instituții o examinează și o discută în două lecturi succesive;
3. Dacă nu ajung la un acord, după a doua lectură propunerea este trimisă unui comitet de conciliere format dintr-un număr egal de reprezentanți ai Consiliului și ai Parlamentului,
4. Reprezentanții Comisiei asistă la întâlnirile Comitetului și participă la discuții;
5. De îndată ce Comitetul ajunge la un acord, textul convenit este trimis Parlamentului European și Consiliului pentru o a treia lectură astfel încât acesta să poată fi adoptat ca text legislativ;
6. Acordul final al celor două instituții este indispensabil pentru adoptarea textului;
7. Chiar și în cazul unui acord între cele două instituții parlamentul European poate respinge proiectul depus cu majoritate de voturi.

De reținut: *Uniunea nu poate lua decizii decât în cadrul competențelor care îi sunt încredințate de tratate, asupra cărora statele membre și-au dat acordul prin ratificarea lor pe calea referendumului sau prin procedura parlamentară.*

Procesul decizional începe cu o propunere legislativă din partea Comisiei Europene care este trimisă Parlamentului European și Comisiei Europene. Propunerea este pusă la dispoziția parlamentelor statelor membre. În termen de 8 săptămâni parlamentele naționale pot trimite președinților Comisiei Europene, Consiliului European și Parlamentului European un aviz motivat în care se precizează dacă respectivul proiect de lege respectă sau nu principiul subsidiarității. În anumite situații, Consiliul Uniunii Europene poate decide singur. Există și alte instituții care joacă un rol în acest proces.

Prima lectură

Parlamentul European analizează propunerea Comisiei Europene și adoptă la prima lectură o poziție față de aceasta. Pentru prima lectură nu există un termen specificat.

Raportorul Parlamentului European pregătește un proiect de raport care este trimis pentru discutare grupurilor politice. Proiectul este apoi analizat și modificat în comisiile de specialitate

ale PE. Mai departe Parlamentul European adoptă prin majoritate simplă poziția sa cu privire la propunere cu sau fără amendamente.

În cazul în care Parlamentul European adoptă propunerea legislativă fără amendamente iar Consiliul European acceptă de asemenea propunerea, propunerea este adoptată cu majoritate calificată de către forul legislativ european și apoi este semnat de președinții celor două instituții (Consiliul European, Parlamentul European).

În cazul în care Parlamentul adoptă poziția sa cu amendamente iar Consiliul adoptă toate amendamentele fără nici o modificare, actul este adoptat de către Consiliu cu majoritate calificată apoi este semnat de către președintele acestuia și publicat.

În situația în care Consiliul nu acceptă toate amendamentele propuse de parlament sau le respinge, acesta adoptă o poziție proprie cu majoritate calificată și le transmite Parlamentului pentru a doua lectură. Consiliul va informa Parlamentul cu privire la motivația poziției proprii. La rândul său, Comisia Europeană informează parlamentul cu privire la avizul său pentru proiectul legislativ.

A doua lectură

Parlamentul European analizează poziția motivată a Consiliului în termen de 3 luni cu posibilitatea de prelungire la 4 luni.

Decizia Parlamentului poate conține următoarele situații:

- aprobarea poziției Consiliului sau nu ia nici o decizie în termenul stabilit. În acest caz, decizia se consideră aprobată.
- respinge poziția Consiliului cu majoritatea absolută a membrilor săi. Procedura este încheiată iar proiectul nu este adoptat.
- propune amendamente la propunerea Consiliului cu majoritate absolută a membrilor săi.

Poziția Parlamentului este apoi supusă aprobării Consiliului și Comisiei. Consiliul poate lua o decizie în termen de 3 luni cu posibilitatea de prelungire la 4 luni.

În cazul în care Consiliul adoptă toate amendamentele Parlamentului, propunerea legislativă se consideră aprobată apoi este semnată și publicată.

Dacă Consiliu nu aprobă toate amendamentele Parlamentului acesta informează Parlamentul apoi este activată procedura de consiliere.

Consilierea și a treia lectură

Propunerile legislative care nu au fost adoptate în prima sau a doua lectură vor face obiectul procedurii de consiliere. Comitetul de Conciliere este alcătuit dintr-un număr egal de reprezentanți ai Consiliului UE și ai Parlamentului. Reprezentarea delegaților Parlamentului European ține cont de proporția și importanța fiecărui grup politic. Comitetul va analiza poziția Consiliului și amendamentele propuse de către Parlament în analiza de la a doua lectură. Comitetul de Conciliere are la dispoziție 6 săptămâni (cu posibilitatea de prelungire la 8) pentru a ajunge la un compromis și a elabora un proiect comun. Dacă nu se ajunge la un compromis în termenul precizat, propunerea se consideră neadoptată și procedura se încheie.

Dacă se ajunge la un compromis și se adoptă un proiect comun, acesta este supus aprobării Consiliului și Parlamentului. Acestea au la dispoziție 6 săptămâni cu posibilitatea de prelungire la 8 pentru aprobare cu majoritate calificată în cazul Consiliului și cu majoritatea voturilor exprimate în cazul Parlamentului. După adoptarea proiectului de lege de către ambele instituții actul este considerat aprobat și este semnat și publicat.

Procesul decizional în România

Influențarea deciziei publice necesită o bună cunoaștere a procesului decizional la nivel local și central. Cunoașterea mecanismelor de luare a deciziei precum și a activității instituțiilor publice permite organizațiilor societății

Procesul decizional implică o serie de instituții și structuri la nivelul administrației publice centrale și locale cu roluri specifice.

Procesul decizional cuprinde o serie de decizii care în elaborarea lor trec printr-o serie de etape bine determinate. Procesul decizional este prezent și atunci când sunt prestate sarcini sau activități mărunte sau când sunt semnate documente oficiale de către un decident (președinte, ministru, secretar de stat, director etc.).

Stakeholderii sunt cei care vor fi sau pot fi afectați, cei interesați de o anumită politică sau cei care au abilitatea de a afecta procesul. Aceștia pot fi indivizi, grupuri, guverne, departamente de conducere, asociații, companii, comunități etc.

Procesul decizional poate fi definit ca fiind procesul prin care un sistem inteligent stabilește oportunitatea și pertinenta unei anumite modificări a comportamentului sau și elaborează alternative posibile în acest sens, alegând pe una dintre acestea ca acțiune îndreptată conștient către atingerea scopului propus. Cele mai multe procese decizionale implica un grad de incertitudine. De exemplu, atunci când se utilizează termenul de proces de luare a deciziei, se subînțelege și alternativa luării deciziei și nerezolvării problemei. Se spune ca problemele au fost atacate. Modelele de conducere trebuie să ofere ipoteze de lucru privind reprezentarea obiectivelor ce trebuie atinse.

Procesul de luare a deciziei publice cuprinde întregul traseu de adoptarea a unui proiect de act normativ de la idee până la cel de decizie publică adoptată și asumată.

În România, dreptul la inițiativă legislativă aparține:

- a) La nivel național/central: parlamentarii, guvernul și ministerele sau agențiile guvernamentale și autoritățile aflate în subordinea sa;
- b) La nivel local: consilierii (locali, județeni), președintele și vicepreședintele Consiliului Județean, primarul și viceprimarul

Procesul decizional propriu-zis cuprinde câteva etape atât la nivel central cât și la nivel local: *elaborare, analiza, avizare și adoptare.*

1. Etapa de elaborare

În acest stadiu, inițiatorii elaborează și își asumă un proiect de act normativ sau de politică publică. Etapa cuprinde o serie de activități de documentare, activitatea experților, redactarea proiectului etc.

2. Etapa de analiză și avizare

Această etapă cuprinde toate activitățile de evaluare a proiectului de hotărâre realizate de către toate autoritățile publice cu atribuții în domeniul în care intervine proiectul de hotărâre. Proiectul de hotărâre parcurge un traseu de analiză și avizare pe la toate aceste autorități publice de la care primește observații, amendamente și avize pozitive sau negative.

3. Etapa de adoptare

Etapa de adoptare încheie procesul decizional prin luarea deciziei de implementare a proiectului de hotărâre cu sau fără amendamentele propuse sau prin respingerea acestuia.

Cel mai important rol în procesul decizional este jucat de *Comisia de specialitate* (la nivelul Consiliului Local, Consiliului Județean sau al Camerei Deputaților/Senatului. Aici are loc dezbaterile de fond a proiectului de hotărâre. Aici ajung toate observațiile și propunerile de amendamente pe care comisia le integrează sau nu în proiectul de hotărâre. La nivelul camerelor parlamentului activitatea comisiei de specialitate este sprijinită de Biroul Permanent al Camerei.

În conformitate cu regulamentul de funcționare al Camerelor Parlamentului, Birourile Permanente ale acestora stabilesc în acord cu domeniul de reglementare comisiile de fond și comisiile de avizare și în același timp termenele pentru depunerea amendamentelor, depunerea avizelor și finalizarea raportului de fond. Propunerea de hotărâre elaborată de Comisia de Specialitate este supusă spre aprobare plenului Camerei parlamentului.

Competențele decizionale ale Camerelor Parlamentului sunt prevăzute în Constituția României (în forma adoptată în 2003 și revizuită). Procesul decizional în cele două camere este similar ca procedură. În caz de dezacord între cele două camere, decizia finală aparține Camerei de a cărei competență decizională ține respectiva reglementare.

Prima cameră sesizată are termene maxime pentru finalizarea procesului decizional: 45 de zile pentru situații de urgență, 45 de zile pentru situații normale și 60 de zile pentru dezbaterile reglementărilor complexe. Nerespectarea acestor termene conduce la aplicarea prevederilor legii aprobării tacite.

Important: *Deciziile adoptate în Parlamentul României nu se supun prevederilor legii 52/2002 referitoare la transparența decizională.*

Pașii procesului legislativ

Pentru a fi adoptat un proiect de lege parcurge următorii 10 pași:

1. Demararea inițiativei de către Guvern, parlamentari sau 100 000 de cetățeni cu drept de vot;
2. Proiectul de politică publică sau propunerile legislative sunt depuse la Biroul Permanent al Camerei Competente;
3. Proiectul este examinat și avizat de către comisiile de specialitate ale Camerei sesizate;

4. Proiectul de lege este pus pe ordinea de zi de către Biroul Permanent al Camerei Deputaților sau a Senatului;
5. Proiectul de lege este dezbătut în plen;
6. Proiectul de lege este votat în plenul Camerei;
7. Întoarcerea legii la prima Cameră sesizată;
8. Proiectul de lege este semnat de către președinții celor două Camere;
9. Proiectul de lege este promulgat de către Președintele României;
10. Proiectul de lege este publicat în Monitorul Oficial și intră în vigoare după 3 zile sau la o altă dată prevăzută în textul legii.

Procesul decizional la nivelul Guvernului

Inițiativa unui proiect de lege pornește de la ministere, agențiile guvernamentale sau de la autoritățile publice aflate în subordinea guvernului. Un rol important în procesul decizional la nivelul guvernului revine Secretariatului General al Guvernului.

Inițiatorul proiectului de lege sau a proiectului de politici publice are obligația să o / îl supună concomitent consultării preliminare interinstituționale și consultării publice conform legii 23/2003. În același timp, propunerile de politici publice sau legislative intră și sub incidența Legii nr. 62/2001 privind dialogul social²⁶. Consultarea interinstituțională se realizează în urma afișării acestuia pe sit-ul ministerului, agenției sau autorității publice inițiatore sub semnătura șefului acesteia.

După finalizarea procedurii de elaborare și consultare, autoritatea inițiatore transmite proiectul Secretariatului General al Guvernului²⁷ în vederea înregistrării acestuia.

Proiectul de politică publică sau act legislativ este pus pe ordinea de zi a ședinței de guvern de către Secretariatul General al Guvernului unde poate fi adoptat, retras, respins sau amânat²⁸. Data, ora și locul ședinței de guvern este stabilită de către primul ministru.

Procesul decizional la nivelul guvernului

<i>Elaborare, analiză, avizare</i>	<i>Avizare</i>	<i>Adoptare</i>
Minister, Agenție Guvernamentală, Autoritate Publică.	Avizare interministerială - DRP (OG, OUG)	Adoptat/Aprobat/Amânat/ Respins/Amânat

²⁶ Art 15 din Regulamentul privind procedurile, la nivelul Guvernului, pentru elaborarea, avizarea și prezentarea proiectelor de documente de politici publice, a proiectelor de acte normative, precum și a altor documente, în vederea adoptării/aprobării din 10.05.2009.

²⁷ Art 17 idem

²⁸ Art 39 ibidem.

<p>Consultare preliminară interinstituțională prin SGG.</p>	<p>- Instituții publice interesate (Maxim 3 zile lucrătoare) -MFP (4 zile lucrătoare) -DAE, penultimul (4 zile lucrătoare) -MJLC, ultimul (4 zile lucrătoare) Aviz tacit</p>	<p>Modificări de fond: noi avize: CL, Curtea de Conturi, Consiliul Concurenței, CSAT, CES, CSM.</p>
---	--	---

Procesul decizional la nivel local

Cel mai important rol revine aici comisiei de specialitate a Consiliului Local sau Județean după caz. Inițiatorul poate fi primarul, viceprimarul, președintele Consiliului Județean, vicepreședintele CJ sau consilierii locali sau județeni. Analiza și avizarea proiectelor de hotărâre revine departamentelor de Specialitate din Cadrul aparatului de lucru al primăriei sau Consiliului Județean. Adoptarea proiectelor se face în ședința de Consiliu Local sau Județean. Proiectele de hotărâre sunt semnate de președintele de ședință.

Participarea societății civile la decizie și nivele de participare

Societatea civilă reprezintă în societățile democratice un element important al procesului democratic, ea reflectând diferitele interese din societate și oferind reprezentarea acestor interese în procesul decizional. Calea de reprezentare a acestor interese este una alternativă în raport cu partidele politice și lobby-ul realizat de profesioniști. Participarea societății civile la procesul de luare a deciziei implică grade diferite de intensitate în funcție de interesul și faza procesului decizional inițiat de o autoritate publică.

Principiile de participare civilă la procesul decizional

Participarea la decizia publică este ghidată de un set de principii care favorizează o relație constructivă între organizațiile societății civile și autoritățile publice. Acestea sunt: participare, încredere, responsabilitate și transparență și independență.

- a. *Participare.* Organizațiile societății civile se constituie în jurul unor interese conștientizate de către membrii unei comunități și reprezintă o formă de reprezentare a acestor interese în raport cu instituțiile publice. Din acest motiv, organizațiile societății civile sunt niște structuri care adună și canalizează interesele particulare ale diferitelor grupuri de interese din societate. Pentru ca aceste interese să fie luate în considerare în procesul decizional este important ca acesta să fie deschis și accesibil acestor organizații.
- b. *Încredere.* Societățile deschise și democratice funcționează pe baza încrederii reciproce dintre instituțiile publice, actorii politici și structurile societății civile. În absența acestei încrederi reciproce nu este posibilă colaborarea și o viață democratică în general. Deși instituțiile publice și organizațiile societății civile joacă roluri diferite în societate ele au totuși un obiectiv comun, acela de a rezolva problemele cu care aceasta se confruntă și de a îmbunătăți calitatea vieții oamenilor.
- c. *Responsabilitate și transparență.* Rezolvarea problemelor din societate, servirea interesului general al societății și al diferitelor grupuri de interese legitime necesită

responsabilitate, deschidere, transparență atât din partea autorităților publice cât și din partea organizațiilor societății civile (ONG-uri).

Independență. Pentru ași putea îndeplini rolul, organizațiile societății civile (ONG-urile) trebuie să se bucure de autonomie în raport cu instituțiile publice, să acționeze independent în raport cu acestea, să poată avea poziții și opinii diferite. Pentru aceasta, statul trebuie să garanteze prin legi și practici această independență.

Condiții pentru participarea societății civile la decizie

Pentru a putea fi posibilă cu adevărat participarea organizațiilor societății civile (ONG-uri) la decizia publică trebuie să fie îndeplinite o serie de condiții. Astfel e necesară respectarea în cadrul statului a libertății de exprimare, libertatea de întrunire și asociere și accesul la resurse. Condițiile unui astfel de mediu propice include, statul de drept cu supremația legii, respectarea principiilor democratice fundamentale, legislație favorabilă, proceduri clare și voință politică pentru a pune toate acestea în practică. Nu în ultimul rând trebuie să existe un spațiu pentru dialog și cooperare.

Nivele de participare la decizie

Conform îndrumarului pentru participare civică elaborat de către Consiliul Europei²⁹ există 4 niveluri de participare: informarea, consultarea, dialogul și parteneriatul.

1. Informarea.

Participarea la decizie implică ca o condiție prealabilă informarea cu privire la activitatea unei instituții publice. Informarea este cel mai scăzut nivel de participare și implică furnizarea de informații dinspre autoritatea publică către societatea civilă. În acest caz nu există nici o interacțiune între autoritatea publică și societatea civilă și nu este solicitată nici o reacție.

2. Consultarea

Consultarea implică informarea societății civile de către autoritatea publică și în acest caz sunt solicitate reacții, opinii, comentarii sau propuneri. Limitarea este data aici de faptul că inițiativa și temele vin din partea autorității publice.

3. Dialogul

Dialogul este o comunicare între ambele părți implicate iar inițiativa poate veni din partea oricăreia. Dialogul poate fi *general* sau de *colaborare*. *Dialogul general* este un schimb de opinii construit pe interese comune și obiective potențial împărtășite pentru a găsi un acord pentru o acțiune comună. Discuția rămâne la un nivel general și nu implică elaborarea unui plan comun de acțiune pe un domeniu concret. Dialogul general poate conține audieri publice deschise, reuniuni de specialitate între autoritățile publice și ONG-uri. *Dialogul de colaborare*, este construit și el pe interese comune dar are ca scop dezvoltarea unei politici publice într-un domeniu de activitate. Dialogul de colaborare are ca rezultat o recomandare, o strategie de acțiune sau elaborarea unei legi. Dialogul de colaborare implică cel mai adesea realizarea unui acord între părți și reuniuni frecvente și periodice în cadrul cărora se elaborează politici publice și strategii de acțiune.

Dialogul este o formă de participare foarte importantă în toate etapele procesului decizional dar este crucial pentru stabilirea și întocmirea agendei de lucru a unei autorități publice.

²⁹ Consiliul Europei, Îndrumător pentru participarea civică la procesul de luare a deciziilor, adoptat la Conferința ONG-urilor internaționale în sesiunea din 1 octombrie 2009.

4. Parteneriatul

Parteneriatul reprezintă cea mai înaltă formă de participare la decizie. El constă în împărțirea responsabilităților în ceea ce privește întregul proces de luare a deciziei, de la stabilirea agendei de lucru, proiectarea politicii publice, luarea deciziei și până la implementarea acesteia. Organizațiile neguvernamentale și autoritățile publice lucrează împreună pentru elaborarea și implementarea politicii publice în cadrul unor forumuri și altor formate de colaborare. Decizia este luată în cadrul unor organisme comune de luare a deciziei. Foarte importantă este aici menținerea independenței organizației.

Dialogul social în România

Dialogul social reprezintă un cadru formal în care autoritățile informează și se consultă cu partenerii sociali cu privire la actele normative și politicile publice care au legătură cu munca și relațiile de muncă. Utilizarea optimă, constantă, tenace a dialogului social poate genera schimbare socială.

Legea dialogului social (62/2001) permite reprezentanților angajatorilor și angajaților să își exprime punctele de vedere cu privire la proiectele legislative în domeniu și să emită puncte de vedere și recomandări. Partenerii sociali reprezintă interesele angajaților, angajatorilor și problemele din domeniul muncii. Acestea se pot referi la condițiile de muncă, pregătirea profesională continuă, standardele de salarizare etc. Potrivit legii, partenerii sociali sunt abilitați să poarte dialog în numele membrilor și să se angajeze în negocieri ce pot duce la încheierea de acorduri colective.

Cadrul legislativ privind dialogul social și negocierea colectivă are menirea de a încuraja părțile, sindicate și angajatori, să se așeze la masa negocierilor, în vederea încheierii de acorduri colective care să stabilească condițiile de muncă și o distribuție echitabilă a rezultatelor.

Cum este definit dialogul social?

Potrivit Legii nr. 62/2011, Legea Dialogului Social, dialogul social se definește ca fiind „*procesul voluntar prin care partenerii sociali se informează, se consulta și negociază în vederea stabilirii unor acorduri în probleme de interes comun*”.

Organizația Internațională a Muncii definește dialogul social ca fiind: ” *un act voluntar de informare, consultare și negociere de acorduri sociale între parteneri, precum și de negociere a contractelor colective de muncă*”.

Partenerii sociali

Legea 62 /2011 definește și cine sunt partenerii sociali: „*sindicate sau organizații sindicale, angajatori ori organizații patronale, precum și reprezentanții autorităților administrației publice, care interacționează în procesul de dialog social*”.

Cadrul legislativ

Cadrul legislativ al Dialogului Social în România este reprezentat de către Legea Dialogului Social 62/2011, Legea nr. 53/2003, Codul Muncii, cu modificările și completările ulterioare Legea nr. 467/2006, Legea privind cadrul general de informare și consultare a angajaților

Legea nr. 217/2005, Legea comitetelor europene de întreprindere, HG nr. 187/2007 privind informarea și consultarea angajaților societății europene, HG nr. 188/2007 privind informarea și consultarea angajaților societății cooperative europene, OUG nr. 28/2009 privind reglementarea unor măsuri de protecție socială (comitetele sectoriale), aprobată prin Legea nr. 268/2009.

Tipuri de dialog social

Dialogul social poate fi bipartid sau tripartit. Dialogul social poate avea loc la nivel național, regional sau la nivel de întreprindere și poate fi inter-profesional, sectorial sau o combinație a acestora. Procesul de dialog social poate fi de asemenea informal sau instituționalizat sau chiar o combinație a celor două.

1. Dialogul bipartid

Dialogul bipartid este cel care se realizează doar între sindicate sau organizații sindicale și angajatori sau asociații patronale. Subiectul principal este reprezentat în acest caz de probleme de ocupare și protecție socială. Acest tip de dialog social se realizează în cadrul negocierilor colective desfășurate între angajatori și angajați pentru adoptarea contractelor colective de muncă sau în cazul soluționării conflictelor de muncă. Conform legii 62/2011, nivelul la care se realizează acest tip de dialog social este unitatea. Partenerii sociali implicați în negociere care trebuie să îndeplinească criteriul reprezentativității pot negocia colectiv în funcție de nevoi și interese recunoscându-se reciproc și aplicând acordurile convenite părților semnatare.

2. Dialogul tripartid

Este dialogul social realizat între sindicate sau organizații sindicale, angajatori sau asociații patronale și autoritățile administrației publice. La acest nivel, dialogul social abordează o arie mai largă de probleme: politica salarială; condițiile de munca; locurile de munca; prevenirea unor riscuri profesionale; protejarea unor categorii defavorizate etc. Cel mai important rezultat al dialogului tripartid este reprezentat de către încheierea acordurilor sociale. La dialogul social tripartit participă ca parteneri sociali confederațiile sindicale și patronale reprezentative la nivel național, precum și reprezentanții administrației publice centrale sau locale, după caz. Dialogul social tripartid are loc în cadrul structurilor instituționalizate de consultare constituite la nivel național sau local: Consiliul Național Tripartit pentru Dialog Social, Comisiile de dialog social. Dialogul social tripartid poate avea loc și în alte cadre de consultare cum sunt: comisiile de lucru parlamentare sau în cadrul unor structuri tripartite constituite ad-hoc.

În cadrul dialogului social, *informarea* reprezintă activitatea desfășurată de către angajator de transmitere de informații către sindicat sau reprezentanții aleși ai angajaților pentru a cunoaște problematica dezbaterii și pentru a o putea analiza.

Consultarea reprezintă schimbul de opinii între autorități și partenerii sociali. Este cea mai obișnuită formă de dialog social.

Negocierea este o formă de dialog social care implică negocierea dintre angajator sau organizație patronală și organizație sindicală sau reprezentanți aleși ai angajaților cu privire la reglementarea relațiilor de muncă ori de serviciu dintre cele două părți precum și orice alte acorduri în probleme de interes comun.

Important: *Eficiența sistemului de dialog social este dată de nivelul expertizei participanților și de capacitatea acestora de a utiliza mecanismele acestuia. Expertiza partenerilor este certificată de apartenența la structuri de dialog social, participarea la negocieri și numărul de acorduri semnate.*

Reprezentativitatea partenerilor sociali

A. Organizațiile sindicale

Sindicatul este o formă de organizare voluntară a angajaților, în scopul apărării drepturilor și promovării intereselor lor profesionale, economice și sociale în relația cu angajatorul. Organizațiile sindicale sunt organizații neguvernamentale, independente față de autoritățile publice, de partidele politice și de organizațiile patronale.

Reprezentative la nivel național, de sector de activitate, de grup de unități sau unitate sunt organizațiile sindicale care îndeplinesc cumulativ următoarele condiții:

A. La nivel național

- au statut legal de confederație sindicală;
- au independență organizatorică și patrimonială;
- organizațiile sindicale componente cumulează un număr de membri de cel puțin 5% din efectivul angajaților din economia națională;
- au structuri teritoriale în cel puțin jumătate plus unu dintre județele României, inclusiv municipiul București.

B. La nivel de sector de activitate sau grup de unități

- au statut legal de federație sindicală;
- au independență organizatorică și patrimonială;
- organizațiile sindicale componente cumulează un număr de membri de cel puțin 7% din efectivul angajaților din sectorul de activitate sau grupul de unități respectiv.

C. La nivel de unitate

- au statut legal de sindicat;
- au independență organizatorică și patrimonială;
- numărul de membri ai sindicatului reprezintă cel puțin jumătate plus unul din numărul angajaților unității.

B. Asociațiile patronale

Organizațiile patronale sunt organizații ale patronilor, autonome, fără caracter politic, înființate în baza principiului liberei asocieri, ca persoane juridice de drept privat, fără scop patrimonial, constituite în scopul apărării și promovării drepturilor și intereselor comune ale membrilor săi, prevăzute de dispozițiile legale în vigoare, pactele, tratatele și convențiile internaționale la care România este parte, precum și de statutele proprii.

Organizațiile patronale sunt organizații neguvernamentale, independente față de autoritățile publice, de partidele politice și de sindicate. Ele sunt constituite prin asociere liberă, pe sectoare de activitate, teritorial sau la nivel național.

Două sau mai multe organizații patronale pot constitui o federație patronală. Două sau mai multe federații patronale pot constitui o confederație patronală.

Organizațiile patronale reprezintă, susțin și apără interesele membrilor lor în relațiile cu autoritățile publice, cu sindicatele și cu alte persoane juridice și fizice, în raport cu obiectul și scopul lor de activitate, în plan național și internațional, potrivit propriilor statute și în acord cu prevederile prezentei legi.

Sunt reprezentative la nivel național sau de sector de activitate organizațiile patronale care îndeplinesc cumulativ următoarele condiții:

o *la nivel național:*

- a) au statut legal de confederație patronală;
- b) au independență organizatorică și patrimonială;
- c) au ca membri patroni ale căror unități cuprind cel puțin 7% din angajații din economia națională, cu excepția angajaților din sectorul bugetar;
- d) au structuri teritoriale în cel puțin jumătate plus unu din județele României, inclusiv în municipiul București;

o *la nivel de sector de activitate:*

- a) au statut legal de federație patronală;
- b) au independență organizatorică și patrimonială;
- c) au ca membri patroni ale căror unități cuprind cel puțin 10% din efectivul angajaților sectorului de activitate, cu excepția angajaților din sectorul bugetar;

o *la nivel de unitate, reprezentativ de drept este angajatorul.*

Îndeplinirea condițiilor de reprezentativitate se constată, prin hotărâre, de către Tribunalul Municipiului București, la cererea organizației patronale, prin depunerea la instanță a documentației prevăzute de lege.

Structuri și instituții ale Dialogului Social în România

În România, dialogul social se realizează la nivel național, local și sectorial. Principalele instituții ale Dialogului social sunt: Consiliul Național Tripartit pentru Dialog Social, Consiliul Economic și Social din România, Comisiile de Dialog Social la Nivel Teritorial, Comisiile Paritare.

1. Consiliul Național Tripartit pentru Dialog Social

Reprezintă principala instituție de dialog social la nivel național și este constituită la nivelul guvernului României. Aceasta funcționează pe baza unui regulament propriu. La acest consiliu participă președinții confederațiilor patronale, reprezentanții organizațiilor sindicale reprezentative la nivel național, reprezentanții guvernului desemnați de către primul ministru, reprezentanții Băncii Naționale a României, președintele Consiliului Economic și Social sau alți membri conveniți cu partenerii sociali. Reprezentanții guvernului au cel puțin rangul de secretari de stat din ministerele și agențiile sau autoritățile statului convenite cu partenerii sociali. Consiliul Național Tripartit pentru Dialog Social este prezidat de primul ministru

secondat de ministrul muncii, familiei și protecției sociale care îi ține locul în caz de nevoie. Secretariatul consiliului este asigurat de Comisia de Dialog Social din cadrul ministerului. În cadrul Consiliului National Tripartid se realizează consultarea tripartită cu privire la strategiile economico-sociale ale guvernului, valoarea salariului minim brut pe țară garantat la plată, încheierea acordurilor sociale, soluționarea conflictelor, analiza solicitărilor de extindere a aplicării contractelor colective de muncă la nivel sectorial și alte aspecte de interes comun legate de elaborarea și implementarea strategiilor, politicilor și programelor guvernului. Tot în cadrul acestui dialog tripartid se pacturile sau acordurile sociale care au ca obiectiv instaurarea unui climat de pace socială.

2. Comisiile de dialog social la nivelul administrației publice centrale și la nivel teritorial

Comisiile de dialog social la nivelul administrației publice centrale și la nivel teritorial sunt constituite în cadrul ministerelor și al altor instituții publice, precum și la nivelul județelor și al municipiului București. Ele sunt formate din reprezentanții administrației publice centrale sau locale, reprezentanții organizațiilor patronale și ai organizațiilor sindicale reprezentative la nivel național.

Comitetele sectoriale sunt constituite în baza Legii nr. 132/1999 privind înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Național de Formare Profesională a Adulților, republicată, cu modificările și completările ulterioare. Spre deosebire de Comitetele sectoriale europene, în România ele sunt instituții de dialog social de utilitate publică, cu personalitate juridică, constituite prin acordul de asociere a cel puțin două organizații, una patronală și una sindicală, de tip federativ și reprezentative la nivelul aceleiași ramuri de activitate, cu scopul de a dezvolta, actualiza și valida calificările la nivelul sectoarelor de activitate.

Partenerii sociali participă cu drept consultativ sau decizional la elaborarea și / sau implementarea politicilor sociale, fiind reprezentate în Consilii de administrație la nivelul instituțiilor administrate tripartit de către partenerii sociali: Casa Națională pentru Asigurări de Sănătate, Casa Națională de Pensii Publice, Agenția Națională pentru Ocupare Forței de Muncă.

3. Consiliul Economic și Social

Este o instituție publică de interes național, tripartită și autonomă care are ca scop realizarea dialogului social între organizațiile patronale, organizațiile sindicale și reprezentanții societății civile organizate. Această instituție este principalul organism consultativ pentru Guvernul și Parlamentul României. Consiliul Economic și Social (CES) este consultat obligatoriu de către inițiatorii proiectelor de acte normative din domeniul său de competență. În urma consultării se acordă avize la propunerile de acte normative. Domeniile de competență ale CES sunt:

- politicile economice;
- politicile financiare și fiscale;
- relațiile de muncă, protecția socială și politicile salariale;
- politicile din domeniul sănătății;
- educația, sănătatea și cultura.

Consiliul Economic și Social se poate sesiza sau poate fi sesizat de către orice autoritate publică sau de către organizațiile patronale, sindicale, reprezentative la nivel național ori de către reprezentanții societății civile asupra unor stări de fapt, evenimente economice și sociale de interes național. În urma acestor sesizări, CES-ul emite puncte de vedere și recomandări.

Principalele atribuții ale CES sunt:

- avizează actele normative din domeniile sale de competență inițiate de către Guvern sau Parlament invitând inițiatorii la dezbaterea actelor normative;

- elaborează la solicitarea Guvernului, a Parlamentului sau din proprie inițiativă analize și studii privind realitățile economice și sociale;
- semnalează Guvernului sau Parlamentului apariția unor fenomene economice și sociale care impun elaborarea unor noi acte normative;
- urmărește îndeplinirea obligațiilor care decurg din Convenția Organizației Internaționale a Muncii privitoare la consultările tripartite destinate să promoveze aplicarea normelor internaționale ale muncii.
- analizează și propune măsuri pentru îmbunătățirea modului de aplicare a acordurilor și convențiilor internaționale la care România este parte precum și a programelor de asistență inițiate de către organismele internaționale de specialitate din domeniul propriu de activitate.

Activitatea Consiliului Economic și Social se realizează în:

- plen;
- biroul executiv;
- comisiile de specialitate permanente.

Plenul este constituit din 45 de membri incluzând președintele și vicepreședintele. Dintre aceștia:

- 15 sunt desemnați de către confederațiile patronale reprezentative la nivel național;
- 15 sunt desemnați de către confederațiile sindicale reprezentative la nivel național;
- 15 membri sunt desemnați prin decizie a primului ministru la propunerea Ministrului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice din rândul reprezentanților organizațiilor cooperatiste, profesiunilor liberale, organizațiilor pentru protecția consumatorilor, comunității științifice și academice, organizațiilor de agricultori, organizațiilor de pensionari, organizațiilor comunităților locale, organizațiilor care reprezintă familia, organizațiilor care reprezintă persoanele cu dezabilități, precum și a altor organizații neguvernamentale.

Biroul executiv este format din 3 vicepreședinți și câte un membru din fiecare parte.

Comisiile de specialitate sunt structurile CES specializate care analizează problemele specifice domeniilor de activitate pentru care sunt constituite și care propun plenului măsuri de soluționare a acestora. Comisiile de specialitate permanente sunt:

- Comisia pentru dezvoltare economică, competitivitate și mediu de afaceri;
- Comisia pentru incluziune socială și protecție socială;
- Comisia pentru relațiile de muncă și politica salarială;
- Comisia pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului;
- Comisia pentru educație, formare profesională, sănătate și cultură;
- Comisia pentru protecția consumatorului și concurență loială;
- Comisia pentru cooperare, profesii liberale și activități independente;
- Comisia pentru drepturi și libertăți cetățenești;
- Comisia pentru administrație publică și ordine publică.

În cadrul secretariatelor tehnice se pot constitui și alte structuri funcționale conform deciziei plenului Comisiei de Dialog Social.

4. Comisiile paritare

La nivelul instituțiilor publice dialogul social este asigurat de către Comisiile paritare. Comisia paritară este formată din 2-6 membrii și doi supleanți. Ea este stabilită printr-un act administrativ de către conducătorul unității. Jumătate din membrii sunt numiți de către conducătorul instituției și jumătate de către organizația sindicală reprezentativă a funcționarilor publici sau prin votul majorității funcționarilor publici din instituția publică respectivă dacă în cadrul acestuia nu este constituit un sindicat sau acesta nu este reprezentativ. Membrii Comisiei Paritare sunt aleși prin vot secret și sunt numiți pentru o perioadă de trei ani.

Comisia Paritară se reunește la solicitarea:

- conducătorului instituției publice;
- președintelui comisiei;
- organizației sindicale reprezentative sau a reprezentanților funcționarilor publici;
- majorității funcționarilor publici.

Comisia Paritară are următoarele atribuții:

- propune măsuri de îmbunătățire a activității instituției publice;
- analizează și avizează planul anual de perfecționare profesională;
- analizează și propune la nevoie propuneri de flexibilizare a programului de lucru ale angajaților pe care le supune deciziei conducerii instituției;
- participă cu rol consultativ la negocierea acordurilor colective și elaborează proiectul acordului colectiv;
- monitorizează aplicarea prevederilor acordurilor colective și întocmește rapoarte trimestriale despre respectarea lor pe care le trimite părților.

Constituirea, organizarea și funcționarea Comisiilor Paritare, componența lor, atribuțiile și procedura de lucru ale acestora sunt propuse spre aprobare Guvernului de către Agenția Națională a Funcționarilor Publici.

III. Cadrul legislativ internațional, european & național - privind participarea și influențarea politicilor publice în domeniul economiei sociale, a ocupării forței de muncă

III.1 Cadru legislativ internațional și european

Legislația prezentată în acest capitol nu trebuie privită exhaustiv. În cele ce urmează ne-am propus să selectăm principalele acte normative internaționale și naționale care reglementează, direct și indirect, dreptul fiecărui membru al societății de a participa activ la viața socială și economică.

Având în vedere faptul că recunoașterea și respectarea drepturilor inerente și inalienabile ale omului sunt fundamentul libertății, dreptății și păcii în lume, legiuitorul internațional - entități suprastatale (ex. ONU, UE, CE, Consiliu etc.) cu competențe legislative - a adoptat și continuă să adopte acte normative care stipulează principii și norme care au în centru persoana,

ocrotirea și creșterea calității vieții acesteia, precum și asigurarea dezvoltării sustenabile a mediului în care activează.

Nu există o legislație unitară la nivel internațional privind economia socială, vreun document dispus de legiuitorul internațional pe care țările partenere să-l transpună în legislația națională, întrucât economia socială - denumită și al treilea sector - este centrată pe persoane, pe participarea tuturor la viața economică ceea ce permite și participarea pentru persoanele vulnerabile. Economia socială înseamnă, înainte de toate, activarea, oferirea de șanse egale și creșterea calității vieții persoanelor asociate într-un grup și, implicit, reintegrarea persoanelor vulnerabile în viața economică și socială.

Așadar, prezentarea pornește de la actele normative internaționale care au în centru omul și drepturile lui în general, pentru a ajunge la legislația națională în țări în care economia socială - centrată pe persoana vulnerabilă - reprezintă un sector important al economiei - ex. Belgia, Spania, Franța, Austria etc. De asemenea vom prezenta și cadrul normativ din România, unde preocupările legate de reglementarea acestui domeniu au fost fructificate relativ recent (Legea 219/2015).

1. ACTE NORMATIVE INTERNAȚIONALE

- Declarația Universală a drepturilor Omului - adoptată de Adunarea Generală ONU în 1948
- <http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/legea/declaratia-universala-a-drepturilor-omului.php>

- Tratatul privind Uniunea Europeană și Tratatul de Funcționare a Uniunii Europene stipulează principiile și valorile democratice, printre care: transparența, acces la informații, drepturi, consultare și participare publică.

<https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/1341/1342/html/index.ro.html>

- Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale (Roma, 1950 - cu protocoalele ulterioare) - reiterează și completează drepturile fundamentale și cetățenești

<http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/legea/conventia-pentru-apararea-drepturilor-omului-si-a-libertatilor-fundamentale.php>

- Carta Socială Europeană (Torino 1961), cu convențiile și recomandările ulterioare ale Organizației Internaționale a Muncii

http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Domenii/Relati%20bilaterale-organizatii/prezentare_carta.pdf

- Carta Drepturilor fundamentale ale UE (Nisa, 2000) - în speță, Titlul V - drepturi cetățenești
- art 41-44 (acces la documente, Ombudsman/Avocatul poporului, dreptul la petiții)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=LEGISSUM:l33501>

- **Tratatul de la Maastricht - prin care s-a creat Comitetul Regiunilor (CoR)** - organ consultativ care reprezintă interesele autorităților regionale și locale din Uniunea Europeană; el adresează avize în numele acestora Consiliului și Comisiei

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0026>

https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-committee-regions_ro

- **Tratatul de la Lisabona (2007)** - amintit aici pentru introducerea conceptului de «e-achiziții» pentru transparența achizițiilor publice și integrarea lor în platforme cu acces liber pentru publicul interesat

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:12007L/TXT>

- **Carta Albă a Comitetului Regiunilor (CoR) privind guvernarea pe mai multe niveluri în Europa (2009)** - care reflectă dorința de „A construi Europa în parteneriat” și fixează două mari obiective strategice: favorizarea participării la procesul european și sporirea eficienței acțiunii comunitare.

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/afco/dv/livre-blanc_/livre-blanc_ro.pdf

- **Directiva 2014/24/UE - privind achizițiile publice** - instrument de piață ce poate fi utilizat pentru asigurarea unei creșteri inteligente, durabile și favorabile incluziunii

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32014L0024>

- **Pilonul European al drepturilor sociale - Rezoluția PE din 19 ianuarie 2017 - Angajamentul celor 27 țări pentru o Europă Socială (preambul punctele 8-12, scop Pilon Social, politici publice - elaborare, monitorizare, evaluare- care prevăd creștere durabilă)**

https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/social-summit-european-pillar-social-rights-booklet_ro.pdf

2. Documente europene în domeniul economiei sociale

Preocupările europene de reglementare a sectorului se intensifică în ultimele decenii, după cum rezultă din selecția de evenimente și acte normative de mai jos³⁰:

1989 - înființarea Grupului de Economie Socială în cadrul DG XXIII al Comisiei Europene

³⁰ Economia socială, instrument de promovare a incluziunii sociale și a cetățeniei active, - modele de bună practică în domeniul incluziunii sociale, Asociația CRIES-Centrul de Resurse pentru Inițiative Etice și Solidare, 2012, p.7

1990 - Intergrupul de Economie Socială al Parlamentului European - dizolvat și repus în funcție în 2005

1994 - Moțiunea Parlamentului European - Comisia de Ocupare a Forței de Muncă, afaceri sociale și incluziune

1997 - comunicatul Comisiei - promovarea rolului organizațiilor voluntare și al fundațiilor în Europa - COM/1997/0241

1998 - Hotărârea PE din 18 septembrie - asupra rolului cooperativelor în creșterea gradului de ocupare a forței de muncă în rândul femeilor

2000 - restructurare de către DGXXIII a grupului de economie socială și reîmpărțirea în DG de Întreprinderi și Industrie - răspunde de întreprinderi mici meșteșugărești, cooperative și societăți de ajutor reciproc - și DG Afaceri sociale - care răspunde de asociații și fundații

2003 - adoptarea Statutului cooperativei europene ca structură a economiei sociale - (o propunere legislativă a CE exista încă din 1992)

Strategia Lisabona - Europa 2020 - deși nu se referă direct la domeniul economiei sociale, documentul include priorități în acord cu specificitatea structurilor de economie socială: creștere durabilă și creștere incluzivă

3. Legislație la nivel național

Pentru exemplificare am ales țări din Uniunea Europeană, cu tradiție în domeniul economiei sociale:

FRANȚA

1981 - Decretul adoptat în 15 decembrie de către Delegația interministerială a Economiei Sociale definește economia socială ca fiind « ansamblul cooperativelor, mutualelor [societăților mutuale] și asociațiilor care, prin activitățile de producere de bunuri și prestare de servicii, nu urmăresc obținerea de profit la nivel individual, ci partajarea și solidaritatea în beneficiul persoanei.

Perspectiva asupra economiei sociale statuată în acest decret reprezintă un punct de plecare în abordările diferite ale domeniului în mai multe țări europene.³¹

2014 - Legea economiei sociale și solidare (Legea Hamon) - Nr. 2014-856 din 31 iulie 2014 - promovează un cadru legal favorabil economiei sociale.

³¹ Există trei modalități principale de definire a domeniului: 1- prin intermediul organizațiilor specifice de ES (asociații fundații, cooperative, mutuale); 2- prin intermediul unor principii de funcționare; 3- o abordare mixtă (op.cit. pag.5)

2008 - Decretul privind Economia Socială adoptat de Guvernul Comunității și al Regiunilor prin Serviciul Public Valon are ca obiectiv stimularea economiei sociale ca model performant de dezvoltare socio-economică aflat în slujba interesului comunității, a întăririi coeziunii sociale și a promovării dezvoltării durabile.³²

SPANIA

Legea nr. 5/2011 a economiei sociale (din martie 2011) vizează legiferarea conceptului de economie socială ca unul de importanță majoră atât la nivelul UE, cât și la nivelul fiecărui stat membru. Obiectivele legii spaniole includ :

- constituirea cadrului legal de funcționare pentru entitățile de economie socială
- promovarea, dezvoltarea și sprijinirea entităților de economie socială și a reprezentanților acestora pentru creșterea vizibilității și recunoașterii sectorului

www.boe.es/boe/dias/2011/03/30/pdfs/BOE-A-2011-5708.pdf

III.2 Legislație națională - cu privire la participarea la elaborarea politicilor publice și posibilitatea influențării acestora

Ca urmare a ratificării tratatelor internaționale, a aderării la UE și la alte organisme internaționale, România a elaborat o serie de acte normative prin care sunt recunoscute drepturile omului în general, dar și cele de interes pentru lucrarea de față - dreptul de a avea acces la informații și de a fi consultat, de a influența politicile publice, de a-și remedia situația atunci când a fost afectat/vătămat un /(într-un) drept al său de o autoritate publică, de un act administrativ sau de nesoluționare a situației etc.

Actele normative și instrumentele lor de implementare - strategii naționale, județene, locale, programe și planuri naționale, regionale, județene, locale - au în vedere respectarea **principiilor transparenței, accesului liber la informația de interes public și consultării** în procesul de luare a deciziilor.

Constituția României - adoptată de Adunarea Constituantă și aprobată prin referendum în forma inițiată în 1991 - revizuită de Legea de revizuire a Constituției României nr. 429/2003, republicată de Consiliul Legislativ, cu reactualizarea denumirilor și dându-se textelor o nouă numerotare - prevede în titlul II - Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale, art. 51-52 Dreptul de petiționare și Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică, iar art. 58-60, art. 65 alin. (2), art. 146 lit. (a) și lit. (d) - reglementează instituția Avocatului Poporului.

<http://www.cdep.ro/pls/dic/site2015.page?id=339&idl=1&par1=2>

³² Manualul de intervenție al Asociației pentru Dezvoltare și Promovare Socio - Economică CATALACTICA “ De la idee la profit : Cum să înființezi o întreprindere de economie socială în România?”, Simona Maria Stănescu & Diana Maria, coordonatori, Ed. Expert, 2012, pag 21

Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 844 din 15 septembrie 2004, cu modificările și completările ulterioare. Instituția are ca scop:
- apărarea drepturilor și libertăților persoanelor fizice în raporturile acestora cu autoritățile publice; <http://www.avp.ro/linkuri/lege35.pdf>

OG 15/1998 cu reglementările ulterioare privind Institutul European din Romania (IER) și Legea 133/2009 precizează scopul înființării, organizării și funcționării IER: de a sprijini, prin activitățile desfășurate, formularea și aplicarea politicilor Guvernului care decurg din statutul României de stat membru al Uniunii Europene.

<http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2018/09/Lista-documentelor-de-interes-public.pdf>

Legea nr. 544/2001 - privind liberul acces la informațiile de interes public - stipulează direct accesul la informații de interes public și la participare publică.
<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/31413>

Conform prevederilor sale, orice autoritate sau instituție publică, precum și orice regie autonomă, are obligația de a pune la dispoziția cetățenilor, în baza unei solicitări, informații referitoare la propria activitate cu condiția ca acestea să nu se refere la categorii precum: siguranța națională, date personale, anchete judiciare etc. Informațiile trebuie furnizate în termen de 10 zile. În cazul solicitării unor informații mai complexe - termenul poate fi prelungi până la 30 zile.

Legea nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică - prevede că ședințele și dezbaterile autorităților administrației publice centrale și locale, alese sau numite, precum și cele ale altor instituții publice care utilizează resurse financiare publice - primării, consilii locale și județene, ministere, Consiliului Suprem al Magistraturii - sunt publice, iar minutele acestor întâlniri trebuie consemnate și făcute publice.
Legea mai creează cadrul prin care publicul este informat cu privire la inițiative legislative și prin care poate să se implice în procesul decizional.

Astfel, proiectele de hotărâri trebuie făcute cunoscute publicului cu 30 de zile înainte de adoptarea deciziei, anunțul de intenție trebuie publicat pe site-ul instituției și afișat la sediul acesteia, dat mass mediei și tuturor persoanelor care au depus o cerere pentru primirea acestor informații. Minimum 10 zile trebuie dedicate primirii de sugestii. La cererea unei asociații legal constituite, autoritatea inițiatoare este obligată să organizeze o dezbatere publică a proiectului de hotărâre.

http://dpiis.gov.ro/new_dpiis/wp-content/uploads/2014/06/03.Legea52-2003.pdf

Legea nr. 554/2004 - a contenciosului administrativ - prevede că orice persoană care se consideră vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim, de către o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, se poate adresa instanței de contencios administrativ competente, pentru anularea actului, recunoașterea dreptului pretins sau a interesului legitim și repararea pagubei ce i-a fost cauzată.

https://e-justice.europa.eu/content_fundamental_rights-176-ro-ro.do?member=1

Legea nr. 273/2006 privind finanțele publice locale - stipulează și ea obligativitatea consultării sau transparenței procesului decizional în elaborarea bugetelor locale . Astfel, primăria trebuie să facă public în presa locală, pe pagina de web sau la sediul instituției proiectul de buget și să organizeze o dezbatere publică.

<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/73527>

HG - 750/2005 - privind constituirea consiliilor interministeriale permanente - fără personalitate juridică și Strategia guvernamentală de consolidare a administrației publice (2014-2020) și cea pentru o mai bună reglementare (2014-2020) instituie obligația respectării legii transparenței decizionale (legea nr 52/2003) și a supunerii proiectelor de acte normative cu caracter economico-social analizei comisiilor de dialog social.

http://www.sgg.ro/docs/File/UPP/doc/proiecte_finale/strategie_adm_publica__1_.pdf

http://www.sgg.ro/docs/File/UPP/doc/proiecte_finale/Strategia%20privind%20mai%20buna%20reglementare%202014%20-%202020_3%20decembrie_varianta%20finala.pdf

HG - 775/2005 - pentru aprobarea Regulamentului privind procedurile de elaborare, monitorizare și evaluare a politicilor publice la nivel central; actualizată în 2007 prin HG 1226/2007 - se adresează în special instituțiilor publice, însă societatea civilă înțelegând cadrul legal de elaborare a politicilor publice poate solicita instituțiilor statului ca procesele de fundamentare a deciziilor să fie mai bine realizate.³³

<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/63743>

HG 1361/2006 - privind conținutul instrumentului de prezentare și motivare a proiectelor de acte normative supuse aprobării Guvernului (actualizată la data de 1 ianuarie 2016) - prin care se stabilește structura pentru expunerea de motive/ nota de fundamentare care trebuie să detalieze impactul, dar și mecanismul de consultare publică. Nota de fundamentare sau expunerea de motive vor conține informații privind evaluarea impactului proiectului asupra domeniilor social, economic și de mediu, asupra bugetului general consolidat.

<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/75893>

Legile achizițiilor publice: Legea 98/2016 - cadrul general al achizițiilor publice și Legea 99/2016 - achizițiile sectoriale cu normele lor de aplicare HG 395/2016 și HG 394/2016); Legea 100/2016 - concesiunile de lucrări și servicii actualizată în 2018 - ce asigură transparența, accesul liber la informații privind atribuirea contractelor de achiziție publică și simplificarea acestui acces la informații publice prin utilizarea instrumentelor electronice moderne.

http://anap.gov.ro/web/wp-content/uploads/2016/05/L98_2016.pdf

<http://anap.gov.ro/web/legea-nr-992016-privind-achizițiile-sectoriale/>

<http://anap.gov.ro/web/wp-content/uploads/2016/06/HG-395-2016-varianta-acutalizat%C4%83-din-data-de-18-iunie-2018.pdf>

<http://anap.gov.ro/web/1821-2/>

<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/178689>

³³ Participarea societății civile la procesul decizional. GHID ONG », Centrul Roman de Politici Europene 2013, p12

În cazul în care o persoană a fost nedreptățită cu ocazia procedurii de participare și atribuire în domeniul achizițiilor publice, în temeiul **Legii 101/2016** privind remediile și căile de atac în domeniul achizițiilor publice - își poate îndrepta situația.

<http://anap.gov.ro/web/legea-nr-1012016-privind-remediile-si-caile-de-atac-in-materie-de-atribuire-a-contractelor-de-achizitie-publica-a-contractelor-sectoriale-si-a-contractelor-de-concesiune-de-lucrari-si-concesiune-de/>

Legislație națională existentă ca urmare a influențării politicilor publice de către societatea civilă

ECONOMIE SOCIALĂ

Legea 448/ 2006 - protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, cu modificările ulterioare, are în vedere și «Agenda 22» -sau Regulile Standard ale Națiunilor Unite prin trasarea unor politici publice pentru persoanele cu dizabilități, transpusă la nivel național în publicația scoasă de ONPHR «Agenda 22 - Autoritățile locale - planuri de politici pentru dizabilitate».

Apar aici, la art. 79, structuri de inserție în piața muncii - loc de muncă protejat [ateliere] și unități protejate - considerate mecanisme de abilitare și creștere a angajabilității persoanelor cu dizabilități.

Conceptele de atelier și de unitate protejată autorizată (UPA) sunt o transpunere în legislația națională a conceptului european de *sheltered workshop*.

Art. 78 - așa cum era formulat creează **3 mecanisme** de creștere a angajabilității persoanelor vulnerabile, punând în același timp presiune pe mediul de afaceri să devină responsabil social.

(1) Persoanele cu handicap pot fi încadrate în muncă conform pregătirii lor profesionale și capacității de muncă, atestate prin certificatul de încadrare în grad de handicap, emis de comisiile de evaluare de la nivel județean sau al sectoarelor municipiului București.

(2) Autoritățile și instituțiile publice, persoanele juridice, publice sau private, care au cel puțin 50 de angajați, au obligația de a angaja persoane cu handicap într-un procent de cel puțin 4% din numărul total de angajați.

(3) Autoritățile și instituțiile publice, persoanele juridice, publice sau private, care nu angajează persoane cu handicap în condițiile prevăzute la alin. (2), pot opta pentru îndeplinirea uneia dintre următoarele obligații:

- a) să plătească lunar către bugetul de stat o sumă reprezentând 50% din salariul de bază minim brut pe țară înmulțit cu numărul de locuri de muncă în care nu au angajat persoane cu handicap (prevedere modificată în 2016 - în loc de 50% din salariul minim brut pe economie - se plătește 100% salariul minim brut)
- b) să achiziționeze produse sau servicii realizate prin propria activitate a persoanelor cu handicap angajate în unitățile protejate autorizate, pe bază de parteneriat, în suma echivalentă cu suma datorată la bugetul de stat, în condițiile prevăzute la lit. a).

http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Legislatie/LEGI/L448-2006_rep.pdf

Legea economiei sociale 219/2015 - varianta finală amendată de ONG-urile care dezvoltă structuri de economie socială înființate tradițional în baza legislațiilor anterioare.

<http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Legislatie/L219-2015.pdf>

Incerările de reglementare a economiei sociale în legislația națională s-au realizat încă din 2011 când Senatul României adopta Legea antreprenoriatului social. Legea a fost considerată un dezastru de către actorii de economie socială din România - care implementează și adaptează la contextul național modele de bună practică din spațiul european. Protestele din partea societății civile se refereau la modul cum a fost elaborată legea, dar și conținutul și prevederile ei, fără nicio înțelegere a principiilor și valorilor, criteriilor economice și sociale ale structurilor de economie socială (SES-uri).³⁴

Ca urmare a presiunilor actorilor economiei sociale, apare legea 219/2015. Aceasta înglobează toate structurile de economie socială care au fost înființate izolat în baza altor legi: ex. cooperativele (de la Codul de Comerț din 1887 până la Legea 1/2005), asociațiile și fundațiile care pot avea activitate economică (de la Legea 21 «Mârzescu» din 1924 - care reglementa asociațiile și fundațiile, până la OG.26/2006; casele de ajutor reciproc ale salariaților (CAR-Legea 122/1996), casele de ajutor reciproc ale pensionarilor CARP (Legea 540/2002); cooperativele de credit - înființate conform OUG 99/2006

Legea 98/2016 privind achizițiile publice - introducerea de către reprezentanți ai societății civile - experți în economie socială - a art.56 - privind contractele rezervate.

ART. 56 (1) Autoritatea contractantă poate rezerva dreptul de participare la procedura de atribuire doar unităților protejate autorizate conform Legii nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și întreprinderilor sociale de inserție prevăzute de Legea nr. 219/2015 privind economia socială. (2) În anunțul/invitația de participare autoritatea contractantă precizează explicit prezentul articol ca temei legal al procedurii de atribuire.

http://anap.gov.ro/web/wp-content/uploads/2016/05/L98_2016.pdf

Din păcate, acest articol nu are metodologie de aplicare, nu e prins în HOTĂRÂREA Nr. 395/2016 din 2 iunie 2016 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor referitoare la atribuirea contractului de achiziție publică/acordului-cadru din Legea nr. 98/2016 privind achizițiile publice

<http://anap.gov.ro/web/wp-content/uploads/2016/06/HG-395-2016-varianta-acutalizat%C4%83-din-data-de-18-iunie-2018.pdf>

OCUPARE

Legea voluntariatului 78/2014 cu modificările aduse de Lg 175/2016 - care modifică Legea Voluntariatului nr. 195/ 2001, prin influența și grupurile de lucru constituite de Federația

³⁴ « Politici, practici și tendințe în economia socială în ROMANIA și UE în ansamblu - Raport de cercetare - document de poziție a incluziunii persoanelor cu dizabilități prin structuri de economie socială - editat de Fundația «Alături de Voi», 2011, pag.2

Volum. Legea permite o formă de activare a tinerilor prin care aceștia dobândesc experiență pe piața muncii, în domeniul de interes, experiență recunoscută și certificată.

<http://federatiavolum.ro/wp-content/uploads/2014/09/Istoricul-initiativei-de-Modificare-a-Legii-Voluntariatului-2010-2013-site.pdf>

Legea internshipului 176/2018 - inițiată de Uniunea Studenților din România încă din 2011- are ca scop reglementarea modalității de efectuare a programelor de internship, definit în art. 2 lit. b) ca fiind : « activitatea specifică desfășurată de intern pe o perioadă de timp limitată în cadrul unei organizații-gazdă, care are ca scop aprofundarea cunoștințelor teoretice, îmbunătățirea abilităților practice și/sau dobândirea de noi abilități sau competențe »

<http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Legislatie/L176-2018.pdf>

- II. Exemple de bună practică în influențarea politicilor publice în domeniile antreprenoriat, economie socială, ocupare din diverse țări

Selecția de bune practici inclusă în prezentul material își propune să ilustreze activitatea unor organizații prezente în domeniul economiei sociale, oferind exemple dintr-o serie de țări europene, de la Belgia sau Spania - recunoscute pentru organizarea sofisticată și eficientă în domeniu, și până la Croația sau Letonia, care, în egală măsură, oferă inițiative valoroase ce stimulează participarea cetățenilor la viața socială.

Înainte de a analiza exemple la nivel național, ne-am oprit la două organizații internaționale: European Network of Social Integration Enterprises- ENSIE (<http://www.ensie.org>) și Cooperatives Europe (<https://coopseurope.coop/>), ambele extrem de active și de influente în elaborarea politicilor publice, a cadrului legislativ care vizează existența și funcționarea întreprinderilor de economie socială.

Ambele rețele ilustrează necesitatea cooperării și colaborării la nivel național și internațional - condiție obligatorie pentru a fi recunoscute ca un partener de discuție valoros de către instituțiile internaționale.

European Network of Social Integration Enterprises - ENSIE (<http://www.ensie.org/>) - este o organizație extrem de puternică care, în prezent, reunește 27 de rețele naționale și regionale, reprezentând 23 de țări europene: Austria, Belgia, Croația, Cehia, Danemarca, Elveția, Franța, Germania, Grecia, Irlanda, Italia, Luxemburg, Marea Britanie, Moldova, Olanda, Polonia, Portugalia, Romania, Slovenia, Spania, Suedia, Serbia și Ungaria.

ENSIE are o paletă largă de preocupări între care interesul pentru cadrul legal de funcționare a întreprinderilor de economie socială este primordial. În acest sens, ENSIE are legături strânse cu Comisia Europeană și reprezintă domeniul în mai multe Directorate (ex: Ocuparea Forței de Muncă, Afaceri Sociale și Incluziune, Educație și Cultură, Competitivitate, etc.), în Comitetul Economic și Social European sau în Consiliul Europei.

ENSIE face parte din grupul de experți în Antreprenoriat social al Comisiei Europene (European Commission Expert Group on Social Entrepreneurship - GECES), pentru perioada 2018-2024. Potrivit documentelor Comisiei, unul dintre obiectivele grupului de experți îl reprezintă

dezvoltarea clusterelor de economie socială și creșterea importanței acestui sector pe piața internă.

Programele ENSIE ofera informațiile necesare participării la activitatea de elaborare a politicilor publice la nivel european. Semnificativ în acest sens este programul *Rights to Grow - Fostering information consultation participations rights to help social enterprise grow* - <http://www.ensie.org/rights2grow>, care se desfășoară în perioada 2017-2019, în 13 țări europene, cu scopul de a identifica și analiza bunele practici în materie de întreprinderi de economie socială și de a formula politici în atenția actorilor europeni, naționali și locali. Programul se axează pe acele întreprinderi de economie socială care oferă servicii sociale, oportunități de angajare grupurilor vulnerabile, etc. România este reprezentată de RISE - Rețeaua Întreprinderilor Sociale de Inserție (<https://riseromania.wordpress.com/>).

Mai multe informații despre ENSIE la: <http://www.ensie.org/>

- reunește peste 80 de organizații din 33 țări europene și promovează cooperativa ca model de business. În cifre, organizația constituie o prezență impresionantă: 176 000 de cooperative ce oferă locuri de muncă pentru 4,7 milioane de europeni. Principalele teme ale activității acestei organizații vizează antreprenoriatul și economia socială, economia colaborativă sau cadrul legal de funcționare a cooperativelor. În mod tradițional, Cooperatives Europe lucrează direct cu Comisia Europeană, contribuind la realizarea unor materiale necesare elaborării politicilor în domeniu sau monitorizării legislației existente. Un astfel de exemplu îl constituie raportul elaborat de Cooperatives Europe, la solicitarea Comisiei, împreună cu alte organizații, cu privire la implementarea Statutului Societăților Cooperative (Statute for the European Cooperative Society).

Un exemplu mai recent îl reprezintă pachetul de legi privind baza comună consolidată de impozitare a societăților (Common Consolidated Corporate Tax Base - CCCTB) a cărui adoptare de către Parlamentul European, în martie 2018, a fost salutată de Cooperatives Europe. Ca urmare a campaniilor de conștientizare derulate de Cooperatives Europe legislația adoptată recunoaște specificitățile acestui tip de întreprindere și prevede anumite facilități pentru cooperative. (<https://coopseurope.coop/resources/news/meps-adopt-common-corporate-tax-proposals>).

Preocuparea pentru influențarea politicilor publice și a cadrului legislativ se manifestă nu numai la nivel de rețea, așa cum am văzut mai sus, ci și la nivel individual, al membrilor rețelei. Astfel, după cum rezultă din raportul *Good practices in international cooperative development*, elaborat de Cooperatives Europe în 2017, cel puțin cinci membri ai rețelei din diferite țări au desfășurat activități ce au vizat modificarea cadrului legal și a politicilor. Dintre aceștia menționăm: Legacoop (<http://www.legacoop.coop/quotidiano/>), din Italia, care se distinge - printre altele - printr-o amplă activitate de elaborare a propriilor analize și rapoarte în dorința de a oferi informații actualizate referitoare la domeniul economiei sociale sau DGRV - Deutscher Genossenschafts- und Raiffeisenverband e. V. (<https://www.dgrv.de/>), Germania, organizație ce reprezintă sectorul în problemele ce țin de legislație și impozitare, bazându-și demersul pe o strânsă legătură cu juriști și avocați.

După această scurtă privire de ansamblu la nivel internațional, am selectat exemple de bune practici din câteva țări europene.

BELGIA

Réseau d'Entreprises Sociales (RES) - reprezintă o rețea de întreprinderi de economie socială ce vizează crearea unor locuri de muncă durabile pentru persoanele vulnerabile, în cadrul unor activități economice de producție sau de prestări de servicii. Rolul său major este de a stabili legături între întreprinderile membre ale rețelei, de a facilita dialogul și schimbul de bune practici între acestea. **RES** a fost creată în 1997 în urma unui proiect pilot inițiat de **Fundația Roi Baudouin, Région Wallonne** și **FSE (Fondul social european)**. În prezent RES cuprinde organizații de economie socială din Regiunea Valonă, care au aderat la Carta **RES**, ce stabilește principiile de activitate ale rețelei, și luptă împotriva excluziunii sociale, promovând reinsertia socio-profesională.

Misiunea RES include însă și reprezentarea economiei sociale la nivel internațional sau european, prin participarea la inițiativele promovate de rețeaua ENSIE (European Network of Social Integration Enterprises - <http://www.ensie.org/about-ensie>) sau participarea la acțiuni de lobby pe lângă Uniunea Europeană, ceea ce îi permite să anticipeze evoluția sectorului și astfel, să susțină activitatea de lobby a federațiilor și să creeze parteneriate europene pentru acțiuni punctuale de economie socială.

Surse:

<http://www.resasbl.be/012/fr/Accueil>

http://www.jaiplus.be/wp-content/uploads/2018/07/RES_rapport2017_web.pdf

ConcertES - Conseil Wallon de l'Economie Sociale - instituit în cadrul CESRW (Conseil Economique et Social de la Région Wallonne - Consiliul Economic și Social al Valoniei), asistă guvernul în realizarea politicilor regionale referitoare la economia socială, având drept de inițiativă în acest domeniu. De asemenea, ConcertES reprezintă entitățile de economie socială în negocierile cu guvernul valon, având rol de intermediar între sector și diferitele comisii guvernamentale. Așteptările autorităților, interpretarea anumitor dispoziții sunt astfel transmise sectorului, permițând întreprinderilor de economie socială să înțeleagă pe deplin, în mod corect, reglementările oficiale și facilitându-le, astfel, procesul de raportare.

ConcertES gestionează Observatorul Economiei Sociale din regiunea valonă, elaborează statisticile și datele publice ce sunt recunoscute de guvernul valon.

sursa:

<http://www.concertes.be/joomla/content/view/65/201/>

**SOCIALE
INNOVATIE
FABRIEK**

Sociale Innovatie Fabriek (The Social Innovation Factory) - o structură de sprijin care promovează, ghidează și susține conceptele sociale și societale inovatoare - a fost creată în 2013 ca o asociație non-profit, de către 15 organizații ce reprezintă un amestec de întreprinderi sociale, companii și ONG-uri. Organizația este finanțată de guvernul flamand în proporție de 80%, urmând ca membrii săi să furnizeze restul de 20%.

Pe termen lung, "Fabrica" își propune să sprijine o gamă variată de actori - organizații sociale, indivizi, mediul academic, autorități - pentru a contribui la bunăstarea societății. În acest scop, "Fabrica" are drept obiective conștientizarea importanței inovației sociale și a antreprenoriatului social, precum și sprijinirea actorilor implicați pentru a răspunde provocărilor într-o manieră inovatoare, stimulând antreprenoriatul.

Orice persoană/organizație care are un concept inovativ poate apela la "Fabrica" pentru consiliere, informații despre finanțare, documentare, contacte, etc.

Pentru plata serviciilor oferite organizația a introdus un concept nou, și anume moneda virtuală SIF. O persoană care este ajutată trebuie să "achite" o anumită sumă în SIF. Această "plată" se face in-kind, respectiva persoană trebuind să ajute la rândul ei pe altcineva aflat la început de drum și având nevoie de sprijin pentru a-și dezvolta un concept inovator. Contribuția in-kind poate include susținerea unor prezentări, realizarea unui blog, etc. Acest sistem este monitorizat cu atenție, urmărindu-se ca toate datoriile să fie achitate în interval de un an. Serviciile in-kind cuantificate și echivalente în euro sunt considerate activități generatoare de venit ce permit "Fabricii" să aducă cei 20% la bugetul anual.

Principalele teme abordate de proiectele susținute de organizație sunt: sărăcia, îmbătrânirea populației, schimbările climatice, diversitatea, coeziunea socială și urbanizarea. Cei mai mulți dintre solicitanți au nevoie de ajutor pentru stabilirea parteneriatelor și identificarea contactelor.

Peste 400 de inovatori și-au testat ideile cu ajutorul "Fabricii", care primește noi solicitări în mod constant.

Această structură de suport poate fi reprodusă în alte țări/regiuni. Angajamentul autorităților de a susține inovarea precum și sprijinul material din partea acestora rămân însă esențiale, întrucât activitatea "Fabricii" nu este aducătoare de profit.

surse:

<https://www.socialeinnovatiefabriek.be/nl/english>

OECD (2017), "Social Innovation Factory: An early-stage business support structure, Belgium (Flanders)", in *Boosting Social Enterprise Development: Good Practice Compendium*, OECD Publishing, Paris,

<https://doi.org/10.1787/9789264268500-5-en>

[https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264268500-5-](https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264268500-5-en.pdf?expires=1554576178&id=id&accname=guest&checksum=21FC4764234C113492E8D83EFD97E12E)

[en.pdf?expires=1554576178&id=id&accname=guest&checksum=21FC4764234C113492E8D83EFD97E12E](https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264268500-5-en.pdf?expires=1554576178&id=id&accname=guest&checksum=21FC4764234C113492E8D83EFD97E12E)

CROAȚIA

Foto: Lucijan Blagonic

National Strategy for the Development of Social Entrepreneurship (Strategia națională pentru dezvoltarea antreprenoriatului social) 2015 - dezvoltată la inițiativa unor ONG-uri, întreprinderi sociale, împreună cu autoritățile.

Strategia reprezintă un document esențial pentru domeniul economiei sociale având drept principal obiectiv stimularea apariției și consolidării întreprinderilor sociale prin crearea unui cadru instituțional și financiar favorabil.

Ne-am oripit asupra acestui document pentru că el este rezultatul unui proces de « jos în sus », iar elaborarea lui reprezintă un model de colaborare între societatea civilă, întreprinderile sociale și autorități.

Inițiativa elaborării unui astfel de document datează din 2011 și s-a născut din nevoia de a crea mecanisme instituționale și financiare care să stimuleze antreprenoriatul social. Demersul a fost inițiat de mai multe ONG-uri care au înțeles că un astfel de document strategic le poate permite accesul la surse de finanțare. A urmat un parteneriat cu Ministerul Muncii, iar în 2013 guvernul a aprobat constituirea unui grup de lucru alcătuit din 44 de membri reprezentând diferite sectoare (autoritățile statului, ong-uri, întreprinderi sociale, agenții de dezvoltare, instituții educaționale, etc). Acest grup de lucru - care a avut șapte întâlniri în perioada 2013-2014 - a oferit feedback pe toată durata procesului de elaborare a strategiei. Respectând legile transparenței, publicul a avut la dispoziție documentul online și a putut face comentarii și sugestii, astfel încât varianta finală a Strategiei să reflecte cu adevărat nevoile și interesele antreprenoriatului social.

Strategia vizează patru mari direcții: crearea cadrului legislativ și instituțional, crearea cadrului financiar, educația în materie de antreprenoriat și creșterea vizibilității domeniului și intensificarea activității de informare.

Deși importanța documentului este recunoscută, experții afirmă că implementarea este lentă, în lipsa unei mai active implicări a autorităților (Zoehrer, K- Social entrepreneurship... p.14).

surse :

Boosting Social Enterprise Development: Good Practice Compendium, OECD Publishing, Paris

https://read.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/boosting-social-enterprise-development_9789264268500-en#page81

https://www.researchgate.net/publication/320991031_Challenges_and_Opportunities_of_Social_Entrepreneurship_in_Croatia

Zoehrer, Konstantina- Social entrepreneurship in Southeastern Europe -comparative analysis of the cases of Croatia, Serbia and Greece, May 2017

https://www.researchgate.net/publication/320734880_Social_entrepreneurship_in_southeastern_Europe_-_Comparative_analysis_of_the_cases_of_Croatia_Serbia_and_Greece

DANEMARCA

SPECIALISTERNE

Passion for details

Specialisterne

Foundation

(<http://specialisternefoundation.com/about/>)

este o organizație non-profit din Danemarca al cărei obiectiv este să creeze un milion de locuri de muncă pentru persoanele care suferă de tulburări din spectrul autist, până în 2025. Este prima companie din lume care activează în această direcție, în condițiile în care 1% din populația lumii este afectată de autism (<https://www.cdc.gov/ncbddd/autism/data.html>).

Specialisterne a fost înființată în 2004 cu scopul de a valorifica capacitatea și talentul persoanelor care suferă de autism și pe care acestea le pot utiliza în industria IT și tehnologie. Patru ani mai târziu, a fost creată Specialisterne Foundation având drept obiectiv extinderea acestui model de activitate și crearea unui milion de locuri de muncă până în 2025. Astfel, Specialisterne și-a extins conceptul în Austria, Australia, Brazilia, Canada, Elveția, Germania, Irlanda, Islanda, Marea Britanie Spania, Statele Unite. De asemenea, conceptul funcționează și în Argentina, Cehia sau India, fără ca organizația să aibă sedii în aceste țări.

Fundația a încheiat parteneriate cu firme IT și a creat standarde pentru recrutarea și activitatea persoanelor afectate de autism. În 2017, în Danemarca, 75% dintre experții IT angajați de Specialisterne (« Specialistii») erau diagnosticați cu sindrom autist.

Un loc aparte îl ocupă parteneriatul cu gigantul SAP

(<https://www.sap.com/romania/index.html>) - a treia companie independentă de software din lume. Parteneriatul își propune, printre altele, să influențeze politicile de resurse umane, astfel încât persoanele afectate de tulburări din spectrul autist să-și poată valorifica aptitudinile și să contribuie la dezvoltarea socială. În 2013 a fost creat programul „Autism at Work” menit să fie extins în sediile SAP din mai multe țări. Programul a reprezentat o sursă de inspirație și pentru alți giganți IT, ca Microsoft sau HPE, care au preluat modelul. În 2018, programul includea 150 de persoane ce lucrează în 24 de birouri din 12 țări.

Acest exemplu ilustrează faptul că forța parteneriatului și a colaborării dintre organizațiile non-profit, autoritățile publice și zona de business pot duce la angajarea persoanelor cu dizabilități pe piața muncii.

Nu în ultimul rând, toți actorii implicați susțin o intensă activitate de conștientizare a autismului, participând la evenimente ca Ziua Internațională a Autismului.

Experiența acestui program subliniază faptul că recrutarea și selecția angajaților, pregătirea lor și modelul de desfășurare a activității, așa cum funcționează ele în prezent, nu țin cont de ceea ce se numește *neurodiversitate* (incluziunea celor ce percep realitatea în mod diferit și gândesc altfel, și prin urmare pot deveni agenți ai creativității și schimbării).

surse:

https://read.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/boosting-social-enterprise-development_9789264268500-en#page215

Autism at Work Programme Five Years Later - <https://www.ere.net/our-autism-at-work-program-five-years-later/>

FRANTA

Plan de combatere a sărăciei și promovare a incluziunii sociale pe termen lung, 2012-2017.

Planul a pornit de la nevoia de a rezolva probleme sociale urgente și de a trasa politica guvernamentală pe termen lung, având trei obiective: reducerea inegalităților și prevenirea fracturilor sociale, susținerea integrării sociale a indivizilor, coordonarea acțiunii sociale și valorificarea contribuției actorilor relevanți. Planul se adresează celor afectați de sărăcie și excluziune socială, cu precădere tinerilor. Supervizat de guvern și implementat de ministere

relevante, planul este creația colectivă a autorităților centrale și locale, a unor asociații, servicii de asistență socială, sindicate, dar și indivizi aflați în situații dificile.

Planul include 54 de măsuri elaborate cu respectarea unor principii de luptă împotriva sărăciei, cum ar fi: obiectivitate, interzicerea stigmatizării, participarea, abordarea complexă a nevoilor indivizilor aflați în situații de risc (loc de muncă, locuință, servicii medicale, accesul la măsuri de ajutorare, etc.)

Relevant pentru prezentul material este îndeosebi largul proces participativ de consultare și pregătire documentului adoptat în urma întâlnirii unui comitet interministerial de combatere a sărăciei. A urmat pregătirea unei foi de parcurs ce a detaliat pașii necesari în vederea reducerii riscului de excluziune socială și apoi implementarea propriu-zisă la nivel național și local, monitorizarea și evaluarea.

Planul a demonstrat importanța mobilizării actorilor implicați la nivel național și local, și a dus la crearea unui model nou de implicare a beneficiarilor în politicile publice. De asemenea, a dus la rezultate concrete în combaterea sărăciei. Un exemplu în acest sens îl reprezintă Garanția tinerilor. Această garanție este destinată tinerilor între 16-26 de ani care întâmpină dificultăți în găsirea unui loc de muncă. Tinerii beneficiază de ajutor pentru a se putea pregăti intensiv în vederea angajării, la care se adaugă un ajutor financiar lunar. Potrivit Raportului³⁵ elaborat de Consiliul European, 97 000 de tineri beneficiaseră de această formă de susținere până în decembrie 2016.

În urma implementării planului au mai fost create 36000 de locuri de cazare pe termen lung pentru persoanele fără adăpost.

Colaborarea tuturor celor implicați reprezintă condiția obligatorie a succesului acestui plan, a cărui natură interministerială a permis o abordare de ansamblu a politicilor sociale ceea ce reprezintă o perspectivă inovatoare.

sursa :

<https://rm.coe.int/compilation-of-good-practices-and-innovative-approaches-by-theme/16807809eb>

LETONIA

NGO House - a platform for cooperation between non-governmental organizations and the municipality (Casa ONG-urilor - o platformă pentru cooperarea între organizațiile neguvernamentale și municipalitate).

Consiliul municipal al orașului Riga a inaugurat

NGO House în 2013, ca răspuns la dorința locuitorilor și a organizațiilor neguvernamentale, cu scopul de a implementa Riga City Society Integration Programme for 2012-2017 (Programul de integrare socială al orașului Riga, 2012-2017), de a susține ONG-urile și de a conștientiza cetățenii cu privire la problemele comunității, favorizând participarea acestora la activitatea autorităților municipale.

NGO House susține dezvoltarea organizațională, schimbul de informații și bune practici, *networking*-ul și pregătirea în materie de *leadership*. De asemenea, promovează integrarea socială și participarea cetățenilor.

Concret, NGO House oferă sprijin logistic și echipament, dar și spațiu gratuit organizațiilor neguvernamentale pentru desfășurarea activității și organizarea evenimentelor. De asemenea, le oferă consiliere gratuită, participarea la evenimente informative și educaționale, precum și un newsletter lunar. NGO House încurajează cooperarea și *networking*-ul ONG-urilor, ca și schimbul de bune practici.

Astfel, în primii trei ani de la înființare, această structură creată la solicitarea locuitorilor din Riga, a fost vizitată și a găzduit evenimente la care au participat 47 000 de persoane. Numărul beneficiarilor a crescut constant, astfel că în al treilea an s-a dublat față de primii doi. Reprezentanții a peste 500 de organizații neguvernamentale au derulat activități care numai în 2016 s-au apropiat de 1700.

³⁵ EUROPEAN SOCIAL COHESION PLATFORM(PECS)2nd meetingStrasbourg, 19 -20 September 2017DRAFT
COMPILATION OF GOOD PRACTICES AND INNOVATIVE APPROACHES BY THEME, p.25-26

Activitățile găzduite de NGO House stimulează dezvoltarea unui climat favorabil cooperării între organizațiile societății civile, pe de-o parte, și între acestea și autorități, pe de altă parte. Acest model de succes de cooperare pe termen lung între societatea civilă și autorități promovează participarea cetățenilor, contribuind atât la consolidarea societății civile, cât și la construcția unei societăți incluzive, în general.

Deși nu are în vedere exclusiv economia socială, ci vizează organizațiile societății civile în ansamblul lor, am inclus acest exemplu pentru că îl considerăm ilustrativ atât în ceea ce privește stimularea participării cetățeanului la viața socială, cât și colaborarea dintre acesta și autorități. Ambele reprezintă condiții obligatorii pentru influențarea politicilor publice de către ong-uri.

surse:

<https://urbact.eu/ngo-house>

<https://www.youtube.com/watch?v=rrojOa4VGcg&fbclid=IwAR0Y1RBtswfmbHeBdHxMP2Zg4kHjZCUsD0cxo6voDMKSzJmBNXuQYmS5Vto>

SPANIA

FAEDEI - Federación de Asociaciones Empresariales de Empresas de Inserción (Federația întreprinderilor sociale de inserție) - www.faedei.org - reunește și reprezintă interesele asociațiilor locale ale întreprinderilor de inserție socială de pe teritoriul Spaniei, organizând târguri ale întreprinderilor de inserție socială, dar și sesiuni de formare pentru membrii acestora.

Intr-o țară în care economia socială joacă un rol important, reprezentând 10% din PIB și oferind un loc de muncă pentru 12,5% din persoanele angajate (<https://www.cepes.es/cifras>), în mod firesc structurile organizaționale ale economiei sociale joacă un rol activ în elaborarea politicilor ce influențează sectorul. Astfel, potrivit site-ului FAEDEI, această federație a contribuit la realizarea Noii strategii a economiei sociale (Estrategia Española de Economía Social 2017 - 2020), prezentată de ministrul muncii, în 2018.

Figure 1 www.cepes.es/cifras-accesat la 5 apr.2019

Noua strategie, prima de acest fel aprobată într-o țară membră a Uniunii Europene, prevede măsuri de creștere a sectorului economiei sociale, considerat un model economic de avangardă, centrat pe individ și care asigură o creștere sustenabilă și incluzivă. (mai multe informatii despre Strategie la: <http://www.faedei.org/es/noticias/nueva-estrategia-espanola-de-economia-social-2017-2020>)

Ajuntament
de Barcelona

Decretul Consiliului Municipal (4043/2013) din Barcelona cu privire la **Achizitii publice responsabile** (Barcelona City Council Decree for Socially Responsible Public Procurement) - și-a propus să transforme procedura de achiziții publice într-un instrument eficient de susținere a grupurilor vulnerabile. Decretul stipulează clauze sociale pentru contractele de achiziții publice, în conformitate cu Directiva 23/2014 a UE cu privire la achizițiile publice și permite autorităților atât să

combată vulnerabilitatea socială, cât și să realizeze o sinergie între actorii sociali și cei financiari. Rezultatul punerii în practică a acestui decret s-a concretizat în alocarea a peste 500 de milioane de euro din bugetul primăriei pentru lucrări de construcții și servicii, pentru a susține coeziunea socială.

Concret, Decretul prevede o serie de măsuri obligatorii pentru toate contractele municipalității, dintre care menționăm:

- contractele sunt rezervate pentru centre de angajare și întreprinderi de inserție pe piața muncii, în cadrul unui fond special alocat de Consiliul Municipal al orașului Barcelona. (Media anuală a acestui fond ajunge la 8 milioane de euro).
- organizațiile trebuie să îndeplinească trei condiții: entitățile cu peste 50 de angajați, trebuie să arate că minimum 2% dintre aceștia sunt afectați de dizabilitate în proporție de cel puțin 33%; cel puțin 5% din personalul vizat de contractul în cauză reprezintă persoane în căutarea unui loc de muncă; cel puțin 5% din bugetul contractului acordat trebuie să fie utilizat pentru subcontractarea unor servicii sau angajarea unor persoane din întreprinderi de inserție socială.

De remarcat că redactarea și aprobarea acestui document reprezintă rezultatul unui larg proces participativ ce a cuprins peste 50 de persoane reprezentând peste 40 de organizații (sindicate, patronate, ONG-uri, întreprinderi de economie socială, etc), reunite într-o Comisie Mixtă pentru Achiziții Publice Responsabile (Mixed Commission for Socially Responsible Public Procurement). Decretul elaborat s-a bucurat de susținerea Primarului și a fost ratificat de Consiliul Municipal, cu aprobarea tuturor partidelor, ceea ce îi conferă și mai mare greutate și legitimitate. Ca urmare a abilității Comisiei Mixte de a relaționa cu actorii implicați și de a ajunge la consens, s-a ajuns la decizia ca aceasta să rămână activă și după aprobarea și trecerea la implementarea Decretului. Prin urmare Comisia a continuat să se întâlnească și să evalueze modul de implementare a Decretului. Drept rezultat, Consiliul Municipal a adoptat un regulament cu privire la îmbunătățirea calității achizițiilor publice în servicii sociale și sănătate (2015). De atunci regulamentul a fost extins la toate contractele de achiziții publice.

Sursa: *Boosting Social Enterprise Development: Good Practice Compendium*, OECD Publishing, Paris <http://dx.doi.org/10.1787/9789264268500-en> - Chapter 15, 181-1880

III. Exemple de bună practică în influențarea politicilor publice în domeniile antreprenoriat, economie socială, ocupare din România

În România, după revoluția din 1989, când abia se reășeau în conștiința colectivă concepte ca: "libertate", "democrație", "drepturi", "acces", mișcările structurate ale societății civile organizată în structuri definite de legi din perioada interbelică (de ex. ONG-urile erau constituite după legea nr. 21/1924 - legea "Mârzescu") erau destul de timide. Abia în ultimele două decenii s-a accentuat activitatea de influențare a politicilor publice cu rezultate notabile în domeniile: economic, social, educațional, sănătate, muncă și ocuparea forței de muncă, politic etc. .

În cele ce urmează, vom prezenta câteva dintre cele mai influente organizații care activează în zona formulării politicilor publice în România, urmate de exemple de implicare și influențare a proceselor de elaborare a politicilor publice de către ONG-uri.

Societatea Academică din România (SAR) - activă din 1996 și **Institutul de Politici Publice (2001)** - membru al rețelei Policy Association for an Open Society (PASOS) se numără printre cele mai vechi *think-tank-uri* din România.

SAR - înființată în 1996 ca o asociație academică de nume celebre a fost, în decursul anilor, institut de cercetare în politici publice, lider pentru promovarea bunei guvernări, consultant al guvernului României, dar și al altor guverne, partener de durată în tranziție și reforma statului pentru

Națiunile Unite, Banca Mondială, Uniunea Europeană, înainte și după integrarea României în UE.

Are ca misiune anume crearea unui cadru de raționalitate a politicii publice (evidence based policy-making) prin:

- educarea în domeniul politicii publice a tinerilor experți din sectorul de stat, profit și non-profit, a membrilor administrației, oamenilor politici și mediului academic, prin dezbateri informate, seminarii de analiză de politici publice în cooperare cu parteneri internaționali și cercetare originală;
- promovarea în spațiul public a unor soluții realiste și bazate pe consultare democratică a problemelor de politici publice.

Cele mai mari realizări ale SAR: inițierea proiectului de succes - legea accesului liber la informații (Legea 544/2001), cota unică, Coaliția pentru un Parlament Curat.

Sursa: <http://www.romaniacurata.ro/sar/>

SAR a inițiat proiectul România Curată; activitatea SAR în materie de bună guvernare este voluntară și se desfășoară prin Alianța pentru o Românie Curată (ARC), o acțiune indispensabilă în peisajul românesc, unde acțiunea colectivă rămâne deficitară, deși reprezintă baza oricărei opțiuni realiste de schimbare. Alianța pentru o Românie Curată a fost lansată în 2010, ca o mișcare civică deschisă oricui, persoane sau organizații, ONG-uri, sindicate, firme, instituții, care promovează **principiile bunei guvernări** și e dispus să investească muncă voluntară sau sprijin pentru voluntari care promovează această idee.

Misiunea României Curate este de a construi o largă alianță care să lucreze pentru acest scop, prin monitorizarea și expunerea proastei guvernări, precum și prin promovarea guvernării bune și a celor care o practică.

Surse:

<https://www.hotnews.ro/stiri-opinii-8030402-lansarea-aliantei-pentru-romania-curata.htm>

<http://romaniacurata.ro/wp-content/uploads/2014/10/Ghidul-monitorilor-pentru-buna-guvernare.pdf>

<https://publicatii.romaniacurata.ro/publicatii/ghidul-monitorilor-pentru-buna-guvernare-a-scolilor-si-liceelor-din-romania/>

<https://publicatii.romaniacurata.ro/publicatii/raport-anual-de-analiza-si-prognoza-2018-12-ani-in-ue-evolutie-sau-involutie/>

Institutul pentru Politici Publice (IPP- www.ipp.ro)

este o organizație neguvernamentală ce militează pentru creșterea calității proceselor de elaborare a politicilor publice în România.

Organizația desfășoară activități de cercetare, de advocacy și de promovare în domenii precum: reforma administrației publice, transparența instituțiilor, integritatea aleșilor și a funcționarilor, IPP este una dintre cele mai obiective, dar și incisive organizații din România, fiind recunoscută ca o autoritate în domeniile sale de excelență.

În baza activităților sale de cercetare în domeniul politicilor publice, IPP a elaborat unul dintre cele mai cunoscute manuale de politici publice destinat studenților de la facultățile de științe politice, administrație publică și management (2009);

Începând cu 2010, IPP a realizat, anual, rapoartele de monitorizare ale implementării Convenției ONU pentru persoanele cu dizabilități în România, în 2015 acoperind 9 articole din Convenție: art. 9 -Accesibilitate, art. 13 -Acces la justiție, art. 19 - Viață independentă și integrare în comunitate, art. 21 - Libertatea de expresie și opinie și accesul la informație, art. 24 -Educația, art. 25 - Sănătate, art. 27 - Munca și încadrarea în muncă și art. 29 - Participarea la viața politică și publică, art. 30 - Participarea la viața culturală, activități recreative, timp liber și sport.

Surse:

http://www.politicipublice.ro/uploads/Manual_Politici_Publice_IPP.pdf

<https://www.ipp.ro/raportul-privind-implementarea-conventiei-onu-in-romania-editia-a-v-a/>

Asociația Pro Democrația (APD), înființată în 1990, are ca misiune întărirea democrației la nivel național și internațional prin stimularea participării civice. Printre domeniile de interes ale organizației se numără: îmbunătățirea relației dintre alegători și aleși, corectitudinea procesului electoral și a finanțării partidelor politice, educația civică, participarea cetățenilor la procesul de elaborare a politicilor publice, transparența instituțiilor publice și controlul societății civile asupra acestora, respectarea drepturilor omului.

Asociația Pro Democrația a determinat modificarea legii electorale, a observat alegerile locale, parlamentare și prezidențiale din 1992 până în prezent (în țară și, din 2004, și în regiune), a determinat transparentizarea finanțării partidelor politice prin acțiuni de monitorizare și modificare a legislației, a organizat forumuri de candidați (pentru prima oară în România), întâlniri între politicieni și grupuri de interese pentru elaborarea unor proiecte de lege, seminarii pe tema educației și participării civice.

sursa:

http://www.apd.ro/ro_RO

CeRe - Centrul de Resurse pentru Participare Publică - din 2006 mobilizează și stimulează cetățenii să participe activ la deciziile care-i privesc direct. CeRe a realizat numeroase campanii de advocacy, au adus modificări legislative - domeniul muncii, al protecției persoanelor cu TSA (tulburări din spectrul autismului).

sursa :

<https://cere.org>

CeRe oferă tipuri de intervenție înrudite: 1. **organizare comunitară** și 2. **asistență pentru advocacy** (sprijin pentru diverse campanii desfășurate de organizații și grupuri de cetățeni, consiliere.

sursa:

<https://cere.org/cere-voce-puternica/>

CeRe a susținut grupuri de inițiative locale, atât în capitala, cât și în țară - prin care cetățenii au devenit parteneri în deciziile consiliilor locale - de ex. Grupul de Inițiativă FAVORIT - transformarea fostului cinematograful Favorit din cartierul Drumul Taberei, București, în Centru Cultural.

sursa :

<http://initiativafavorit.blogspot.com/>

Rețeaua Civică București - include 13 grupuri civice care și-au propus să se sprijine reciproc și să acționeze pentru ca toți cetățenii să fie informați, consultați și implicați în luarea și implementarea deciziilor cu privire la dezvoltarea urbană.

Federația Organizația Națională a Persoanelor cu Handicap din România (ONPHR) este o organizație neguvernamentală, umanitară, apolitică, non-profit și care apără drepturile omului. Este constituită din organizații neguvernamentale ale persoanelor cu dizabilități și pentru persoanele cu dizabilități, care dezvoltă programe vizând egalizarea șanselor de acces, integrarea și incluziunea acestora în societate. În prezent, Federația ONPHR are 33 de organizații membre, reunește peste 75 de asociații și fundații și reprezintă interesele a peste 150.000 de persoane cu dizabilități. (<http://onphr.ro/>)

ÎN 2000 - ONPHR - publică și adaptează la realitatea din România “**metoda Agenda 22 - Regulile standard de asigurare a oportunităților egale pentru persoane cu dizabilități**”, adoptate de Consiliul General al Națiunilor Unite în 1993 ca urmare a influenței Mișcării dizabilității din Suedia.

Publicația intitulată **Agenda 22- Autoritățile Locale - instrucțiuni pentru autoritățile locale privind planificarea politicilor pentru dizabilitate** a fost finanțată cu sprijinul Autorității Naționale a Persoanelor cu Handicap (ANPH) și cuprinde într-o manieră practică și clară modalitatea de planificare a politicilor publice pentru dizabilitate.

sursa:

<http://onphr.ro/>

A) Influențarea politicilor publice în domeniile antreprenoriat și economie socială:

**Fundația pentru
Dezvoltarea
Societății
Civile**

Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile (FDSC) este o organizație neguvernamentală, independentă, înființată ca persoană juridică fără scop lucrativ în anul 1994, la inițiativa Comisiei Europene.

Pe baza nevoilor diversificate de dezvoltare a sectorului nonprofit românesc, FDSC și-a asumat încă de la început o serie de roluri în cadrul societății civile:

- centru național de resurse
- centru de cercetare a sectorului non-profit
- promotor al sectorului non-profit
- administrarea și acordarea de asistență tehnică pentru programele de finanțare europene destinate sectorului ONG

sursa:

<http://www.fdsc.ro/>

FDSC înființează Institutul de Economie Socială (IES) în cadrul programului "PROMETEUS - Promovarea economiei sociale în România prin cercetare, educație și formare profesională la standarde europene"

<http://www.ies.org.ro/ies-1>

FDSC și IES au făcut o serie de demersuri pentru contestarea proiectului de **Lege a Antreprenorului Social**, inițiat în decembrie 2010, finalizate cu retragerea acestuia din Parlament, în noiembrie 2011, din cauza efectului negativ pe care l-ar fi avut asupra dezvoltării sectorului economiei sociale. <http://www.ies.org.ro/politici/demersuri-ies-fdsc>

În 2011, IES elaborează o serie de documente de politică publică în domeniul economiei sociale: *Pentru o politică publică favorabilă dezvoltării economiei sociale în România, Atlasul Economiei Sociale, Carta Alba - Susținerea economiei sociale*. **Ultima a fost elaborată în 2011 în colaborare cu organizații neguvernamentale partenere, relevante în domeniile de interes pentru sector: Centrul de Resurse pentru participare publică - CeRe, Asociația Națională a Birourilor de Consiliere pentru Cetățeni, Agenția de Monitorizare a Presei ActiveWatch, Policy Center for Roma and Minorities, Fundația Terra Mileniul III, Asociația ALMA RO, Organizația Salvați Copiii, Asociația pentru Relații Comunitare, Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Dezvoltare din România.**

surse:

<http://www.ies.org.ro/document-de-politici-publice-ies>

<http://www.ies.org.ro/carta-alba-sustinerea-economiei-social>

http://www.ies.org.ro/library/files/cadrul_legal_pentru_sustinerea_economiei_sociale.pdf

Începând din decembrie 2011, când a fost pus în discuție **proiectul de Lege a Economiei Sociale**, Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile a inițiat un proces de consultare a organizațiilor care desfășoară activități în domeniul economiei sociale, în vederea centralizării propunerilor de modificare a proiectului de lege. Astfel, FDSC a inițiat și coordonat, prin intermediul IES, următoarele acțiuni: colectarea propunerilor de modificare a proiectului de lege, o întâlnire cu aproximativ 30 de actori pentru redactarea unui document de poziție comun, un grup de lucru format din juriști pentru integrarea propunerilor într-un document coerent și care să reflecte poziția organizațiilor semnatare, trimiterea documentului către Ministerul Muncii și solicitarea unei dezbateri publice pe marginea proiectului de lege.

S-a format **Coaliția pentru economie socială** (IES, Fundația Alături de VOI, Rețeaua Întreprinderilor Sociale de Inserție RISE - România, Uniunea Caselor de Ajutor Reciproc ale Salariaților, Federația CARP Omenia) care formulează o serie de amendamente la legea economiei sociale.

sursa :

<http://www.ies.org.ro/politici/coalitia-pentru-economie-sociala>

Începând cu decembrie 2013, când proiectul de lege a intrat în dezbateră Parlamentului, Coaliția a susținut în mod constant necesitatea unei dezbateri ample care să implice

parlamentari, reprezentanți ai ministerelor de resort și ai actorilor economiei sociale. Amendamentele Coaliției pentru economie socială au fost dezbătute în comisiile permanente din Senat și Camera Deputaților timp de peste un an și jumătate.

sursa :

http://www.fdsc.ro/library/files/anexa_nr._3_amendamente.pdf

În 2015 este adoptată Legea economiei sociale - 219/2015, cu câteva amendamente ale Coaliției, de către Camera Deputaților, în calitate de Cameră Decizională cu 301 voturi pentru, 0 voturi contra și o abținere.

sursa:

<https://www.fonduri-structurale.ro/stiri/15618/dupa-ani-de-dezbateri-legea-economiei-sociale-a-fost-votata-de-parlament>

Normele de implementare a legii 219/2015 au apărut în 2016 și sunt stipulate în Hotărârea de Guvern nr.585/2016

sursa :

http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Munca/2016/HG_585_2016.pdf

Fundația „Alături de Voi” România (ADV) este o organizație neguvernamentală de tip întreprindere socială de inserție, înființată în februarie 2002 de către Holt International Children’s Service USA, a cărei misiune este incluziunea persoanelor cu dizabilități și din alte grupuri vulnerabile. ADV România are sediul național în Iași și este înregistrată ca fundație românească, este independentă față de autoritățile statului, nu-și condiționează sprijinul și acțiunile de apartenența la anumite ideologii, doctrine sau religii.

ADV România este unul dintre promotorii conceptului de economie socială și ai Legii Economiei Sociale. Pentru dezvoltarea sectorului, organizează periodic cursuri de formare de antreprenor și manager în economie socială, vizite de studiu, târguri naționale și asigură consultanță și coaching pentru dezvoltare de întreprinderi sociale.

În 2011 ADV a realizat raportul de cercetare aflat la baza documentului de poziție privind incluziunea persoanelor cu dizabilități prin structuri de economie socială, făcând o analiză comparativă a politicilor, practicilor și tendințelor în economia socială în România și UE.

sursă:

https://ec.europa.eu/epale/sites/epale/files/politici_practici_si_tendinte_in_economia_sociala_in_romania_si_uniunea_europeana_in_ansamblu.pdf

ADV România, a înființat în timp 3 afaceri sociale, fiind declarată Antreprenorul Social al Anului 2016 în cadrul competiției mondiale EY - Entrepreneur Of The Year:

UtilDeco (<https://utildeco.ro/>) a fost înființată în 2010 și a creat în timp peste 100 de locuri de muncă, din care minimum 40% pentru persoane cu dizabilități. Oferă servicii de arhivare și depozitare documente / producție echipamente de protecție / magazin online.

JobDirect (<http://www.jobdirect.ro/>) a fost înființată în mai 2016 ca Agenție de Plasare și Asistență la Locul de Muncă. Oferă servicii de evaluare, testare, consiliere, formare profesională, mediere și plasare pe piața muncii, respectiv jobcoaching pentru persoane cu dizabilități sau din grupuri vulnerabile.

WISE.travel (<http://alaturidevoi.ro/wise-travel-s-a-lansat-la-iasi/>) a fost înființată în august 2016, inițial sub numele UtilDeco Travel, iar din iunie 2018 a fost reautorizată ca tour operator în domeniul turismului sub brand-ul WISE.travel. Oferă servicii travel și organizări de evenimente, iar 50% din profit este donat către ONG-uri și Întreprinderi Sociale.

ADV România, începând cu iulie 2015, este membră în Comitetul de Monitorizare a Programului Operațional Regional 2015-2020 - ADR Nord Est, și din aprilie 2016, membră a Coaliției Naționale de Combatere a Sărăciei.

ADV România este inițiatorul **Federației Organizațiilor Neguvernamentale pentru Servicii Sociale - FONSS**, înființată în august 2014, având în prezent un număr de 33 de membri, ONG-uri autorizate ca furnizori de servicii sociale din Regiunea Nord Est.

sursa:

<http://alaturidevoi.ro/>

Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Servicii Sociale - FONSS are ca misiune “implicarea în schimbarea politicilor și dezvoltarea sustenabilă a serviciilor sociale”. FONSS și-a propus să susțină, prin campanii de advocacy, participarea la grupuri de lucru, oferirea de expertiza și consultanță în ceea ce privește serviciile sociale și finanțarea lor.

sursa:

<https://fonss.ro>

FONSS a luat imediat poziție în legătura efectele negative ale OUG 60/2017 pentru modificarea Legii 448/2006, în special a art. 78 - renunțarea la facilitatea pe care o au **unitățile protejate autorizate (structuri de economie socială)**: posibilitatea ca firmele și instituțiile publice să achiziționeze produse și servicii de la astfel de unități în cuantumul taxei pe dizabilitate.

sursa:

<https://www.fonduri-structurale.ro/stiri/18938/unitatile-protejate-sunt-din-nou-in-pericol-guvernul-intentioneaza-inca-o-data-sa-modifice-legea-privind-protectia-si-promovarea-drepturilor-persoanelor-cu-handicap>

Printre directiile de actiune FONSS se numără și stimularea procesului de bugetare participativă.

sursa:

<https://fonss.ro/advocacy/>

Asociația CRIES - Centrul de Resurse pentru Inițiative Etice și Solidare este o organizație neguvernamentală, înființată în anul 2009. Organizația promovează implicarea cetățenilor în procese de democratizare a economiei și în demersuri participative de luare a deciziei.

Ariile de interes ale organizației sunt: agricultură susținută de comunitate, bugetare participativă, bunăstare și coresponsabilitate socială, consum responsabil, comerț echitabil (fair-trade), democrație participativă, finanțare etică.

CRIES este membru fondator RIPPES Europa - Intercontinental network for the promotion of social solidarity economy (<http://www.ripess.org/?lang=en>) și membru al RISE România (Rețeaua Întreprinderilor Sociale de Inserție).

sursa:

<http://www.cries.ro>

CRIES inițiază și susține parteneriatul de solidaritate între consumatori din urban și mici agricultori din ruralul de proximitate adepți ai agriculturii naturale - cunoscut sub numele de ASAT - Asociația de Susținere a Agriculturii Țărănești. Tipul acesta de parteneriat este recunoscut ca metodă de implementare a economiei sociale și solidare.

sursa:

<http://www.cries.ro/proiecte/asat/>

În 2012 Asociația CRIES - promotor al economiei sociale ca instrument de promovare a incluziunii sociale și cetățeniei active - elaborează un manual: *Modele de bună practică în domeniul incluziunii sociale*. CRIES a adus amendamente la proiectul legii economiei sociale, înaintate celor 2 camere ale Parlamentului.

Sursa:

<http://cries.ro/noutati/amendamentele-asociatiei-cries-la-proiectul-de-lege-privind-economia-sociala/>

Asociația ASAT a fost înființată ca organizație neguvernamentală cu personalitate juridică în anul 2014, având ca membri fondatori consumatori și activiști implicați în inițierea și dezvoltarea parteneriatelor de solidaritate ASAT. Activitatea organizației ASAT se bazează pe implicarea voluntară a membrilor săi și a dinamizatorilor ASAT. Asociația s-a dezvoltat cu obiectivul promovării și dezvoltării parteneriatelor ASAT în România. Totodată, un rol important al organizației este acela de a proteja marca ASAT față de folosirea abuzivă, din partea unor producători care nu respectă Carta ASAT. Modelul decizional este unul orizontal, fiecare membru participând la dezvoltarea organizațională prin inițiative proprii și fiind consultat cu regularitate. Luarea deciziilor se face printr-un proces participativ, acordându-se o atenție specială demersului de a facilita accesul egal la informații relevante pentru toți membrii organizației. Totodată, în procesul de luare a deciziilor se urmărește implicarea tuturor părților afectate: producători, grupuri locale de consumatori, dinamizatori etc.

sursa:

<http://asatromania.ro/>

B) Influențarea politicilor publice în domeniul ocupării:

Uniunea Studenților din România este o organizație umbrelă, la nivel național, pentru 100 de asociații studențești și de tineret din 20 centre universitare. Scopul statutar al federației este acela de a reprezenta, promova și apăra drepturile studenților, în raport cu actorii relevanți la nivel național, în special cu Ministerul Educației Naționale, Ministerul Tineretului și Sportului, Parlamentul, Guvernul, Președinția României, precum și municipalități și universități.

În 12 ani de existență, **Uniunea** a dezvoltat o serie proiecte anuale cu impact național, devenite evenimente de referință în rândul studenților.

sursa:

<https://uniunea.ro>

USR a inițiat în 2013 proiectul de lege a internship-ului în România, demers încheiat cu succes în 25 mai 2017, când a fost adoptată Legea 176/2018.

www.iqool.ro

În 2018 lansează o serie de consultări și dezbateri prin intermediul **Campaniei Comment** - pentru modificări și recomandări propuse pentru Legea Educației.

Federația VOLUM este federația care sprijină mișcarea de voluntariat din România, având rol de asociație umbrelă în domeniul voluntariatului, cu reprezentare la nivel național. Înființată în 2010, VOLUM reunește în prezent un număr de peste 85 de organizații membre.

Misiunea Federației VOLUM este facilitarea dialogului și acțiunii comune a tuturor factorilor interesați de mișcarea de voluntariat în vederea dezvoltării sustenabile a voluntariatului în România.

Voluntariatul reprezintă o formă de activare și pregătire a persoanelor pentru a deveni membri contribuabili ai societății. Voluntariatul poate produce efecte juridice folositoare pentru persoana cooptată în astfel de activități: experiență în muncă, abilități și competențe certificate, cerute pe piața de muncă actuală.

sursa:

<http://federatiavolum.ro/>

Federația VOLUM - încă de la constituire a depus eforturi de perfecționare a prevederilor legale ce reglementau activitatea de voluntariat în România (Legea Voluntariatului nr 195/2001). Cele 50 de ONG-uri care alcătuiau VOLUM, împreună cu ANST (Autoritatea Națională pentru Sport și Tineret, actual Minister al Tineretului și Sportului), au derulat consultări publice în perioada 2009-2012 și au propus amendamente de modificare a legii.

sursa:

<http://federatiavolum.ro/wp-content/uploads/2014/09/Istoricul-initiativei-de-Modificare-a-Legii-Voluntariatului-2010-2013-site.pdf>

În anul 2014 apare **Legea voluntariatului 78/2014** care reglementează activitatea de voluntariat, precum și documentele cu aplicabilitate obligatorie (contracte pentru adulți, pentru minori, fișa de voluntariat, certificat de voluntariat etc)

Legea este modificată și completată în anul 2016 de Federația VOLUM și Casa de Avocatură Kinstellar - România, prin Legea Legea nr. 175/2016

sursa:

<http://federatiavolum.ro/legea-voluntariatului/>

ASOCIAȚIA HABILITAS
Centru de resurse și formare profesională

Asociația Habilitas - centru de resurse și formare profesională - CRFP este o organizație non-guvernamentală care are ca misiune dezvoltarea de proiecte și programe în domeniul îmbătrânirii și al educației continue, dezvoltarea de servicii pentru persoanele vârstnice din România și de activități în domeniul economiei sociale, precum și îmbunătățirea politicilor publice în domeniul social.

<https://www.habilitas.ro/index.php/ro/>

Prin proiectul ELMI - "ENHANCING LABOUR MARKET INTEGRATION OF ELDERLY FAMILY CARERS THROUGH SKILLS IMPROVING" - asociația militează pentru reinserția pe piața muncii a **îngrijitorilor familiari** (calificare informală), prin oferirea de cursuri de formare tip e-learning [furnizate prin platforma [www.elmicourse.eu!](http://www.elmicourse.eu)] în urma cărora se obțin competențe de îngrijire mai bune, recunoscute de ANC

surse:

www.elmiproject.eu

<http://www.habilitas.ro/index.php/ro/proiecte-incheiate/elmi/>

Asociația Habilitas- CRFP este unul dintre inițiatorii rețelei de ONG-uri dedicate persoanelor vârstnice alături de Confederația Caritas România (coordonator), Fundația Crucea Alb-Galbenă România, Asociația de Ajutor Mutual București și Asociația Four Change. Rețeaua este realizată în cadrul proiectului: „SenioriNET - rețea ONG de servicii dedicate persoanelor vârstnice”, finanțat prin Programul de Cooperare Elvețiano-Român.

sursa:

www.seniorinet.ro

Tot în cadrul acestui proiect se elaborează un document de propuneri de politici publice în domeniul serviciilor de îngrijire la domiciliu pentru persoanele vârstnice

http://www.seniorinet.ro/library/files/propunere_politica_publica_final1.pdf

Prin proiectul **CREA.T.Y.V.** - Asociația HABILITAS oferă oportunități de învățare non-formală tinerilor cu oportunități reduse - prin elaborarea unui program de formare/mentorat

intergenerațional în domeniul voluntariatului, folosind tehnicile teatrale creative, sporind astfel angajamentul civic al tinerilor și incluziunea lor socială.

<https://www.habilitas.ro/index.php/ro/proiecte-in-derulare/crea-t-y-v/>

Patronatul Tinerilor Întreprinzători din România

Patronatul Tinerilor Întreprinzători din România (PTIR) are ca misiune reprezentarea, susținerea, apărarea și promovarea intereselor profesionale, economice și sociale ale tinerilor întreprinzători din România și ale IMM-urilor constituite de tineri.

sursa:

<http://www.ptir.ro/>

PTIR contribuie la dezvoltarea politicilor, strategiei și planurilor de acțiune prin câteva obiective specifice:

- studierea problemelor și proiectarea de noi scenarii economice, tehnice, de dialog social și negociere cu sindicatele
- crearea unui parteneriat real cu autoritățile publice pentru realizarea unui mediu de afaceri favorabil tinerilor întreprinzători, bazat pe principiile democrației, liberei concurențe și economiei de piață
- formularea de propuneri pentru îmbunătățirea legislației pentru tinerii întreprinzători și adoptarea de programe/proiecte/stimulente pentru tinerii întreprinzători în vederea prezentării acestora, spre adoptare, organismelor de conducere ale CNIPMMR
- coordonarea activităților privind constituirea de sucursale ale PTIR pe lângă organizațiile teritoriale ale Consiliului Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii din România (CNIPMMR)
- participarea activă în cadrul structurilor Consiliului Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii din România sau ca reprezentant al CNIPMMR în structurile de dialog social, la dezbaterile și acțiunile privind îmbunătățirea legislației pentru tinerii întreprinzători și adoptarea de programe/proiecte/stimulente pentru tinerii întreprinzători

PTIR susține cursuri de politici publice prin care se realizează transferarea unui pachet informațional care să contribuie la consolidarea capacității reprezentanților PTIR de a interacționa cu administrația publică și de a formula propuneri alternative **la politicile** publice existente - în domeniul debirocratizării și simplificării procedurilor aplicabile mediului de afaceri.

<http://www.ptir.ro/2018/11/curs-gratuit-de-politici-publice-29-noiembrie-2018-3-decembrie-2018/>

PTIR a realizat centre de Garanție pentru TINERII NEETS în București, Galați, Olt, Giurgiu în parteneriat cu Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, în scopul operaționalizării Schemei de Garanții pentru tinerii care nu au absolvit examenul de bacalaureat și care nu dețin un loc de muncă, situați la nivelul regiunilor de dezvoltare București-Ilfov, Sud-Vest Oltenia, Sud Muntenia și Sud-Es.

<http://www.ptir.ro/garantii-pentru-tineri/>

Garanția pentru tineret reprezintă transpunerea în actele normative naționale a politicii europene propuse de CE și susținută de PE în 2013. Schema de Garanție pentru Tineri este o inițiativă care urmărește să combată șomajul în rândul tinerilor, prin adoptarea de măsuri menite a asigura că orice tânăr cu vârsta sub 25 de ani - indiferent dacă s-a înregistrat sau nu ca șomer - primește o ofertă de calitate pentru încadrarea în muncă, pentru continuarea educației, ucenicie sau pentru un stagiu de formare, în termen de 4 luni de la terminarea școlii sau de la momentul pierderii locului de muncă.

http://ctr.ro/rapoarte/2015/SGT/CTR_RAPORT_SGT_2015.pdf

CONSILIUL TINERETULUI DIN ROMANIA are ca scop acționarea pentru apărarea și promovarea drepturilor tinerilor români din țară și din străinătate, precum și în vederea creșterii participării active a acestora la viața comunităților lor.

CTR sprijină și susține interesele comune ale membrilor săi la nivel local, regional, național, european și internațional. În cei 13 ani de activitate, CTR și-a asumat misiunea de a asigura prezența unei voci puternice a tinerilor în plan instituțional și public în procesul de dezvoltare a politicilor publice care vizează tinerii și care pot avea un impact semnificativ asupra tinerilor, inclusiv în domenii care vizează ocuparea, educația, sănătatea, participarea civică și politică și voluntariatul.

În acest sens, CTR reprezintă principalul partener neguvernamental pe probleme de tineret în raport cu autoritățile și instituțiile publice centrale abilitate în domeniul politicilor pentru tineret.

<http://ctr.ro/cine-suntem/>

La nivel național CTR se implică activ printre altele în: Strategia de tineret a României pentru intervalul 2014 - 2020 - fiind singura organizație care a realizat consultări directe cu tinerii în toată țara și a contribuit în mod constant la îmbunătățirea atât a strategiei, cât și a planului de acțiuni ale Grupului național pentru dialog structurat; de asemenea, este singura organizație din țară care a implementat consultări directe între factori de decizie și tineri, utilizând granturi de tip YiA și Erasmus+

În 2019, CTR alături de ANOSR (Alianța Națională a Organizațiilor Studentești din România) și alte organizații de tineret sunt foarte active în luări de poziție privind politicile de ocupare.

<http://ctr.ro/tinerii-solicita-investitii-pentru-combaterea-somajului/>

Alături de ANOSR Consiliul Tineretului din România (CTR) și Alianța Națională a Organizațiilor Studentești din România (ANOSR) atrag atenția că proiectul de buget pentru 2019 prevede o scădere drastică a principalelor programe pentru tineri ale

Ministerului Tineretului și Sportului (MTS) și cer o alocare de cel puțin 10 euro / tânăr în 2019!

http://ctr.ro/wp-content/uploads/2019/02/Amendamente_LBugetului2019_CTR.pdf

CTR și ANOSR cer modificarea construcției bugetului MTS! Consiliul Tineretului din România (CTR) și Alianța Națională a Organizațiilor Studentești din România (ANOSR) au solicitat conducerii Ministerului Tineretului și Sportului să revină asupra proiectului de buget al instituției și să asigure o finanțare adecvată a componentei de tineret, în condițiile în care proiectul actual prevede tăieri semnificative de la o serie de programe importante, precum susținerea proiectelor de tineret, taberele studentești și susținerea centrelor de tineret.

<http://ctr.ro/ctr-anosr-cer-modificarea-bugetului/>

Consiliul Tineretului din România (CTR) a participat în data de 12 martie 2019 la Masa rotundă cu societatea civilă pe tema provocărilor tinerilor, organizată de Comisia Europeană pentru discutarea raportului de țară al României realizat în contextul Semestrului European. Alături de CTR, din delegația României au mai făcut parte reprezentanți ai Consiliului Tinerilor Instituționalizați (CTI) și Federației Coaliția pentru Educație. Alături de organizațiile din România, au mai fost invitate organizații din Cipru, Estonia, Italia, Spania și organizații europene precum Forumul European al Tineretului (European Youth Forum), Organizația Europeană a Studenților (European Students' Union), EUROCHILD și altele.

<http://ctr.ro/comisia-europeana-discutii-despre-tineri/>

Raportul redactat de Comisia Europeană atrage atenția asupra unui număr mare de aspecte de interes deosebit de mare pentru tineri, inclusiv evoluția în privința ratei de ocupare, efectele modificărilor salariale, situația accesului la educație și a calității educației, impactul măsurilor legislative recente asupra pilonului II de pensii și asupra sistemului bancar și multe altele. Acesta poate fi consultat aici: https://ec.europa.eu/info/publications/2019-european-semester-country-reports_en.

Bibliografie

1. Diego Varela (2008): Guvernarea Uniunii Europene, Editura Institutul European, Iași.
2. Gilbert, Mark (2003): Depășind realismul - Politica integrării europene, Rowman & Littlefield.
3. Randal Ripley, Grace Franklin, Congress, Bureaucracy and Public Policy, 5th ed., Calif: Books -Cole, 1991.
4. Theodore Lowi, American Business, Public Policy, Case Studies and Political Theory, World Politics (July 1964), p 667-715.

5. Hogwood, B.W., Gunn, L.A. (1984): Policy Analysis for the Real World, Oxford University Press, Oxford. Traducere în limba română(2000): Introducere în politicile publice, ed. Trei, București.
6. Dye Thomas (1992), Understanding Public Policy (7TH ed.), Englewood Cliffs, NJ, Prentice Hall
7. Dye Thomas (1998)., Understanding Public Policy (9TH ed.), Prentice Hall, NJ
8. Howlett, M., Ramesh (1995), M., Studying Public Policy. Policy Cycles and Policy Decisions, Oxford University press.
9. Miroiu, A., Introducere în analiza politicilor publice, Editura Paideia, București, 2001.
10. Miroiu, A. Rădoi, Zulean M., Politici publice, Editura Politeea, București, 2003.
11. Marius. Profiroiu și E Iorga (2009), Manual de politici publice, Editura Economică, București, 2009,
12. Marius Profilroiu (2006) Politici publice: teorie, analiză, practică, editura Economica, București.

Legislație:

- **Legea liberului acces la informațiile publice 544/2001:**

<http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/legea/544-2001.php>

- **Lg 448/2006 - unitățile protejate autorizare - structuri de economie socială;**
- **Legea intership-ului - inițiativă a Uniunii Studenților din România din 2013, proiect de lege din 25 mai 2017, lege 176/2018**

www.iqool.ro/

- **Legea voluntarului**

<http://federatiavolum.ro/wp-content/uploads/2014/09/Istoricul-initiativei-de-Modificare-a-Legii-Voluntariatului-2010-2013-site.pdf>

***Agenda 22- Autoritățile Locale - instrucțiuni pentru autoritățile locale privind planificarea politicilor pentru dizabilitate.**

Site-uri:

- www.ipp.ro
- <https://www.paemalba.ro/biblioteca-virtuala>
- <http://www.mmuncii.ro/pub/img/site/files/0b32faf4cc852ef76e21cfb2e34af134.pdf>
- https://www.icpolicyadvocacy.org/sites/icpa/files/downloads/writing_effective_public_policy_papers_romanian.pdf
- <http://dialogsocial.gov.ro/wp-content/uploads/2016/03/IPP-Cum-sa-te-implici-in-formulara-politicilor-publice.pdf>
- <http://qvorum.ro/wp-content/uploads/2015/11/Ghidul-cetateanului-forma-finala-site.pdf>
- http://www.sgg.ro/docs/File/UPP/doc/ghid_pp.pdf

Materiale:

- Ghidul privind elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor publice la nivel central, Secretariatul General al Guvernului, Unitatea de Politici Publice, mai 2004
- Strategia privind dezvoltarea politicilor publice la nivelul administrației publice locale 2011 -2016
- Politici sociale - definiții, concepte cheie, tipuri de politici sociale.
- Politici publice - suport de curs an III 2008 (Universitatea *Babeș-Bolyai* Cluj - Napoca, Facultatea de științe politice, administrație și ale comunicării, specializare Administrație publică)
- Politici publice pentru romi. Evoluții și perspective. Maria Ionescu, Sorin Cace, editura Expert 2006.
- Politici publice europene, Victor Ionescu, Universitatea *Dunărea de Jos*, Departamentul pentru învățământ la distanță și cu frecvență redusă, Galați 2009.
- Politici publice - Facultatea de științe politice, Școala Națională de Studii Politice și Administrative
- Manual de bune practici al proiectului *United Networks – inițiativă integrată pentru incluziunea socială a comunităților marginalizate*
- Manual de politici publice - IPP București 2009

Bune practici:

1. The Platform of Social NGOs

<https://www.urd.org/Strategies-used-by-international>)

2. The Role of Non-Governmental Organization in the ... - NISPAce =

www.nispa.org/news/mikulowski.rtf)

3. Public policies and the solidarity economy

http://www.socioeco.org/bdf_axe-8_en.html -

4. Participation of NGOs in the Process of Policy and Law Making - ICNL

www.icnl.org/research/resources/ngogovcoop/partngo.pdf

5. Public Policies and Social Economy in Spain and Europe - Core

<https://core.ac.uk/download/pdf/71032567.pdf>

6. Cele mai bune practici din politicile publice privind economia socială europeană după criza economică

<https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f92422b5-69fc-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-ro>

7. Civil participation in the decision-making process - Programme Nongovernmental Organizations and Influence on Global Public Policy

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/app5.134>

9. 9 Role of Governments and Nongovernmental Organizations - SAGE ...

https://in.sagepub.com/upm-data/52625_ch_9.pdf

10. Governing NGOs: A Challenge in Four Acts

https://ssir.org/articles/entry/governing_ngos_a_challenge_in_four_acts

11. ECOSOC - Civil Society Network

<https://esango.un.org/irene/Index>

12. SDGs' implementation: Good practices from across Europe

<https://concordeurope.org/blog/2018/09/25/sdg-good-practices-from-across-europe/>

13. Bune practici în economia socială

<http://success-romania.ro/economie-sociala/bune-practici-in-economia-sociala.htm>

14. Să învățăm despre economia socială - Bune practici de întreprinderi sociale și cooperative din România, Suedia, Italia și Spania

<http://www.ies.org.ro/info-stiri/vrs/IDstire/1099/t/sa-invatom-despre-economia-sociala-bun>

15. Ghidul de practici de Economie Socială și Solidară

http://www.modele.cries.ro/newsletter_article/ghidul-adaptat-de-bune-practici-in-domeniul-incluziunii-sociale/